

HYRJE NË APOLOGJETIKËN BIBLIKE

David A. Prentice, M.Ed., M.A.S.T.

email prentice@instruction.com

www.originsresource.org

Përktheu në Shqip Jonida Osmani

Ky material është bërë i disponueshëm nga autori pa pagesë.
Ai mund të riprodhohet për t'u përdorur në një mjedis të krishterë siç janë shkollat
apo klasat biblike, por nuk duhet përdorur për qëllime tregëtare.

Tabela e përmbajtjes

Parathënie	iv
Kapitulli 1 - Çfarë do të thotë t'i njohësh gjërat?	1
1. Si e di se ekzistoj vërtet?	
2. Si e di se ekziston pjesa tjetër e universit?	
2A Hinduizmi	2
3. Si i di gjërat që mendoj se i di?	
A. Shqisat	3
B. Autoriteti	
C. Logjika - induktive dhe deduktive	4
D. Intuita	
E. Njohuri të rreme	
4. Si mund të jem i sigurt se ka një Perëndi?	5
Karakteristikat e Zotit të Biblës	
Karakteristikat e Zotit të evolucionistit teist	
Karakteristikat e "Shansit Rastësor" të ateistit	
Basti i Paskalit	6
Kapitulli 2 - Si mund ta dimë se Bibla është përtej aftësive njerëzore?	9
1. Profecitë për Jezusit	10
2. Profecitë për individë të tjerë	11
3. Profecitë rreth qyteteve dhe kombeve të huaja	12
4. Profecitë për qytetin e Jeruzalemit	
5. Profecitë për kombin e Izraelit	13
6. Profecitë e Danielit Kapitulli 11	
Kapitulli 3 - Si mund ta dimë se Bibla që kemi është e njëjtë me atë që është shkruar fillimisht?	15
1. Dhjata e Re.	
A. Testi Objektiv i Besueshmërisë së Dorëshkrimit.	
B. Kritika tekstuale.	17
2. Dhjata e Vjetër Hebraike.	18
A. Bibla para Moisiut	
B. Struktura a Biblës Hebraike	19
C. Dorëshkrimet hebraike	20
D. Septuaginta Greke	21
E. Mospërputhjet numerike	22
Kapitulli 4 - A përmban Bibla gabime dhe kontradikta?	23
(Duke iu përgjigjur vështirësive të supozuara të Biblës)	
1. A ekzistojnë dy tregime kontradiktore të krijimit në Zanafillë?	
2. Toka varej në asgjë	24
3. Forma e Tokës	
4. Lëvizja e diellit	
5. Rrotullimi i Tokës	

6. Cikli hidrologjik	24
7. Shtigjet e deteve	
8. Uji në hapësirë	
9. A është e rëndësishme nëse njerëzit erdhën nga adami ose majmunit?	25
10. Si mundet një perëndi i mirë të lejojë vuajtjen në botë?	
11. A e krijoi perëndia të keqen?	
12. A tregojnë fosilet që njerëzit erdhën nga majmuni?	
13. Si mund të vinte një trup njerëzor nga pluhuri i tokës?	26
14. Pse Zoti filloi me një mashkull dhe jo me një femër?	
15. A kanë burrat një brinjë më pak se sa gratë?	
16. A ka prova shkencore që të gjithë njerëzit erdhën nga një njeri?	
17. Si mund të flasë një gjarpër?	
18. Pse nuk u befasua Eva kur një gjarpër i foli asaj?	27
19. Ku e gjeti Kaini gruan e tij?	
20. Pse Perëndia hodhi poshtë sakrificën e të korrave të Kainit?	
21. Nëse kafshët nuk ishin menduar për të vrarë njëri-tjetrin, pse gjarpërinjtë kanë helm dhe grabitqarët dhëmbë të mprehtë?	
22. A kishte kafshë që hanin njëri-tjetrin miliona vjet përpara se të vinin njerëzit?	28
23. A përmenden në Bibël dinosaurët ose zvarranikë të tjerë të mëdhenj?	
24. Si mund të besojmë në një përmbytje botërore kur kaq shumë e mohojnë atë?	29
25. Pse jo një përmbytje lokale?	
26. Nëse Zoti krijoi dinosaurët gjatë javës së krijimit, pse Noeu nuk i mori në bordin e arkës?	
27. Si i zuri Arka të gjitha kafshët?	30
28. Si mund të shndërrohet një trup njerëzor (gruaja e Lotit) në kripë?	
29. A përmban Zanafilla 30 një gabim në biologji?	
30. Si mund të kishte dhjetë djem, djali i vogël i Jakobit, Beniamini, kur ai erdhi në Egjipt?	31
31. Pse ekzistojnë gjenealogji të ndryshme të Beniaminit tek Zanafilla dhe tek Numrat?	
32. Sa njerëz hynë në Egjipt me Jakobin?	
33. A e kundërshton Bibla veten për sa kohë ishin izraelitët në Egjipt?	
34. Largimi i Moisiut nga Egjipti	32
35. Dhjetë Urdhërimet	33
36. A e kundërshton Bibla veten për dënimin me vdekje?	
37. A e kundërshton Bibla veten për Shabatin? (Pse të krishterët nuk adhurojnë të Shtunën?)	
38. A i ngatërron Bibla lakuriqët e natës me zogjtë?	
39. A bëri gabim Moisiu në llogaritjen e numrit të këmbëve të insekteve?	34
40. A janë lepujt ripërthypës?	
41. Ndarja e Detit të Kuq	35
42. Muret e Jerikosë	
43. Dita e gjatë e Jozueut	
44. Si mund të përfshihet Ruthi, një Moabite, në kombin e Izraelit?	
45. Vlera e Pi-së	36

46. Sa stalla kuajsh kishte Salomoni?	36
47. Ezekieli 4:9 buka	37
48. A është karakteri i Zotit i ndryshëm në Dhiatën e Vjetër dhe të Re?	
49. Hyjnia e Krishtit	
50. Gjenealogjia e Jezusit	38
51. Tundimi i Krishtit	39
52. Kur e pastroi Jezusi Tempullin?	
53. A u dha predikimi në mal, apo në fushë?	
54. Një apo dy të demonizuar?	
55. A shëroi Jezusi një njeri të verbër apo dy, duke hyrë apo duke dalë nga Jeriko?	40
56. Qëllimi I vdekjes së Jezusit	
57. Kur e hëngri Jezusi Darkën e Fundit dhe kur vdiq Ai?	
58. A vdiq Jezui "pas tre ditësh" apo "ditën e tretë"?	41
59. Si vdiq Juda?	42
60. Pamja pas ringjalljes e Jezusit - herët në mëngjes	
61. Paraqitjet e mëvonshme pas ringjalljes të Jezusit	
62. Konvertimi i Palit	43
63. Si mundet Pali të mos e njihnte se kush ishte kryepriifti?	
Perfundim	44
Referencat	45

PARATHËNIE

Bibla përmban shumë doktrina kryesore për të na çuar drejt shpëtimit dhe jetës së përjetshme: mëkatshmërinë e njeriut, paaftësinë tonë për të shpëtuar veten tonë, nevojën tonë për një Shpëtimtar, nevojën për pendim dhe besim, Ringjalljen e Jezus Krishtit dhe shumë të tjera.

Ky libër nuk është shkruar për të shpjeguar ndonjë nga ato doktrina. Përkundrazi, është shkruar për t'iu përgjigjur kundërshtimeve të atyre që nuk shqetësohen për doktrinën e krishterë sepse nuk besojnë se Bibla është Fjala e Perëndisë. Disa do të thoshin se është vetëm një libër i vjetër plot përralla hebraike, se është plot gabime dhe kontradikta, ose që është kopjuar, rikopjuar, përkthyer dhe ripërkthyer aq shumë herë sa nuk mund të jemi të sigurt se ajo që kemi është ajo që u shkrua fillimisht. Një person i tillë nuk do të interesohej se çfarë thotë Bibla për ndonjë gjë.

Në anën tjetër, shumë bëjnë kujdes në ato që Bibla thotë. Por nëse i pyet ata se si e dine që Bibla është e vërtetë, ata shpesh thonë “Me anë të besimit.” Kjo është e gabuar! Nëse Bibla është e vërtetë është e vërtetë, pavarësisht nëse e beson apo jo; nëse është false atëherë është false pavarësisht nëse ti e beson apo jo. Ne e dime se Bibla është e vërtetë jo vetëm për shkak të besimit por gjithashtu për shkak të fakteve historike dhe evidencave solide.

Evidenca më e rëndësishme për të vërtetën e besimit të Krishterë është dëshmia e më shumë se 500 dëshmitarëve okularë të cilët thonë se e pane Jezusin pasi Ai u ngrit nga vdekja. (1Kor. 15:3-8) dhe ishin të gatshëm të vdisni se sa të ndryshonin historinë e tyre. Ne do të shohim në faqet e mëtejshme, se ka shumë më tepër evidence se sa kaq.

Megjithëse dikush mund të kalojë vite duke mësuar se si të mbrojnë autoritetin dhe saktësinë e Biblës, ky libër është synuar për ata që duan një prezantim të shpejtë të temës. Ai është menduar si një kurs i vetëm në Apologjetikën Biblike, i cili më pas duhet të çojë në një studim gjatë të gjithë jetës, të Fjalës së Perëndisë.

“...sepse ti e ke përlëvdur fjalën tënde dhe emrin tënd përmbi çdo gjë tjetër.” Psalmi 138:2

HYRJE NË APOLOGJETIKËN BIBLIKE

KAPITULLI 1

Çfarë do të thotë t'i njohësh gjërat?

Pamja
#1-1

Ka shumë fe në botë. Pse ne të krishterët besojmë se besimi ynë është i vetmi që është i saktë dhe se të gjithë të tjerët janë të gabuar?

Pamja
#1-2

Si të krishterë, ne jemi të urdhëruar që “të jini gjithnjë gati për mbrojtje ndaj kujt do që ju kërkon fjalë për shpresën që është në ju, por me butësi e me druajtje” (1 Pjetrit 3:15). Kjo është arsyeja për fushën e studimit të njohur si apologjetika biblike. Fjala apologjetikë vjen nga fjala greke *απολογία*, e cila do të thotë “një fjalim në mbrojtje.” Ky term vjen nga dy fjalë *απο*, që do të thotë “nga” dhe *λογος*, shpesh e përkthyer “fjalë” ose “argument logjik,” por më thellësisht do të thotë një shprehje e thelbit të diçkaje. Shprehja “Unë po ju jap fjalën time” përcjell diçka me këtë kuptim; kjo nënkupton që unë mbështes një deklaratë me gjithçka që jam. Po kështu, kur Bibla e quan Jezusin i Perëndisë, kjo do të thotë se Ai është shprehje e çdo gjëje që Perëndia është.

Pamja
#1-3

Apologjetika ka të bëjë me atë se si e dimë se Bibla është e vërtetë. Në një nivel edhe më të thellë, si mund të dimë diçka? Ndërsa kalojmë përmes këtij, do të merremi me pyetjet e mëposhtme.

1. Si e di se ekzistoj vërtetë?
2. Si e di se pjesa tjetër e universit ekziston me të vërtetë?
3. Si i di gjërat që mendoj se i di?
4. Si e di se ka një Perëndi?
5. Si e di nëse ndonjë nga “librat e shenjtë” të botës ka një pretendim të vlefshëm se është me origjinë të mbinatyrshme?
6. Si mund të jem i sigurt që Bibla është me të vërtetë Fjala e Perëndisë?
7. Si mund të jem i sigurt që Bibla është ruajtur me saktësi që kur është shkruar fillimisht?
8. A përmban Bibla gabime?

Ky kapitull do të përpiket t'i përgjigjet katër pyetjeve të para. Të tjerët do të vijnë më vonë.

1. SI E DI SE EKZISTOJ VËRTETË?

Studimi i asaj që do të thotë të “njohësh” gjërat i përket degës së filozofisë së quajtur *epistemologji*. Në dritën e filmave të tillë si trilogjia “Matrix,” mund të pyesim veten se si e dimë diçka me siguri. A ka vërtet një univers atje, apo është gjithçka thjesht një iluzion?

Pamja
#1-4

Filozofi i shquar francez Dekarti luftoi me këtë pyetje qindra vjet më parë. Ai pyeti veten se për çfarë, nëse ka ndonjë gjë, ai mund të jetë absolutisht i sigurt. Në fund të fundit, shumica e njerëzve pranojnë se shqisat e tyre nuk janë gjithmonë plotësisht të besueshme. Po sikur të jeni vetëm në univers dhe gjithçka është vetëm një pjesë e imagjinatës suaj, e krijuar ose për t'ju parandaluar të çmendeni, ose sepse tashmë jeni i çmendur? (Nëse ky mendim ju ka ndodhur ndonjëherë, nuk jeni vetëm. Është mjaft e zakonshme sa që ka një emër, *solipsizëm*.)

Nëse ndiqni logjikën e Dekartit deri në skajshmërinë e saj, duhet të konkludoni, siç bëri ai, se e vetmja gjë për të cilën mund të jeni absolutisht të sigurtë është se ekzistoni. Ashtu siç ai e tha: “Unë mendoj, prandaj jam.” Për të bërë një pyetje, duhet të ketë një pyetës. Ky pyetës jeni ju. Ju nuk mund të pyesni nëse ekzistoni pa ekzistuar për të bërë pyetjen.

Përtej sigurisë së ekzistencës suaj personale, sidoqoftë, gjithçka tjetër që mendoni se e dini bazohet në një sasi më të madhe ose më të vogël besimi.

2. SI E DI SE PJESA TJETËR E UNIVERSIT EKZISTON?

Pamja
#1-5

Meqenëse ti ekziston, nga ke ardhur? Nëse mendoni se keni ekzistuar përgjithmonë, jeni çmendur dhe po humbni kohën tuaj duke lexuar këtë material. Ju duhet të keni pasur një fillim.

Si filluat të ekzistoni? Ose (1) e keni bërë veten dhe e keni harruar këtë, ose (2) keni ardhur nga ndonjë burim jashtë vetes. Nëse vendosni të besoni të parën, ndoshta nuk ka asgjë që dikush mund të thotë ose të bëjë për t'ju bindur ndryshe. Sidoqoftë, nëse për ju duket më e arsyeshme që keni

pasur një fillim të caktuar, natyrisht do të konkludoni se dikush ose diçka jashtë vetes tuaj është përgjegjës për ekzistencën tuaj. Kështu, të paktën një gjë jashtë vetes duhet të ekzistojë. Ky mund të jetë ose një proces jopersonal si evolucioni, ose një qenie personale (koncepti juaj i Zotit). Ashtu si Bibla e thotë, “Pranoni që Zoti është Perëndia; na ka bërë ai dhe jo ne vetë.” (Psalmi 100: 3)

Po për pjesën tjetër të universit? Ndërsa shikoni përreth jush çdo ditë vëreni se ka njerëz të tjerë, kafshë, bimë, planetë, etj. A ekzistojnë vërtet ato entitete të tjera? A po ju japin shqisat tuaja informacione të vlefshme?

Pamja
#1-6

Supozoni se nuk besoni në Zot, por përkundrazi ju jeni rezultat i një procesi natyror të rastit siç është evolucioni. Evolucioni nuk është një entitet i vetëdijshëm, kështu që nuk mund të zgjidhte qëllimisht të sigurohej që shqisat tuaja t'ju mashtrojnë në çdo kohë për gjithçka.

Apo nëse ndërmerrni hapin e besimit për të besuar se ekziston një Zot, a besoni - me anë të besimit - që Ai dëshiron që ju të mashtroheni plotësisht në çdo kohë për gjithçka që perceptoni? (Ngjashëm me filmat “Matriks.”) Alternativa është të besoni - përsëri, me anë të besimit - se Zoti ju bëri në atë mënyrë që, edhe pse shqisat tuaja mund të mos jenë plotësisht të besueshme, ato janë të paktën disi të besueshme.

Pavarësisht nëse besoni se keni lindur nga një evolucion i rastësishëm ose nga veprimet e Zotit, shqisat tuaja duhet të jenë të paktën pjesërisht të besueshme. Bota është e vërtetë dhe ju nuk jeni vetëm!

2A. HINDUIZMI.

Hinduizmi paraqet një pikëpamje të mesme midis idesë së një perëndie personale dhe forcave impersonale. Ndërsa nuk ka asnjë autoritet që përcakton doktrinën që të gjithë hindutë duhet të pranojnë, shumë besojnë se universi nuk është me të vërtetë i vërtetë, por përkundrazi është një ëndërr në mendjen e perëndisë së madhe Vishnu. Secili prej nesh ekziston vetëm si pjesë e ëndrrës së Vishnu. Nëse ai zgjohet ndonjëherë, universi i tanishëm do të marrë fund dhe një i ri do të fillojë herën tjetër që ai të fillojë të ëndërrojë.

Në këtë këndvështrim, shqisat tuaja nuk janë të besueshme sepse Vishnu ju mashtrojnë qëllimisht, por sepse i gjithë universi është thjesht një ëndërr. Megjithëse kurrë nuk mund t'i provoni absolutisht një hinduje të devotshëm se kjo është e gabuar, në jetën e tyre të përditshme ata nuk veprojnë sikur realiteti është thjesht një iluzion. Ata e pranojnë që nëse një autobus i godet ata vërtetë do të vdesin, kështu që ata i shikojnë të dyja rrugët para se të kalojnë një rrugë. Ose, edhe pse feja e tyre thotë se një objekt i tillë si një tenxhere me ujë të valuar është një iluzion, ata prapë do të përpiqen të kthehen mbrapa nëse përpiqeni të derdhni një të tillë mbi kokat e tyre.

Megjithëse nuk është qëllimi i kësaj pune të ekspozojë të gjitha të metat në hinduizëm, le të vërejmë se ai përmban shumë kontradikta logjike. Për shembull, hinduizmi thotë se çdo person do të rimishërohet shumë herë. Pjesa e tyre në çdo jetë varet nga *karma* e tyre, e përcaktuar nga veprimet e tyre në jetën e mëparshme. Por, si mund të mbahet përgjegjës secili për atë që ndodh brenda ëndrrës së Vishnu? Dhe duke qenë se gjithçka është pjesë e ëndrrës së tij, kush është duke ndjekur veprimet e tyre për të përcaktuar pozicionin e tyre në jetën tjetër?

Nëse e pranojmë mundësinë që mund të njohim disa gjëra me shkallë të ndryshme sigurie, cilat gjëra do të ishin më të rëndësishmet për t'u njohur? Meqenëse të gjithë jemi të destinuar të vdesim, do të ishte e rëndësishme të zbulojmë se çfarë ndodh në anën tjetër të vdekjes. Bibla na tregon detaje rreth jetës së përtejme që nuk mund t'i gjejmë askund tjetër. Pra, si mund ta dimë nëse Bibla është e saktë? Për këtë çështje, si mund të dimë ndonjë gjë?

3. SI I DI GJËRAT QË MENDOJ SE I DI?

Njerëzit shpesh thonë se dinë gjëra, por ndoshta nuk e kanë menduar saktësisht se si i dinë. Ekzistojnë të paktën katër mënyra të vlefshme për t'i njohur gjërat.

Pamja
#1-8

A. SHQISAT.

Shumë nga gjërat që themi se i dimë janë mësuar përmes shqisave tona të shikimit, dëgjimit, prekjes, shijes dhe nuhatjes. (Ndjenjat e tjera të tilla si uria dhe ekuilibri nuk janë pothuajse aq të rëndësishme në marrjen e informacionit rreth botës jashtë organeve tona.) Për shembull, kushdo që ka shikim normal mund të shohë ngjyrat në të njëjtën mënyrë si të tjerët që gjithashtu kanë shikim normal. Nëse keni qenë i thumbuar nga një bletë, ju e dini se si ndihet. Nëse keni nuhatur ndonjëherë një kafshë të ngordhur, e dini se si vjen erë.

Megjithëse shqisat tona janë ndoshta mjaft të besueshme, ato nuk janë perfekte. Mund të ketë gjëra përtej rrezes së shqisave tona. Për shembull, nëse keni akses në një projektor, mund të projektoni dritë të bardhë në një ekran dhe të mbani një qiri të ndezur midis dritës dhe ekranit. Ju mund të habiteni se si rrymat e ajrit, të cilat normalisht nuk mund t'i shihni, ndikojnë në dritën në ekran. Ose, nëse keni një telekomandë për një pajisje elektronike, nuk mund të shihni asgjë kur shtypni një buton, por nëse e vendosni atë në një aparat fotografik elektronik, do të shihni ndezje drite të padepërtueshme për sytë tuaj.

B. AUTORITETI.

Shumë njerëz me siguri mund t'ju tregojnë ditëlindjen e tyre. Si e dinë? Ata me siguri nuk e mbajnë mend që kanë lindur. Përkundrazi, nëna e tyre me siguri u ka thënë atyre. Por, si e dinë që ajo është vërtet nëna e tyre? Sepse ajo u tha atyre gjithashtu.

Shumë nga gjërat që ne themi se dimë në jetë janë sepse vendosëm t'i besojmë një autoriteti. Për shembull, shumica e studentëve kurrë nuk do t'i provojnë të gjitha eksperimentet për të cilat lexojnë në një libër shkencor, megjithatë ata mendojnë se i dinë gjërat sepse libri thoshte kështu. Po kështu, shumë besime fetare bazohen në autoritetin e një libri të supozuar të shenjtë ose të kulturës përreth nesh.

C. LOGJICA.

Ka shumë gjëra që ne mendojmë se i dimë sepse ato kanë kuptim për ne. Për shembull, pothuajse të gjithë do të thoshin se e dinë që kanë një tru. Por si e dinë ata?

- Pothuajse askush nuk e ka parë apo ndjerë trurin e vet. Dmth, ata nuk kanë prova nga **shqisat** e tyre.
- Vetëm një numër relativisht i vogël njerëzish kanë kryer një operacion në tru ose një test mjekësor siç është MRI ose X-ray, i cili do të kryhej nga një **autoritet** siç është një mjek. Megjithatë, pjesa tjetër beson se kanë një tru. Pse? Kjo është për shkak se shumica e njerëzve do ta pranonin që nuk mund të jetonin nëse nuk kishin një tru. Ata po përdorin **logjikën**.

Ekzistojnë dy lloje të logjikës: **Induktive**, në të cilën shikojmë shumë fenomene dhe përpiqemi të gjejmë një model, dhe **Deduktive**, në të cilin fillojmë me supozime të caktuara të pranuar si të vërteta.

1. Logjika induktive.

Logjika induktive është baza e shkencës. Një shkencëtar i sinqertë nuk do të pretendonte kurrë se diçka është vërtetuar plotësisht, vetëm se sa herë që kemi vëzhguar ndonjë proces, ai ka funksionuar gjithmonë në të njëjtën mënyrë dhe prandaj ne presim që të funksionojë po kështu në të ardhmen. Për shembull, për mijëra vjet njerëzit vunë re se çdo gjë që hidhnin lart përfundimisht zbrisnin poshtë. Kështu, u pranua gjerësisht parimi “ajo që ngrihet lart, bie poshtë.” Sidoqoftë, ideja u falsifikua herën e parë që ngritëm një raketë që nuk zbriti poshtë, por vazhdoi të dilte në hapësirë. Ne kishim anashkaluar mundësinë që një objekt që udhëton mjaft shpejt mund të jetë në gjendje të kapërcejë tërheqjen e gravitetit.

Shkenca është një proces vetë-korrigjuese. Për shkak se kjo varet nga logjika induktive, ne kurrë nuk do të dimë nëse kemi absolutisht të drejtë. Të paktën mund të jemi të sigurt se jemi më pak të gabuar se dikur.

2. Logjika deduktive.

Logjika deduktive, nga ana tjetër, është baza e matematikës. Fillon me deklaratat të caktuara të pranuar si të vërteta absolute, pastaj mbështetet në ato deklaratat për të zhvilluar një sistem mendimi i cili pranohet gjithashtu si e vërtetë absolute. Për shembull, matematikani antik Euklidi doli me një seri prej njëzet e tre *postulate*, supozime të cilat ai tha se ishin të vetëkuptueshme, por nuk mund të vërtetonin. Pasi t'i pranojmë ato postulate, pjesa tjetër e gjeometrisë Euklidiane vijon në mënyrë logjike.

Nëse ndonjë nga supozimet tona nuk është e vërtetë, ne mund të nxjerrim përfundime të rreme. Për shembull, supozoni se ju është thënë, “Të gjithë qentë lehin. Snoopy është një qen.” Prandaj, jeni i detyruar të arrini në përfundimin se Snoopy leh. Sidoqoftë, kjo nuk është e vërtetë. Nëse ka një qen të vetëm në botë që nuk leh, atëherë ndoshta as Snoopy nuk leh. (Ekziston një racë e tërë e qenve në Afrikë, Basenjisi, që nuk leh.)

Pamja
#1-11

Pyetja nëse mund të jemi të sigurt se kemi një tru në të vërtetë varet nga logjika induktive dhe deduktive. Së pari, ka pasur mijëra njerëz që kanë kryer teste mjekësore, autopsi, operacione në tru dhe të tjera. Askush nuk është gjetur ndonjëherë pa një tru. Kështu, ne konkludojmë me logjikën induktive se “të gjithë njerëzit duhet ta kenë trurin.” Tani, duke e pranuar këtë deklaratë si të vërtetë, ne si njerëz përdorim logjikën deduktive për të konkluduar se “Unë duhet të kem një tru.” Por edhe nëse një person i gjallë është gjetura ndonjëherë se nu kishte një tru, pjesa tjetër prej nesh do të duhej t'i nënshtrohej një lloji testi mjekësor, në mënyrë që të jemi të sigurt se ne vetë e kishim një.

Pamja
#1-12

Çështja është se duhet të jemi të kujdesshëm me logjikën. Besueshmëria e saj varet nga besueshmëria e supozimeve themelore. Siç do ta shohim më vonë, shumë prej supozimeve të përdorura në pikëpamjet ateiste ose evolucionare të botës janë qartësisht të rreme, duke i bërë ato pikëpamje botërore jo të besueshme.

Çfarëdo njohurie që ne fitojmë përmes shqisave, autoritetit dhe logjikës ka potencialin për t'u kontrolluar për korrektësi. Ne mund të rishikojmë gjërat që kemi perceptuar përmes shqisave tona ose mund t'i bëjmë të tjerët të verifikojnë atë që kemi parë; ne mund të hetojmë për të parë nëse autoriteti është i besueshëm; dhe ne mund të kontrollojmë logjikën tonë për t'u siguruar që nuk ka ambiente false.

Ekziston një lloj tjetër i njohurive që nuk mund të verifikohet, por mund të jetë i saktë.

D. INTUITA.

Të gjithë kanë ndjenja të caktuara të brendshme që i pranojnë si të vërteta. Për shembull, ju ndoshta e doni nënën tuaj. Ju nuk mund ta provoni këtë, por prapë e doni atë. Ose, mund të keni një sens që diçka nuk shkon. Ju mund të mos jeni në gjendje ta provoni këtë, por jeni akoma i sigurt që është e gabuar.

Pamja
#1-13

Ky lloj i njohurive, **intuita** nuk fitohet duke përdorur shqisat tuaja fizike. Disi, ju vetëm e dini nga brenda. Do të përfshinte gjithashtu gjëra të tilla si zbulesa hyjnore. Nëse do të rrinin pranë profetit Jeremiah dhe Fjala e Zotit do të vinte tek ai, nuk do të dëgjonit asgjë.

Njohuritë intuitive janë një gjë shumë personale. Mund të jetë e saktë, ose mund të jetë e gabuar. Në qoftë se nuk keni ndonjë konfirmim të jashtëm, nuk është ndoshta një ide e mirë për të bazuar vendimet kryesore të jetës në intuitën tuaj. Ju me siguri nuk duhet të bazoni vendimet tuaja në intuitën e dikujt tjetër.

E. NJOHURI TË RREME.

Ekzistojnë të paktën dy mënyra të tjera që njerëzit thonë se dinë gjëra, por vërtet nuk dine gjë. Për shembull, nëse një i ri tërhiqet fort nga një gruaje të re, ai mund të përpriqet ta bindë veten se nëse i jep një tufë lulesh, ai “e di” se do të dashurohet me të. Ky quhet **mendim i dëshiruar**. Ai dëshiron që kjo të jetë e vërtetë dhe përpriqet të bindë veten se është, por ai me të vërtetë nuk e di.

Është gjithashtu e mundur që dikush të pretendojë se di diçka, kur ata vetë nuk e besojnë këtë, por po përpriqen t'i bindin të tjerët ta besojnë atë për një motiv të mëvonshëm.

Ndoshta ata kanë një makinë të vjetër të cilës I bien pjesët, kështu që ata fshehin copat dhe përpiqen t'ia shesin dikujt tjetër duke pretenduar se është një makinë e shkëlqyer. Kjo quhet **mashttrim** ose **gënjeshtëri**. Mjerisht, mashtrimi është shumë i zakonshëm. Gjithmonë duhet të kontrollojmë gjithçka që nuk jemi të sigurt, veçanërisht në çështjet shpirtërore. Siç e thotë Bibla, “Të dashur, mos i besoni çdo fryme, por i vini në provë frymërat nëse janë prej Perëndisë, sepse shumë profetë të rremë kanë dalë në botë.” (1 Gjonit 4: 1)

Pamja
#1-14

Për ta përmbledhur: njohuritë e bazuara në shqisat, autoritetin ose logjikën nuk janë perfekte, por të paktën mund të testohen. Nëse e kalon testin, mund të jetë i besueshëm. Njohuritë e bazuara në intuitë, nga ana tjetër, nuk mund të testohen. Gjithmonë duhet të jemi të kujdesshëm përpara se të marrim vendime të mëdha jetësore bazuar tek intuita. Dhe kini kujdes me mendimet e dëshiruara ose mashttrimet!

4. SI MUND TË JEM I SIGURT SE KA NJË PERËNDI?

Gjatë gjithë historisë njerëzore, shkalla e vdekjes ka qenë 100%. Secili nga ne do të vdesë. Çfarë ndodh atëherë? Nëse jeni ateist, prisni që thjesht të dilni nga ekzistenca. Por nëse ekziston një Zot, mbase ka një lloj jete të përtejme.

Shumë pak njerëz mund të pretendojnë se e kanë vëzhguar Zotin përmes **shqisave** të tyre. Bibla deklaron se është **autoriteti** që Ai na dërgoi, por le të përdorim vetëm **logjikën** për të parë nëse është e arsyeshme të besojmë se Ai ekziston.

Pamja
#1-15

(Më poshtë është një zgjerim i parimit të Romakëve 1:19-20, “sepse, ajo që mund të dihet për Perëndinë është bërë e dukshme në ta, sepse Perëndia ua ka shfaqur atyre. Sepse cilësitë e tij të padukshme, fuqia e tij e përjetshme dhe hyjnia e tij, duke qenë të dukshme nëpërmjet veprave të tij që nga krijimi i botës, shihen qartë, me qëllim që ata të jenë të pashfajësueshëm.”)

A. KARAKTERISTIKAT E ZOTIT TË BIBLËS.

Zoti i Biblës është një qenie personale, inteligjente që ka zbuluar shumë gjëra për Vetën.

Pamja
#1-16

1. Ateistët shpesh tallen me të krishterët, duke pyetur se si mund të besojmë në diçka që nuk mund ta shohim. Janë të saktë. Ne nuk mund ta vëzhgojmë drejtpërdrejt Zotin, por mund të zbulojmë vetëm praninë e Tij përmes asaj që ai bën. Ai është i **PADUKSHËM**.
2. Nëse Zoti vendosi ligjet e natyrës, Ai padyshim nuk është subjekt i atyre ligjeve. (Ai nuk do të tërhiqet poshtë në tokë me anë të gravitetit.) Ai është mbi natyrën, ose **MBINATYROR**.
3. Ai ka ekzistuar që nga fillimi i asaj që ne e quajmë “kohë.” Ai është i **PËRJETSHËM**.
4. Ku është Zoti? Kudo. Ndikimi i tij shtrihet në të gjithë universin. Ai është i **GJITHËPRANISHËM**.
5. Nëse Zoti solli materien dhe energjinë në ekzistencë dhe pastaj solli ligje për të rregulluar funksionimin e tyre, atëherë Ai është ose drejtpërdrejt ose indirekt përgjegjës për gjithçka që ka ndodhur. Ai është i **PLOTFUQISHËM**.
6. Kush e bëri Zotin? Askush. Ai është **VETË-EKZISTENT**.

B. KARAKTERISTIKAT E ZOTIT TË EVOLUCIONISTIT TEIST.

Duket se të krishterët që besojnë Biblën janë në telashe. Mbi të gjitha, duhet të thërrasim diçka të padukshme, të përjetshme, të mbinatyrshme, të gjithëpranishme, të plotfuqishme dhe vetë-ekzistent në mënyrë që të justifikojmë besimin tonë. Por ata që besojnë në ndonjë Zot tjetër nuk janë më mirë. Shumica dërrmuese besojnë se universi është rezultat i një lloj procesi evolucionar të drejtuar nga Zoti (*evolucioni teist*). Meqenëse ky besim varet nga ekzistenca e Zotit, ai nuk ka përparësi shkencore mbi krijimin. Duket sikur ateistët mbajnë të vetmin pozicion vërtetë shkencor. Apo jo?

C. KARAKTERISTIKAT E "SHANSIT RASTËSOR" TË ATEISTIT.

Për hir të argumentit, le të supozojmë se ateistët kanë të drejtë. Ne do ta përjashtojmë Zotin. Nëse ky është rasti, si arriti universi këtu? Quajeni atë “Nëna Natyrë,” aksident,

luhatje kuantike, ose çfarëdo që dëshironi, por universi do të duhej të ishte produkt i një koleksioni forcash, procesesh dhe ngjarjesh që funksionojnë për miliarda vjet pa ndonjë qëllim të veçantë. Le ta quajmë të gjithë koleksionin Shansi Rastësor shkurt, me kuptimin që Shansi Rastësor nuk është një send i prekshëm në vetvete, por është një term i përdorur për të përshkruar të gjithë serinë e forcave, proceseve dhe ngjarjeve. Më poshtë janë disa nga karakteristikat që logjika kërkon që duhet të ketë.

1. Nuk mund të shihet drejtpërdrejt. Prania e tij mund të zbulohet vetëm nga ajo që bën. Ai është i **PADUKSHËM**. (Ju mund të ktheheni tek miqtë tuaj ateist dhe t'i pyesni ata: “Kjo do të thotë se besoni në diçka që nuk mund ta shihni?”)
2. Nëse Shansi Rastësor vendosi ligjet e natyrës, padyshim që nuk i nënshtrohet atyre ligjeve. Ai është mbi natyrën, ose **MBINATYROR**.
3. Ka ekzistuar që nga fillimi i asaj që ne e quajmë “kohë.” Ai është i **PËRJETSHËM**.
4. Ku është shansi i rastësishëm? Kudo. Ndikimi i tij shtrihet në të gjithë Universin. Ai është i **GJITHËPRANISHËM**.
5. Nëse Shansi Rastësor solli materien dhe energjinë në ekzistencë dhe pastaj solli ligje për të rregulluar funksionimin e tyre, atëherë ai është ose drejtpërdrejt ose indirekt përgjegjës për gjithçka që ka ndodhur ndonjëherë. Ai është i **PLOTFUQISHËM**.
6. “Kush e krijoi shansin e rastit?” Askush. Ai është **VETË-EKZISTUES**.

As besimi në Zotin Biblik, ndonjë Zot tjetër ose ateizmi nuk ka ndonjë avantazh shkencor mbi të tjerët në këtë pikë. Të gjithë kërkojnë që ne të besojmë në diçka të padukshme, të përjetshme, të mbinatyrshme, të gjithëpranishme, të gjithëpushtetshme dhe vetë-ekzistues. Kjo do të thotë, **NUK KA ASNJË MUNDËSI QË ZOTI TË MOS EKZISTOJË!** Ju mund ta quani Perëndinë tuaj Jehova, Yahweh, Allah ose Shansi i Rastit, por DUHET të besoni në një lloj perëndie. Edhe ateisti më i vendosur nuk ka zgjidhje tjetër veçse të pranojë që ai gjithashtu ka një zot - Shansin e Rastit. Meqenëse Bibla na thotë se “ai që i afrohet Perëndisë duhet të besojë se Perëndia është...” (Hebrenjve 11:6), shërbimi më i madh që mund të bësh për miqtë e tu ateist është t'i përballesh ata me kuptimin se ai është e pamundur të MOS besosh në një perëndi të një lloji. Duke u përballur me dashuri me miqtë tuaj ateist, ju mund t'i nisni ata në një kërkim i cili përfundimisht do t'i çojë ata tek Zoti i VËRTETË.

D. BASTI I PASKALIT.

Cilëndo zgjedhje të bëjmë, duhet të hedhim një hap besimi. Supozojmë se ne zgjedhim të besojmë në Perëndinë e Biblës dhe të jetojmë në përputhje me rrethanat. Ekzistojnë dy mundësi: ose kemi të drejtë ose gabim. (Disa nga studentët tuaj që janë lexues mirë mund ta njohin sa më poshtë vijon si “Basti i Paskalit.”)

1. Nëse kemi të drejtë, në fund të jetës sonë tokësore jemi drejtuar drejt një përjetësie të lavdishme në qiell.
2. Nëse gabojmë, do të jetojmë një jetë gëzimi dhe pritjeje, do të vijmë në shtratin tonë të vdekjes duke pritur plotësisht të takojmë Shpëtimtarin tonë, të humbasim vetëdijen gjatë vdekjes sonë dhe kurrë të mos dimë se kemi gabuar. Ndërkohë, ne do të kemi jetuar një jetë të lumtur dhe të përmbushur - kështu që nuk jemi më keq.

Supozojmë se kemi refuzuar mundësinë që Zoti ekziston. Përsëri, ne mund të kemi të drejtë ose të jemi gabuar.

3. Nëse kemi të drejtë, do të jetojmë një jetë të mbushur me sigurinë e vazhdueshme që një ditë do të vdesim. Ne mund të përpiqemi të bëjmë mirë ndërsa jemi këtu në tokë, por për çfarë qëllimi? Nëse nuk ka Zot, atëherë të gjitha yjet do të digjen një ditë dhe e gjithë jeta do të zhduket. Të gjitha veprat tona të mira nuk do të llogariten për asgjë.
4. Nëse gabojmë, do të shkojmë në shtratin tonë të vdekjes duke pritur që thjesht të humbasim vetëdijen, atëherë, në momentin e vdekjes, befas do të bëhemi të vetëdijshëm

për praninë e një qenie të frikshme - Zotit, ekzistencën e të cilit e mohuam - të cilit duhet t'i japim llogari për jetën tonë. Bibla thotë se. “.. ai që i afrohet Zotit duhet të besojë se është ...” (Hebr. 11:6) -- domethënë, nuk do të ketë ateistë në parajsë. Do të drejtoheni drejt një ferri të përjetshëm.

Ateistët ndonjëherë qeshin me ata që besojnë në Zot, duke thënë se besojnë në “një njeri të padukshëm në qiell,” i cili bëri gjithçka. Le të bëjmë një hap më tej. Para se Jezusi të bëhej njeri, Ai ishte gjithnjë një inteligjencë. Prandaj, dikush mund të thotë se ne besojmë në një **inteligjencë** të padukshme në qiell aq shumë e fuqishme sa Ai është përgjegjës për të gjitha pjesët e universit në të gjithë kompleksitetin e tyre, nga shkalla më e madhe (kozologjia) deri tek më e vogla (nënatomike).

Çfarë alternative ofron ateizmi? Ateistët besojnë në një **JO-inteligjencë** të padukshme në qiell që është aq e fuqishme sa që është përgjegjëse për të gjitha pjesët e universit në të gjithë kompleksitetin e tyre, nga shkalla më e madhe (kozologjia) e deri tek më e vogla (nënatomike). Dhe megjithatë ata pretendojnë se janë të vetmit shkencëtarë të vërtetë!

Një hap i besimit ateist e shtyn atë drejt një perëndie jopersonal që nuk e di se ekziston dhe nuk interesohet për të. Hapi ynë i besimit na çon drejt një Zoti personal i cili e di se sa flokë kemi në kokë dhe na do aq shumë sa Ai dërgoi Birin e Tij të vdiste për mëkatet tona. Nëse ateistët kanë të drejtë asgjë nuk ka rëndësi sidoqoftë dhe ne besimtarët nuk jemi më keq se sa ata janë. Nëse kemi të drejtë, ne jemi drejtuar drejt parajsës, por ateistët janë drejtuar për në një ferr të përjetshëm. Cili hap besimi është më i arsyeshëm?

Në këtë kapitull kemi parë që:

1. Ne mund të jemi absolutisht të sigurt se ekzistojmë.
2. Ne mund të ushtrojmë një hap më të arsyeshëm besimi për të besuar se pjesa tjetër e universit ekziston.
3. Ne mund t'i njohim gjërat përmes shqisave tona, përmes autoriteteve të besueshme ose logjikës së saktë.
4. Ne mund të dimë gjithashtu përmes intuitës, megjithëse kjo nuk është diçka që mund të provohet.
5. Ne nuk përdorim shqisat ose autoritetin, por mund të përdorim logjikën për të qenë të sigurt se ekziston një Zot.

Kjo faqe me qëllim ka mbetur bosh

KAPITULLI 2

Si mund ta dimë se Bibla është përtej aftësive njerëzore?

Pamja #2-1

Qëllimi i apologjetikës Biblike është mbrojtja e së vërtetës absolute të Biblës, sidoqoftë, disa tallës thonë se nuk ekziston diçka si e vërteta absolute. Përgjigjja më e mirë për një deklaratë e tillë do të ishte “A është kjo vërtet e vërtetë?” Deklarata është vetë-kontradiktore.

Meqenëse është e mundur që mund të ekzistojë diçka si e vërteta absolute, a ka ndonjë mënyrë që mund ta zbulonim? Tashmë kemi parë që ka probleme me njohuritë njerëzore.

- Shqisat tona nuk janë 100 për qind të besueshme.
- Logjika mund të jetë e pasaktë.
- Intuita jonë mund të jetë e gabuar.

Pamja #2-2

Mënyra e vetme që të mund të ishim plotësisht të sigurt për diçka do të ishte nëse do të kishim një autoritet plotësisht të besueshëm - një Zot të pagabueshëm - të na tregonte.

Kërkimi për siguri është më shumë sesa thjesht një ushtrim intelektual. Shkalla e vdekjes tek njerëzit është 100%. Në qoftë se Jezusi kthehet dhe prish historinë njerëzore, secili prej tyre do të vdesë. Për të marrë një përgjigje të besueshme në pyetjen se çfarë ndodh pasi të vdesim, duhet të bëjmë një seri të tërë pyetjesh.

Visual #2-3

- Së pari, a ka vërtet një Perëndi? Nëse jo, me siguri mund të presim që thjesht të zhdukemi nga ekzistenca.

Pamja #2-4

Ne e pamë në Kapitullin e parë se është e pamundur të mos besosh në një lloj Zoti, qoftë një qenie personale ose një seri forcash jopersonale (Shansi Rastësor).

- Nëse ne kemi vendosur të hedhim një hap besimi për të besuar në një lloj Zoti, çfarë lloj Zoti? A është zoti ynë një seri forcash jopersonale siç besojnë Hindutë? Nëse është kështu, ne kurrë nuk mund të jemi të sigurt për diçka. Sidoqoftë, nëse Zoti është një qenie inteligjente që është në gjendje të komunikojë me ne, ekziston mundësia që të mund të jemi të sigurt për atë që do të na ndodhë, por vetëm nëse Ai na tregon.
- Nëse besojmë në një Zot personal, inteligjent, a na ka treguar Ai për Vetën? A ka ndonjë libër në botë që vërteton se është një komunikim prej Tij? Nëse jo, ne akoma nuk mund të jemi të sigurt.

Pamja #2-5

Në të vërtetë ekzistojnë vetëm tre libra në të gjithë botën që pretendojnë se janë fjala e zbuluar e Zotit të Plotfuqishëm: Bibla, Kurani dhe Libri i Mormonit. Të gjithë “librat e tjerë të shenjtë” të botës nuk pretendojnë asgjë më shumë sesa të jenë mençuria e “zotërve të ngritur,” njerëz si Buda, Zoroaster, Nanak dhe të tjerë që kanë arritur në një plan më të lartë shpirtëror se pjesa tjetër prej nesh.

Pamja #2-6

- A ka ndonjë mënyrë për të testuar ndonjë libër të tillë për të parë nëse ato janë përtej aftësive njerëzore? Nëse nuk do të kishte, ne akoma nuk mund të ishim të sigurt. Për fat të mirë, ekziston një mënyrë për t'i provuar ato.

Pamja #2-7

Ndërsa njerëzit ose “shpirtrat e njohur” (demonët të cilët janë të njohur ngushtë me detajet e jetës specifike të njerëzve) mund të jenë në gjendje ndonjëherë të gjejnë atë që mban e ardhmja, askush përveç Zotit nuk mund ta parashikojë atë me 100% saktësi.

Ndërsa shumë fe bëjnë parashikime për një ditë të ardhme gjykimi, asnjë prej tyre nuk mund të testohet për korrektësi. Sidoqoftë, Bibla bën gjithashtu shumë parashikime për ngjarje që ishin ende në të ardhmen në kohën kur u parathanë dhe më pas u bënë më vonë. Asnjë libër tjetër në botë nuk guxon të bëjë më shumë se pak parashikime të tilla.

Pamja #2-8

- Libri i Mormonit (i cili u shkrua rreth vitit 1830, por pretendon se është shkruar pothuajse 2.000 vjet më parë) bën vetëm një të tillë, dhe është i gabuar. Në Alma 7:10 thuhet se Jezusi do të lindte në Jeruzalem, kur Ai kishte lindur në të vërtetë në Betlehem gati 2.000 vjet më parë.
- Kurani bën dy parashikime të provueshme. Sura 30:1 thotë se Persianët kishin mundur

Romakët (emrin që Muhamedi e quajti Grekët Bizantinë) në një tokë fqinje, por që para shumë kohësh pala tjetër do të fitonte një betejë. Nuk thoshte ku ose kur. Të dy palët kishin luftuar për shumë vite. Njëri do të fitonte një betejë, pastaj tjetri, e kështu me radhë. Parashikimi tjetër ishte në Suren 48:27, i cili thotë se Muhamedit do të lejohej të kthehej në Mekë në paqe. Sidoqoftë, nuk përmendi që ai kishte nënshkruar tashmë një traktat.

- Krahasoni këtë me Biblën, e cila bën qindra parashikime që kanë ndodhur tashmë. Provon që edhe nëse skeptikët do të mundeshin, askush nuk ka qenë në gjendje të provojë si të rreme asnjë prej profecive të saj.

Pamja
#2-9

Studimi i profecisë është një mënyrë e fuqishme për të provuar pretendimet e Biblës për origjinën hyjnore me një shkallë objektiviteti. Shkencëtarët përdorin në mënyrë rutinore studime të ndryshme të mundësive, siç janë testet hi-katror, për të provuar nëse një fenomen funksionon apo jo, pa e ditur domosdoshmërisht pse. Ne mund të zbatojmë parime të ngjashme për profecinë biblike për të parë nëse përbëhet nga supozime të rastit apo nëse ka shumë të ngjarë të jetë jo rastësore.

Kur kemi të bëjmë me një numër shumë të madh, është e përshtatshme të përdorim shënimin shkencor. Kjo përfshin numrin dhjetë me një eksponent, që tregon se here numridhjetë duhet të shumëzohet vetvetiu për të marrë rezultatin e dëshiruar. Për shembull, një mijë është $10 \times 10 \times 10$, ose 10^3 . Një milion është $10 \times 10 \times 10 \times 10 \times 10 \times 10$, ose 10^6 .

Mundësitë (dhe pamundësitë) shumëfishohen sesa shtohen. Nëse një numër ngjarjesh secila ka një në dhjetë shanse për të ndodhur, atëherë shanset e tre prej tyre që ndodhin nuk janë një në tridhjetë, por përkundrazi 1 në 10×1 në 10×1 në 10, ose një në një mijë.

1. PROFECITË RRETH JEZUSIT.

Pamja
#2-10

Shqyrtoni vetëm disa nga parashikimet në lidhje me ardhjen e Mesisë. Cila është mundësia që një person të lindte një pasardhës të Abrahamit? Le të supozojmë një në dhjetë. (Në të vërtetë është shumë më pak.) Tani, cili është shansi që ai gjithashtu të jetë një izraelit, t'i përkasë fisit të Judës dhe familjes së Davidit, por të mos rrjedhë nga Jehoiakini (Jer. 22:30), dhe të lindë në Betlehem, pastaj transferohet në Egjipt, rritet në Nazaret, vdes nga kryqëzimi në Jeruzalem, pasi u tradhtuan nga një mik për tridhjetë copa argjendi, por nuk ka thyer asnjë prej eshtrave të tij, etj? Jezusi përmbushi të paktën gjashtëdhjetë e një profeci të tilla.

Në 1944, Dr. Peter Stoner llogariti se mundësia e çdo personi plotëson vetëm tetë nga gjashtëdhjetë e një profecitë. ¹ Ai përdori vlerësime shumë konservatore për mundësinë e përmbushjes së çdo profecie, si vijon:

- Lindur në Betlehem - 1 në 280,000 njerëz.
- Dikush pretendoi se ishte pararendësi i tij - 1 në 1.000.
- Hyri në Jeruzalem "hipur mbi një pulisht, pjellë e një gomareje" - 1 në 100.
- Tradhtuar nga një mik, duar plagosur - 1 në 1000.
- Tradhtuar për 30 monedha argjendi - 1 në 1.000.
- 30 monedhat e argjendit të hedhura në shtëpinë e Zotit dhe dikur blihet një arë e poçarit - 1 në 100,000.
- Në gjyq për jetën e tij, por nuk mbrohet fare - 1 në 1.000.
- Vdes nga kryqëzimi - 1 në 10,000.

Edhe me këto vlerësime jashtëzakonisht konservatore, Stoner akoma llogariste se mundësia e një njeriu që t'i plotësonte të teta ishte rreth një në 10^{28} (një "1" i ndjekur nga 17 zero). Meqenëse disa besojnë se rreth 10^{11} njerëz mund të kenë jetuar në tokë që nga fillimi i saj, cili është shansi që të paktën njëri prej tyre të kishte përmbushur rastësisht të gjitha këto tetë profeci? Do të ishte një në 10^{28} ndarë nga një në 10^{11} , ose rreth një në 10^{17} (një në njëqind katror).

Sa ka mundësi? Supozoni se keni mbuluar të gjithë kombin e Shqipërisë 13 metra thellësi me dollarë argjendi. Merrni një nga ato dollarë dhe vendos një "X" mbi të. Tani I lidhni sytë

dikujt, hidheni në Shqipëri dhe jepi një shans për të gjetur monedhën e shënuar. Shansi i tij për sukses është pothuajse i njëjtë me mundësinë që dikush mund të përmbushë rastësisht vetëm tetë nga profecitë mesianike.

Stoner llogariti mundësinë e përmbushjes së dyzet e tetë të profecive në rreth një në 10^{157} . Për të vizualizuar këtë numër, duhet të përdorim elektrone sesa dollarë argjendi. Imagjinoni një top të fortë elektronesh me diametër 6 miliardë vjet dritë - një pjesë e konsiderueshme e madhësisë së vlerësuar të universit. Stoner llogarit se do të duheshin 6×10^{28} topa të tillë që të përmbanin 10^{157} elektrone. Pra, në këto shumë topa të madhësive universale të elektroneve, ju merrni një shans për të zgjedhur një elektron të saktë. Probabiliteti është në mënyrë të paimagjinueshme i vogël.

Matematicienët zakonisht e konsiderojnë të pamundur çdo ngjarje me një mundësi më të vogël se një në 10^{50} . Megjithatë, Bibla parashikoi jo vetëm këto tetë ngjarje, por shumë të tjera, të gjitha me saktësi të përsosur. Për shembull:

Pamja #2-11

- Zanafilla 49:10 thotë: “Skeptri nuk do t'i hiqet Judës, as bastuni i komandimit nga këmbët e tij, derisa të vijë Shilohu; dhe atij do t'i binden popujt...”

Kjo u kuptua gjithnjë nga hebrenjtë si një profeci mesianike. Kur Roma hoqi të drejtën e ndëshkimit kapital rreth vitit 11 pas Krishtit, Rabini Rachmon shkroi në Talmudin Jeruzalem, “Mjerë ne, sepse skeptri është larguar nga Juda, dhe Mesia nuk ka ardhur.” Por Jezusi erdhi - Ai ishte adoleshent!

- Mesia do të ishte “prerë,” atëherë Jeruzalemi dhe Tempulli do të shkatërroheshin. Jezusi u kryqëzua rreth vitit 30 pas Krishtit. Rreth 40 vjet më vonë, Titusi shkatërroi qytetin dhe shenjtëroren.

Pamja #2-12

- Do të vinte ndërsa Tempulli ishte akoma në këmbë, pas të cilit do të shkatërrohej - Mal. 3:1, Dan. 09:26

• Dhuratat do të silleshin nga mbretërit pas lindjes së Tij - Ps. 72:10, Isa. 60: 6

• Ai do të lindte në “Kullën e kopesë” në Betlehem - Mikea 4: 8

• Vrasja e fëmijëve në lindjen e Tij - Jeremia 31:15

• Xheloz për tempullin - Ps. 69: 9

• Fillon shërbesën në Galile - Isa. 9: 1

• Do të kryente mrekulli - Isa. 35: 5-6 et al.

• Do të mësonte në shëmbëlltyra - Ps. 78: 2

• Vuajtjet (p.sh.goditjet) të përshkruara në detaje - Isa. 53

Pamja #2-13

• U pështy - Isa. 56

• Duart dhe këmbët e shpuara - Ps. 22:16

• Veshjet iu hodhën short - Ps. 22:18

• I jepet vrer dhe uthull - Ps. 69:21

• Pa kocka të thyera - Ps. 34:20

• Ekzekutuar me kriminelët - Isa. 53:12

• Trupi i tejshpuar - Zakaria. 12:10

• Errësira në vdekjen e Tij - Amosi 8: 9

• Varroset në varrin e një njeriu të pasur - Isa. 53: 9

• Do të ngrihej nga të vdekurit - Ps. 16:10. (Jo shumë njerëz e kanë bërë ndonjëherë këtë.)

Ndërsa secila prej këtyre (përveç ngritjes nga të vdekurit) mund të ndodhë me një numër njerëzish, shanset që të gjitha ato të ndodhin aksidentalisht për çdo individ janë të pakuptueshme. Shpjegimi më i arsyeshëm do të ishte që ata kishin për qëllim të ishin vetëm për Të dhe për Të vetëm.

2. PROFECITË PËR INDIVIDË TË TJERË.

Pamja #2-14

Disa profeci biblike kanë të bëjnë me individë të veçantë përveç Mesisë.

- Isaia 44 dhe 45 e quajten mbretin Kir të Persisë me emër qindra vjet para se të lindte.

- Po kështu, mbreti Josia i kombit të Judës u identifikua me emër disa qindra vjet para lindjes

Pamja
#2-15

së tij (1 Mbretërve 13: 1 - 2).

- Vendi dhe mënyra e vdekjes së Mbretëreshës Jezebel u parathënë rreth 14 vjet para se të ndodhte (1 Mbretërve 21:23, 2 Mbretërve 9: 30-36).

3. PROFECITË RRETH QYTETEVE DHE KOMBEVE TË HUAJA.

Kombet dhe qytetet e huaja shpesh ishin tema e profecive biblike.

a. TIRO.

Tiro dikur ishte një qendër e madhe tregtare në skajin lindor të Mesdheut. Kishte një pjesë ishulli dhe një pjesë kontinentale. Në afërsisht 590 pes, Ezekieli 26: 1-21) tha që:

- Shumë kombe do të kundërviheshin.
- Banorët do të vriteshin.
- Nebukadnetsari do të ndërtonte një rrethim kundër tij.

Së pari, Nebukadnetsari dhe ushtritë e tij shkatërruan qytetin kontinental. Pjesa tjetër e banorëve u zhvendos në pjesën e ishullit në det të hapur, ku ai nuk mund t'i arrinte ata.

- Muret, shtëpitë, gurët, druri dhe toka do të hidheshin në ujë.
- Do të copëtohej si maja e një shkëmbi.

Ishulli u sulmua më vonë nga Persia, Egjipti, Qipro, Siria, Greqia, Roma, dhe shumë të tjerë. Qyteti ende nuk ishte shkatërruar plotësisht, megjithëse Aleksandri i Madh përdori rrënojat nga qyteti kontinental për të ndërtuar një rrugë gjysmë milje të gjatë në ishull në det të hapur. Ai i kishte ushtarët e tij që përdorën copat e shkëmbinjve për të marrë materiale të mjaftueshme.

- Do të bëhej një vend për peshkatarët të përhapnin rrjetat e tyre.
- Asnjëherë nuk do të rindërtohej.

Pasi u shkatërrua qyteti ishull, ai u bë një vend ku peshkatarët hapnin rrjetat e tyre. Asnjëherë nuk u rindërtua. (Qyteti modern i Tiros është në një vend tjetër nga ai fillestari.)

b. BABILONIA.

Kapitulli i 13-të i Isaisë (shkruar rreth 730 para Krishtit) dhe kapitulli i 51-të i Jeremisë (diku para 586 para Krishtit) parathënë se qyteti i madh i Babilonisë do të pushtohet nga Medët. Në atë kohë, Babilonia ishte perandoria më e madhe në botë dhe Medea ishte një mbretëri relativisht e paqartë që sapo kishte filluar të fitonte ndikim.

Medët pushtuan Babiloninë në 538 para Krishtit, rreth 200 vjet pas profecisë së Isaisë dhe 50 vjet pas Jeremias.

c. EGJIPTI.

Isaia 20: 3 - 5 (shkruar rreth 730 para Krishtit) parashikoi që Egjipti dhe Etiopia të pushtoheshin nga Asiria. Kjo u përmbush rreth 60 vjet më vonë, rreth 670 para Krishtit. Ezekieli 29:13 - 15 (rreth 588 para Krishtit) tha se Egjipti do të lejohej të kthehej në tokën e tij pas 40 vjetësh, por kurrë nuk do të sundonte përsëri mbi kombet e tjera. Kjo u përmbush rreth vitit 548 para Krishtit.

4. PROFECITË PËR QYTETIN E JERUZALEMIT.

Qyteti i Jeruzalemit dhe Tempulli ishin objekt i profecive specifike.

Tek Luka 21, Jezusi tha se nuk do të mbetej gur mbi gur në tempull. Kjo u realizua fjalë për fjalë në vitin 70 pas Krishtit, kur romakët më në fund e pushtuan pas një beteje të gjatë. Gjatë sulmit, orenditë e brendshme ranë në zjarr dhe u dogjën aq shumë sa u shkrinë të gjitha objektet metalike të përdorura në ritualet hebraike, siç janë veglat e arta. Kur gjenerali romak Titus kuptoi se ari i shkrirë kishte rrjedhur poshtë në plasaritjet midis gurëve, ai urdhëroi që në çdo dy gurë të ndaheshin dhe ari të copëtohej.

Në të njëjtin kapitull, Jezusi gjithashtu foli për rrethimin e ardhshëm dhe shkatërrimin e Jeruzalemit. Kjo u bë e vërtetë në kohën e sulmit të Titusit. Ai gjithashtu vendosi një afat kohor për pushtimin e Jeruzalemit nga johebrenjtë. Padyshim, Izraeli më në fund fitoi titullin në Jeruzalem në Luftën Gjashtë Ditore. Kjo ndodhi vetëm, në vitin 1967. Zoti nuk kishte mbaruar

Pamja
#2-16

Pamja
#2-17

Pamja
#2-18

ende me përmbushjen e profecive.

5. PROFECITË PËR KOMBIN E IZRAELIT.

Pamja
#2-19

Kishte gjithashtu profeci të hollësishme për kombin e Izraelit. Pas vdekjes së Solomonit, mbretëria e tij u përhap në Judë dhe në Izrael. Rreth 200 vjet më vonë, Izraeli u pushtua nga Asiria dhe pushoi së qeni një komb. Juda ende ruajti identitetin e saj, por nuk kishte asnjë komb si Izraeli. Megjithatë, profecitë për Izraelin vazhduan të vijnë. Meqenëse nuk kishte Izrael, për mbi 2,000 vjet shumë komentues i morën profecitë si thjesht simbolikë.

Pasi kombi i Izraelit pushoi së ekzistuari, Isaia 66: 8 - 9 parashikoi që Sioni (një emër tjetër për Izraelin) do të lindte brenda një dite. Më vonë, Ezekieli 17:11 tha që Zoti do t'i jepte popullit të tij tokën e Izraelit dhe Ezekieli 37 tha që Juda dhe Izraeli nuk do të ishin më dy kombe të veçantë, por së bashku do të përbëjnë kombin e Izraelit. Këto profeci u përmbushën në vitin 1948, kur Kombet e Bashkuara e rivendosën kombin e Izraelit si NJë.

6. PROFECITË E DANIELIT KAPITULLI 11.

Pamja
#2-20

Megjithëse ka shumë shembuj të profecive të përmbushura përgjatë Biblës, kapitulli 11 i Danielit është veçanërisht i mahnitshëm për shkak të numrit të detajeve që jep për historinë e ardhshme të kombit hebre. Në këtë pasazh një engjëll i zbulon Danielit atë që do të ndodhë në Lindjen e Mesme për disa qindra vitet e ardhshme. Pa përmendur emra ai nxjerr në skenë pushtimin e zonës nga Aleksandri i Madh dhe ndarjen e mbretërisë së Aleksandrit në katër pjesë pas vdekjes së tij. Më pas engjëlli përshkruan me detaje të përpikta ndërveprimin midis dinastisë Ptolemaike në Egjipt (madje Kleopatra e bërë e famshme nga filmat) dhe Seleucidët në Siri, qindra vjet më parë. Profecia është aq e saktë dhe e detajuar sa shumë skeptikë nuk pranojnë të besojnë se është shkruar më parë, dhe pretendojnë se ajo duhet të ishte bashkuar pas këtij fakti. Ata duhet të injorojnë dëshminë e historisë për shkak të armiqësisë së tyre ndaj Biblës.

Pamja
#2-21

Saktësia 100% e Biblës në profecinë e përmbushur tregon se është përtej aftësive të qenieve njerëzore. Një person i arsyeshëm do të duhet të konkludojë se është punë e një qenie të mbinatyrshme. Është me të vërtetë fjala e Zotit.

Kjo faqe me qëllim ka mbetur bosh

KAPITULLI 3

Si mund ta dimë se Bibla që kemi është e njëjtë me atë që është shkruar fillimisht?

Megjithëse Bibla është Fjala e Perëndisë, njerëzit janë ata që e shkruajtën atë mijëra vjet më parë. Shumë njerëz besojnë se ajo është kopjuar, përkthyer dhe ripërkthyer aq shumë herë sa nuk mund të jemi të sigurt se ajo që kemi sot është ajo që u shkrua fillimisht. A është e vërtetë kjo? A janë ndryshuar apo korruptuar tekstet biblike?

Pamja
#3-1

1. DHJATA E RE.

Dhjata e Re u shkrua në Koinen Greke, gjuha e zakonshme e biznesit e ditëve të saj. Shumë kisha dhe shkolla biblike ofrojnë klasa në Koinen Greke, duke i lejuar studentit të verifikojë saktësinë e përkthimit për veten e tij.

Pamja
#3-2

Apostullit Pal i është besuar të shkruajë rreth gjysmën e 27 librave të Dhjatës së Re. (Hebrenjve është anonim, por tradicionalisht është konsideruar vepra e tij.) Të tjerë të emra si autorë përfshijnë Mateun, Markun, Llukën, Gjonin, Pjetrin, Judën dhe Jakobin.

Shumica e studiuesve besojnë se Dhjata e Re filloi të shkruhet rreth vitit 50 pas Krishtit, më pak se dy dekada pas ringjalljes së Jezusit. Meqenëse nuk përmendet shkatërrimi i Jeruzalemit që ndodhi në 70 pas Krishtit, të gjithë librat, përveç atyre të Gjonit, besohet se janë shkruar më parë. Ungjilli i Tij, tre letrat e tij dhe Zbulesa u përfunduan para vdekjes së tij rreth 100 pas Krishtit.

Derisa të shkruheshin librat e Dhjatës së Re, kisha e hershme e krishterë mund të mbështetej në shumë dëshmitarë okularë që ishin akoma gjallë. Pasi librat u shkruan, ato u kopjuan dhe u dërguan në kishat e ndryshme lokale. (p.sh. Kolosianëve 4:16 - “Dhe, mbasi të jetë lexuar letra ndër ju, bëni që të lexohet edhe në kishën e Laodices; dhe ju të lexoni edhe atë të Laodices.”) Megjithëse ndonjë kishë lokale nuk kanë gjasa të zotëronte më shumë se një ose dy nga librat, ata të gjithë ishin të disponueshëm brenda kishës si një e tërë.

Për dallim nga librat modernë, shkrimet e Dhjatës së Re u bënë në materiale jashtëzakonisht të qëndrueshme, siç janë papirusi dhe lëkurat e kafshëve. Këto mund të zgjasin me shekuj pa u copëtuar. Ndërsa shkrimi u venitej, letrat thjesht rishkruheshim mbi ato ekzistuese. Pastaj, duke filluar në shekullin e katërt, një lloj i ri i materialit të shkruar filloi të fitonte popullaritet. Në vend të rrotullave individuale, shkrimet u përpiluan në *kodikë*, të ngjashme me librat tanë modernë. Disa kodikë të Dhjatës së Re që datojnë në shekujt e katërt dhe të pestë (Vatikan, Sinaiticus, Alexandrinus) kanë mbijetuar deri në ditët e sotme. Këto kopje të lashta janë baza e Dhjatës tone të Re moderne.

Pamja
#3-3

Pamja
#3-4

Meqenëse rrotullat origjinale ishin kaq të qëndrueshme, kodikët e Dhjatës së Re të kopjuar prej tyre nuk ishin kopje të bëra nga gjenerata shumë të hershme kopjesh. Për shembull, supozoni një rrotull origjinale të datës 70 pas Krishtit Nëse bëjmë supozimin konservator që mbijetoi vetëm deri në vitin 270 pas Krishtit para se të kopjohej në një rrotull tjetër, se rrotulla e gjeneratës së dytë lehtë mund të mbijetonte për qindra vite të tjera, dhe do të kishte qenë në dispozicion kur kodikët ishin duke u mbledhur. Këta kodikët janë akoma të disponueshëm. Kështu që, ajo që kemi është ndoshta në rastin më të keq një kopje e gjeneratës së tretë. (Origjinali = gjenerata e parë; kopjimi = gjenerata e dytë; kodiku = gjenerata e tretë.)

A. TESTI OBJEKTIV I BESUESHMËRISË SË DORËSHKRIMIT.

Si mund të përcaktojmë nëse Testamenti i Ri është i besueshëm? Ne mund të aplikojmë të njëjtat teste të përdorura në çdo dorëshkrim tjetër antik. Ndër faktorët që konsiderojnë studiuesit janë: (1) Data e kompozimit, (2) Data e kopjes më të vjetër të mbijetuar, (3) Afati kohor midis kompozimit dhe kopjes më të vjetër të mbijetuar, (4) Numri i kopjeve, dhe (5) Marrëveshja midis kopjeve. Bibla qëndron jashtëzakonisht mirë krahasuar me librat e tjerë antikë.

Pamja
#3-5

Ne kemi më shumë evidenca dorëshkrimesh për Testamentin e Ri sesa për çdo

dorëshkrim tjetër antik. Për të parë se sa bindëse është kjo dëshmi, ne mund ta krahasojmë atë me dokumente të tjera antike të konsideruara si autoritative.

Pamja
#3-6

Autori	Data e Shkrimit	Kopja më e hershme	Intervali	Nr I kohor	Nr I Kopjeve
Herodoti	488-428 P.K.	900 M.K.	1300 vjet.	8	
Tukididi	460-400 P.K.	900 M.K.	1300 vjet.	8	
Taciti	100 M.K.	1100	1000 vjet.	20	
<i>Luftërat Galike</i> te Cezarit	58-50 P.K.	900 M.K.	950 vjet.	9-10	
<i>Historia Romake</i> e Livit	59 B.C. - 17 M.K.	900 M.K.	900 vjet.	20	

Pamja
#3-7

Edhe më i mirë është dokumenti i lashtë i vërtetuar I dyti, *Iliada* e Homerit, i shkruar ndoshta diku rreth vitit 700 para Krishtit. Kopja më e vjetër që mbijeton daton në shekullin e 13-të, rreth 2,000 vjet pas origjinalit. Kopja më e vjetër e pjeshme daton rreth 500 vjet pas origjinalit. Edhe pse ekziston një hendek kaq i madh midis datës së kompozimit dhe datës së dorëshkrimeve më të vjetra, ekzistenca e 643 kopjeve antike është e mjaftueshme për të bindur studiuesit se *Iliada* është e besueshme.

Pamja
#3-8

Le ta krahasojmë këtë me Testamentin e Ri. 643 dorëshkrimet e mbijetuara të *Iliadës* tingëllojnë mbresëlënëse derisa mësojmë se mbi 24,000 dorëshkrime të lashta të librave të Testamentit të Ri ekzistojnë ende. (Vini re se këto nuk janë kopje të plota të Testamentit të Ri, por të librave individualë ose fragmente librash.) Shumë prej tyre ruhen në biblioteka në Angli, Irlandë, Skoci, Egjipt dhe Romë dhe janë në dispozicion për studiuesit për t'i parë. Rreth 5,000 janë Greqisht, 10,000 Latinisht, dhe pjesa tjetër përkthime në gjuhë të tjera. Mijëra dorëshkrime në gjuhë të tjera pajtohen pothuajse plotësisht me tekstet greke nga të cilat janë përkthyer.

Pamja
#3-9

Deri në fillim të viteve 300, studiuesit kishin filluar të mblidhnin rrotulla individuale në libra të lidhur, të quajtur kodik. Kodikët më të vjetër gati të plota, Vatikani dhe Sinaiticus, datojnë rreth 300 vjet pas përfundimit të Testamentit të Ri.

Fragmentet e shumë librave individualë të Testamentit të Ri datojnë për më pak se një shekull pas origjinalit. Në një rast, Dorëshkrimi i John Rylands (që përmban një pjesë të Ungjillit të Gjonit), vetëm rreth njëzet e pesë vjet besohet të kenë kaluar nga koha kur Gjoni vuri penën në letër, derisa fragmenti i mbijetuar të kopjohej. Njëzet e pesë vjet është një kohë kaq e shkurtër, që shumë dëshmitarë okularë të ngjarjeve të përshkruara ishin akoma gjallë kur u shkrua ky dorëshkrim. Por, edhe nëse do të kishte njëqind vjet hendek, faktet ishin të njohura. Asnjë historian nuk mund të dilte me pretendimin se Abraham Lincoln eci në ujë sepse ne e dimë më mirë. Edhe pas dyqind vitesh, askush nuk mund të dalë me pretendimin se George Washington mund të bënte mrekulli. Po kështu, nëse ndonjë gabim përfshihet në librat e të krishterëve në shekujt e parë, dëshmitarët armiqësor do të ishin kënaqur t'i vinin në dukje. Ata nuk mundën. Përkundrazi, ata vranë të krishterët për t'i mbajtur të heshtur.

Pamja
#3-10

Të krishterët nuk ishin të heshtur! Përveç vetë dorëshkrimeve të Testamentit të Ri, udhëheqësit e krishterë të shekullit të parë dhe të dytë lanë mbi një milion citate nga dorëshkrimet në letrat e tyre njëri-tjetrit. Edhe sikur të mos kishim një dorëshkrim të vetëm antik, mund t'i rindërtonim të gjitha nga shkrimet e tyre, përveç njëmbëdhjetë vargjeve të Testamentit të Ri. Kjo tregon se kisha si e tërë kishte qasje në të gjithë Dhjatën e Re edhe pse ne nuk dimë se cilat libra ishin në dispozicion në kisha individuale.

Pamja
#3-11

Për shkak të provave të shumta të dorëshkrimit, më pak se gjysma e një përqindshiti të tekstit të Testamentit të Ri është në diskutim. (Për krahasim, rreth pesë përqind e tekstit të *Iliadës* është e pasigurt.) Sidoqoftë, disa skeptikë pretendojnë se ka deri në 200,000 variante leximi të Testamentit të Ri. Numri është çorientues. Për shembull, nëse një fjalë e vetme shqiptohet (thuhet) ndryshe në dy mijë dorëshkrime (ndoshta të gjitha kopjohen

nga një burim antik), ajo llogaritet si dy mijë variante. Numri i mospërputhjeve është në të vërtetë vetëm një. ²

Pavarësisht nga besueshmëria e përgjithshme e Testamentit të Ri, Bibla juaj ndoshta përmban shënime marginale që thonë se “dorëshkrimet e tjera thonë ...” dhe që tregojnë një variant leximi. Nëse origjinali zgjati kaq shumë, pse ka ndonjë mospërputhje midis dorëshkrimeve të Testamentit të Ri?

Pamja
#3-12

Mospërputhjet janë zakonisht ndryshime të parëndësishme, shpesh të thjeshta drejtshkrimore. Për shembull, në 1 Gjonit 1: 4 fjala greke *humeis* (e juaja) gjendet në “që gëzimi juaj të jetë i plotë.” Një lexim variant është *hemeis* (yni), në “që gëzimi ynë të jetë i plotë.” Kjo është tipike. Në asnjë rast të një leximi variant të Testamentit të Ri nuk ka ndonjë pyetje të pasigurisë doktrinale.

Një shpjegim i mundshëm për leximet e varianteve të *humeis* dhe *hemeis* është kaligrafia e dobët. Dhjata e Re origjinale është i shkruar në të gjitha shkronja kapitale, kështu që këto fjalë janë shkruar si `YMEIS dhe `HMEIS. Shkronjat e para, Y (ypsilon) dhe H (eta) duken të ndryshme kur shtypen, por mund të jenë mjaft të ngjashme në shkrim dore. Origjinali u dërgua në kisha të ndryshme, ku u kopjua me dorë për shpërndarje të mëtejshme. Nëse dikush nuk ka shkruar qartë në prodhimin e një prej kopjeve të hershme, mund të ketë qenë e paqartë për kopjuesit e mëvonshëm se cilën shkronjë të përdornin. Ky mund të jetë burimi i shumë mospërputhjeve.

Megjithëse ekzistojnë një varg ndryshimesh në drejtshkrimin ose rendin e fjalëve (p.sh. Jezu Krishti kundrejt Krishtit Jezus), asnjë i vetëm nuk bën ndonjë ndryshim në kuptimin e fragmentit. Vetëm tre pasazhe të rëndësishme në Testamentin e Ri janë objekt i ndonjë mosmarrëveshjeje. Askush nuk vë në pikëpyetje doktrinën.

- **Marku. 16:9 - 20.**

Disa dorëshkrime e përjashtojnë përfundimin e ungjillit të Markut, tek Marku 16: 9-20. Ky pasazh ka të bëjë me dëbimin e demonëve, të folurit në gjuhë të panjohura, trajtimin e gjarpërinjve pa dëm, pirjen e gjërave vdekjeprurëse pa dëm dhe shtrimin e duarve mbi të sëmurët. Edhe nëse do ta injoronim këtë pasazh, të gjitha konceptet e përfshira në të, përveç pirjes së helmimit pa dëm, gjenden diku tjetër në Testamentin e Ri. Nuk duhet të pini helm sidoqoftë. (“Jezusi i tha: Është shkruar gjithashtu: Mos e tundo Zotin, Perëndinë tënd.” Mateu 4:7)

- **Gjoni. 7:53 - 8:11.**

Disa dorëshkrime lënë jashtë tregimin e gruas së kapur tradhëti bashkëshortore. Por edhe sikur të mos e përdorim kurrë më, parimet e pendimit dhe faljes gjenden në të gjithë Testamentin e Ri.

- **1 Gjonit. 5:7.**

Dorëshkrimet më të lashta e lënë mënjanë këtë varg, i cili i referohet Atit, Fjalës dhe Frymës së Shenjtë. Edhe nëse injorojmë vargun, këta emra gjenden përgjatë Testamentit të Ri.

Supozoni se keni pasur një ndërtesë të përbërë nga dhjetëra mijëra tulla dhe vini re se tre ishin një ngjyrë pak më ndryshe. Ju nuk do ta rrëzoni tërë ndërtesën. Në të njëjtën mënyrë, a do ta hidhni jashtë gjithë Testamentin e Ri për shkak të tre pasazheve të diskutueshme?

B. KRITIKA TEKSTUALE.

Një disiplinë e njohur si *kritikë tekstuale* ka ndihmuar për të ulur pasigurinë midis dorëshkrimeve antike në më pak se gjysmën e një përqindje. Shprehja “kritikë” nuk tregon një qëndrim negativ ndaj Testamentit të Ri, por përkundrazi tregon një qasje studimore për të përcaktuar se cilat dorëshkrime duken më të afërta me shkrimet origjinale.

Fakti që drejtuesit e kishave të shekullit të dytë dhe të tretë lanë rreth një milion citime nga Testamenti i Ri tregon se kisha si një e tërë kishte qasje në të gjithë librin. Deri në shekullin e tretë ose të katërt, rrotullat individuale ose papiruset ishin përpiluar në libra të lidhur, të quajtur kodikë . Dorëshkrimi më i vjetër i Greqisë, i njohur gati i plotë, Kodiku

Pamja
#3-14

Sinaitikus, besohet të jetë shkruar midis 325 dhe 360 pas Krishtit. Duket se ka humbur për kishën deri në vitin 1859, kur von Tischendorf e rizbuloi atë në një manastir në Egjipt.³ Ai përmban tërë Testamentin e Ri, përveç seksioneve të tilla si Mk. 16: 9-20 Gjoni 8: 3-11, dhe disa vargje në Ungjij. Shënimet e shkruara mbi të nga murgjit nëpër shekuj tregojnë se ajo ishte redaktuar shumë herë.⁴

Një dorëshkrim tjetër i rëndësishëm pothuajse i plotë është Kodiku i Vatikanit, i datuar nga mesi i shekullit të katërt. Askush nuk e di se sa vjet qëndroi në bibliotekën e Vatikanit derisa u zbulua ca kohë para vitit 1475.⁵ Megjithatë një tjetër është Kodiku Alexandrinus, një tekst bizantin, i datuar në shekullin e pestë.

Kur Bibla filloi të përkthehej në gjuhë të zakonshme si anglisht dhe gjermanisht në mesjetë, kodikët e mësipërm nuk ishin gjetur ende. Kjo e bëri të vështirë për studiuesit të ishin të sigurt se cilat dorëshkrime ishin të sakta. Ata u mbështetën në një përmbledhje të mijëra fragmenteve të njohura si Majority Text, baza e Tekstit të marrë nga Bibla e Mbretit James.

Me kalimin e kohës, gjithnjë e më shumë dorëshkrime u zbuluan në manastiret antike, shpellat, madje dhe pazaret dhe depot e plehrave. Krahasimi i fragmenteve të zbuluara rishtas me njëri-tjetrin, me shkrimin e udhëheqësve të hershëm të kishës dhe me përkthime të hershme në gjuhë të tjera ka rritur nivelin e besimit se ajo që ne kemi është me të vërtetë ajo që është shkruar fillimisht. Në ditët e sotme, rezultatet e fundit të kritikës tekstuale gjenden në tekstin Nestle-Aland dhe Shoqëria e Bashkuar e Biblës (së bashku shkurtuar NU në shumë shënime biblike). Edhe nëse dikush hedh poshtë përmbledhjet e fundit, mbani mend se kurrë nuk ka ndonjë pyetje doktrine në cilindo nga leximet e varianteve të Testamentit të Ri.

2. DHJATA E VJETËR HEBRAIKE.

A. BIBLA PARA MOISUIT.

Jezusi dhe ata të kohës së Tij pranuan pesë librat e parë të Biblës si vepër e Moisiut. Sidoqoftë, disa kritikë thonë se Moisiu nuk mund ta kishte shkruar Zanafillën pasi merrej me ngjarje para lindjes së tij. Ata gjithashtu thonë se rrëfimi i Krijimit nuk është gjë tjetër veçse poezia hebraike. Ata që mbajnë një pozitë të tillë anashkalojnë frymëzimin hyjnor dhe traditën gojore. Një Zot i plotfuqishëm mund t'i kishte thënë lehtësisht Adamit ose Moisiut atë që ndodhi përpara se Ai të krijonte njeriun. Pastaj, nga koha e Adamit e tutje, Zanafilla është e ndarë në seksione me tematikë “Gjeneratat e” individëve të ndryshëm:

Adami, Zanafilla 5: 1-6: 8;

Noeu, 6: 9-9: 28;

Bijtë e Noeut, 10: 1-11: 9;

Semi, 11: 10-26;

Terahu, 11: 27-25:11;

Ismaeli, 25:12-18;

Isaku, 25:19-35: 29;

Esau, 36:1-43;

dhe Jakobi, 37:2-50:26.⁶

Kjo ndarje duket se tregon se secila pjesë përveç llogarisë së krijimit është përpiluar ose nga personi i përmendur ose nga dikush i njohur me ta, më pas ka kaluar në mënyrë gojore ose me shkrim. Më në fund, Moisiu i vendosi të gjitha nën frymëzimin e Perëndisë.

Tradita gojore e shumë kulturave “primitive” tregon se ky lloj regjistrimi mund të jetë jashtëzakonisht i saktë. Historiani i fisit memorizon dhe citon historinë e fisit në detaje të shkëlqyera, zakonisht në një format poetik. Poezia ndihmon në mbajtjen e saktë të formulimeve. (Nëse ende i mbani mend vjershat e fëmijërisë, ju mund të dëshmoni për këtë!) Meqenëse të gjithë në fis tashmë e kanë dëgjuar atë, ata shpejt e vërejnë dhe e korrigjojnë atë nëse ai ndonjëherë bën ndonjë gabim. Edhe sikur njerëzit para përmbytjes

të mos kishin shpikur shkrime - dhe ne nuk mund të jemi të sigurt nëse e kanë bërë - ata do të kishin kujtime më të mira se njerëzit e ditës moderne. Bibla e bën të qartë se ata ishin jashtëzakonisht inteligjentë dhe jetuan me shekuj. Nëse i konsiderojmë gjenealogjitë e Zanafillës në vlerën e tyre, numrat në Tekstin Masoretik nënkuptojnë se Adami mund të ketë qenë gjallë deri sa babai i Noeut, Lameku ishte mbi pesëdhjetë vjeç. Adami do të kishte mundësi të tregonte atë që kishte ndodhur. Lameku atëherë do t'i tregonte Noeut, i cili e ruajti këtë regjistrim përmes Përmytjes. Djali i tij Semi jetoi 500 vjet të tjera pas Përmytjes dhe sigurisht që do t'ua kalonte tregimin pasardhësve të tij. Megjithëse mund të ketë boshllëqe në gjenealogjinë pas Përmytjes, është e mundur që jeta e tij të mbivendoset me atë të Abrahamit. Nga atëherë, ishin vetëm disa qindra vjet deri sa Moisiu i bashkoi të gjitha në Zanafillë.

Në vitet e kaluara disa teologë liberalë argumentuan se Moisiu nuk mund të kishte shkruar pesë librat e parë të Biblës sepse shkrimi ishte i panjohur në kohën e tij, rreth 1400 P.K. Arkeologjia e ka shkatërruar këtë argument. Mbretëria Ebla, një civilizim i madh që lulëzoi një mijë vjet para Moisiut, kishte regjistrime të shkruara të gjera (McDowell, 1986, 68). Shkrimi ishte tashmë në përdorim të gjerë nga koha kur lindi Abrahami, shekuj para Moisiut.⁷

B. STRUKTURA E BIBLËS HEBRAIKE.

Për dallim nga Testamenti i Ri, ne nuk kemi mijëra dorëshkrime të lashta të Testamentit të Vjetër. Sidoqoftë, ato që ne kemi janë gjithashtu plotësisht të besueshme.

Testamenti i Vjetër ishte shkruar pothuajse tërësisht në Hebraisht, megjithëse disa seksione të vogla në Ezra dhe Daniel ishin shkruar në gjuhën aramaike. (Alfabeti i njëjtë, fjalor i ndryshëm.) Ishte mbledhur për më shumë se një mijë vjet nga mbi tridhjetë autorë njerëzorë. Disa libra identifikojnë autorët e tyre, ndërsa të tjerët janë anonimë.

Bibla hebraike e përdorur në kohën e Jezusit njihet si Tanakh. Ka të njëjtën përmbajtje si Testamenti i Vjetër Protestant, por i ndarë ndryshe. Testamenti ynë i Vjetër është i ndarë në 39 libra, por Tanakh ndërthur disa nga librat historikë në mënyrë që të ketë 35. Rregullimi i librave është gjithashtu i ndryshëm. Ndarjet e kapitullit dhe vargjeve u shtuan shumë shekuj më vonë.

- Pjesa e parë e Tanakh-ut është *Torahu*, i njohur gjithashtu si Pentatuku. Ai përfshin Zanafilla, Eksodi, Levitiku, Numrat dhe Ligji i Përtërirë.
- *Nevi'im* (Profetët) përfshijnë Jozueut, Gjyqtarët, 1 dhe 2 Samuelit (kombinuar në një libër të vetëm), 1 dhe 2 Mbretërve (gjithashtu e kombinuar në një), Isaia, Jeremia, Ezekieli, Osea, Joeli, Amosi, Abdia, Jona, Mikea, Nahumi, Habakuku, Sofonia, Hagai, Zakaria dhe Malakia.
- *Ketuvim* (Shkrimet) përfshijnë Psalmet, Fjalët e Urta, Jobi, Kantiku i Kantikëve, Ruthi, Vajtimet, Predikuesi, Ester, Danieli, Ezra dhe Nehemia (të kombinuar në një), dhe 1 dhe 2 Kronikave (gjithashtu të kombinuar në një).

Asnjë person apo grup nuk vendosi se cilat libra i përkisnin kanunit të Shkrimit. Gjatë viteve ata u pranuan me konsensus. Në kohën e Jezusit, përmbajtja e Biblës Hebraike u zgjidh, përveç Librit të Esterit, i cili më në fund u pranua si i frymëzuar rreth 70 pas Krishtit. Pas shkatërrimit të Jeruzalemit në atë vit, Rabbi Yochanan ben Zakkai mori lejen nga Roma për të ribashkuar Sinedrin Hebre për të vendosur një herë e përgjithmonë cilat libra duhet të përfshihen në kanunin Hebraik. "Këshilli i Jamnias" zgjidhi mosmarrëveshjen për Esterin, por as shtoi e as hoqi asnjë libër. Ata thjesht ripohuan atë që populli hebre kishte pranuar me shekuj.

Megjithëse Jezusi nuk pajtohej me Skribët dhe Farisenjtë për kuptimin e Shkrimeve, Ai kurrë nuk debatoi për librat që ata pranuan si të shenjtë. Ai dhe autorët e të Testamentit të Ri cituan nga shumë prej këtyre librave. Drejtuesit e hershëm të krishterë si Melito (rreth vitit 170 pas Krishtit) e pranuan listën nga Jamnia si autoritare.

Përveç librave të konfirmuar nga Këshilli i Jamnias, Testamenti i Vjetër Katolik Romak

përmban disa pjesë të njohura nga protestantët si *Apokrifë* (Greqisht për “të fshehur”) dhe nga Katolikët si *Deuterokanonikë* (“Kanuni i Dytë”). Këto janë Tobit, Judith, I dhe II Makabejve, Urtësia, Sirach, dhe Baruch si dhe kapituj shtesë tek Esteri dhe Danieli. Testamenti i Vjetër Ortodoks Grek përfshin gjithashtu I dhe II Esdras dhe Lutjen e Manasseh. Të gjithë këta libra apokrifë ishin të njohur në kohën e Jezusit, por ishin hedhur poshtë nga Judenjtë. Asnjëherë Jezusi ose ndonjë shkrimtar i Testamentit të Ri nuk citoi ndonjë prej tyre. Ata vetëm filluan të pranohen si shkrime të frymëzuara pasi Augustini i shpalli si të tillë (rreth 380). Jeronimi, përkthyesi e përkthimit Vulgate Latine, e përdorur nga Kisha Katolike, kundërshtoi Augustinin dhe në fillim nuk pranoi as t'i përkthente ato në Latinisht. Ata u sollën në Vulgate pas vdekjes së tij, por nuk u pranuan përfundimisht si kanonikë nga Katolicizmi deri në Këshillin e Trentos në 1546. Protestantët pranojnë se librat e Makabejve përmbajnë përdorim të plotë informacioni historik, por pajtohen me Kishën e hershme në kundërshtimin e Apokrifës si shkrime.

C. DORËSHKRIMET HEBRAIKE.

Fatkeqësisht, ne nuk kemi asnjë nga tekstet origjinale të Biblës Hebraike nga shekujt para Krishtit. Deri vonë, Teksti Massoretik (i quajtur për një grup skribësh të njohur si Masoretët) ishte dorëshkrimi më i vjetër i njohur, që daton rreth vitit 980 pas Krishtit. Megjithatë, zbulimi i Rrotullave të Detit të Vdekur tregon saktësinë e mahnitshme të kopjesve të Judenjve. Këto rrotulla, të gjetura në shpellat në Qumran afër Detit të Vdekur, përfshijnë çdo libër të Testamentit të Vjetër përveç Esterit. Ato janë rreth një mijë vjet më të vjetër se Teksti Massoretik, megjithatë ndryshimet përbëhen nga asgjë më shumë se rrëshqitje të lapsit dhe variacione drejtshkrimore.⁸

Si mund të ishin skribët çifutë kaq të saktë? Ata ia kushtuan jetën detyrës së kopjimit dhe ishin të gatshëm të vdisnin në dorë të ushtrive të huaja sesa të lejonin të ndodhte ndonjë gjë me tekstin e shenjtë. Ato kishin rregullore shumë të rrepta që madje përcaktonin se çfarë ngjyre boje të përdoret dhe çfarë duhet të veshin gjatë kopjimit. Ndër masat paraprake të tyre për të siguruar saktësinë:

- Atyre nuk u lejohej të shkruanin asgjë nga memoria.
- Ata numëruan jo vetëm vargjet, por edhe numrin e shkronjave në origjinal dhe kopjen.
- Ata numëruan numrin e ndodhjeve të secilës shkronjë.
- Ata numëruan vargjet e mesme dhe shkronjat e seksioneve kryesore të tekstit dhe të gjithë Testamentit të Vjetër.
- Ata kishin rregulla për sa shkronja të gjera dhe sa rreshta të larta mund të kishte secila kolonë.
- Ata kishin rregullore për sasinë e saktë të hapësirës midis shkronjave dhe midis pjesëve të tekstit.⁹

Një gabim i vetëm ishte i mjaftueshëm për ta bërë të pavlefshëm tërë dorëshkrimin. Zakonisht shkatërruan kopje me të meta, por për shkak të mungesës së materialit të shkruar ata ndonjëherë lejonin që ato të përdreshin për t'i mësuar studentëve të lexojnë. Kjo mund të shpjegojë disa nga ndryshimet drejtshkrimore midis Tekstit Massoretik dhe Rrotullave të Detit të Vdekur. Ne nuk kemi asnjë mënyrë se si të dimë nëse këto të fundit ishin kopje të përsosura apo ishin refuzuar për shkak të drejtshkrimit.

Si rezultat i të gjitha masave paraprake të tyre, skribët hebrej ishin aq të sigurt në saktësinë e një kopje, saqë nuk panë nevojë të mbajnë origjinalët që ishin përkeqësuar për shkak të moshës. Kështu, mungesa e dorëshkrimeve jashtëzakonisht të vjetra nuk duhet të zvogëlojë besimin tonë në Testamentin e Vjetër. Edhe pse ka një numër shumë të vogël leximesh variantesh, asnjë nuk përfshin ndonjë çështje të doktrinës.

Populli hebre, përfshirë Jezusin, i besonte plotësisht saktësisë së kopjesve.

- Kur Satani iu shfaq personalisht Jezusit për ta tunduar (Luka 4), Ai u përgjigj thjesht duke cituar Testamentin e Vjetër.

Pamja
#3-19

Pamja
#3-20

Pamja
#3-21

- Në vende të tjera Ai citoi tregimin e Krijimit (Mt. 19: 4).
- Ai iu referua Përmbytjes si një ngjarje e vërtetë historike (Mt. 24: 37-39).
- Ai iu referua Torahut (pesë librat e parë të Testamentit të Vjetër) si shkrimet e Moisiut (Gjoni 5: 46,47 dhe Luka. 20: 37-38).
- Ai iu referua Danielit si një profet i vërtetë (Mt 24:15).
- Në Mateu 22:32 Ai parashtrroi doktrinën e ringjalljes së të vdekurve bazuar në kohën e një foljeje! (UNË JAM, dhe jo UNË ISHA, Zoti i Abrahamit, Isakut dhe Jakobit.)

Autorët e Testamentit të Ri cituan drejtpërdrejt Testamentin e Vjetër mbi 320 herë dhe aluduan për atë qindra herë më shumë. Pjetri ishte aq i bindur saqë tha që autorët e Testamentit të Vjetër “flisnin ndërsa ishin nxitur nga Fryma e Shenjtë” (2 Pjetrit 1:21).

Tek Galatasve 3:16 shohim se sa e rëndësishme është saktësia e Testamentit të Vjetër për besimin e krishterë. Në këtë pasazh, Pali tregon se të gjitha përfitimet që kemi “në Krishtin” janë në dispozicion vetëm sepse në librin e Zanafillës Perëndia i kishte premtuar *farës* së Abrahamit (njëjës) dhe jo *farërave* (shumës). Për shkak se Jezusi është fara (njëjës), ne mund të vijmë te Zoti vetëm përmes Tij. Nëse premtimet do të ishin bërë për farëra (shumës), ne nuk do të kishim nevojë për Jezusin! Nëse Ai me të vërtetë është Biri i Perëndisë, Perëndia do të ishte kujdesur të shihte se fjalët e Tij ishin transmetuar me saktësi.

Edhe pse nuk kemi numrin e origjinaleve antike që kemi të Testamentit të Ri, ne kemi shumë dorëshkrime të mëdha të Testamentit të Vjetër të kopjuar në vende dhe periudha të ndryshme, dhe në shumë gjuhë. Një shembull është Torahu Jemenit, i dhënë nga një grup hebrenjsh në Jemen të ndarë nga vëllezërit e tyre më shumë se një mijë vite më parë. Në mbi një mijëvjeçar të kopjimit dhe ripërpunimit, gjithsej nëntë shkronja ndryshuan nga 304.805 të Torahut Massoretik.¹⁰

D. SEPTUAGINTA GREK.

Ndoshta dorëshkrimi më i rëndësishëm i Testamentit të Vjetër jo Hebraik është Septuaginta, versioni grek i përkthyer rreth vitit 250 para Krishtit pasi Aleksandri i Madh pushtoi Afrikën e Veriut, Azinë Perëndimore dhe Evropën dhe e bëri Greqishten gjuhën zyrtare të mbretërisë së tij.

Origjina e Septuagintës është mbështjellë në legjendë. Aristobulus thotë se përkthimi i Ligjit u krye në Aleksandri nën mbretërimin e Ptoleme Filadelfus. Sidoqoftë, është e paqartë nëse ai i referohet vetëm Torahut, apo Testamentit të Vjetër.

Një version i origjinës së Septuagintës thotë se përkthimi u realizua nga shtatëdhjetë studiues. Meqenëse numri Latinisht për shtatëdhjetë është LXX, ky shkurtime përdoret shpesh për Septuagintën. Një version tjetër i një shkrimtari që supozohet me emrin Aristeas thotë se shtatëdhjetë e dy interpretues, gjastë nga secili fis i Izraelit, ishin vendosur në një ishull për shtatëdhjetë e dy ditë dhe prodhuan përkthimin me marrëveshje të ndërsjellë. Variacione të kësaj historie thonë se secili prej përkthyesve, duke punuar në mënyrë të pavarur në qelinë e tij, prodhoi një version identik me të gjithë të tjerët. Të tjerë thonë se kanë punuar në çifte, secila me një *emanuensis* (një stenograf) dhe prodhuan versione identike.

Pavarësisht se si ndodhi, Septuaginta u përpilua disa shekuj para Krishtit. Të krishterët e hershëm shpesh e cituan atë, por ata cituan gjithashtu përkthime greke të shekullit të dytë nga hebraishtja nga Aquila, Symmachus dhe Theodoti. Ndonjëherë ata nuk cituan saktësisht ndonjë nga versionet e mëparshme, por përkundrazi u parafrazuan ose u përkthyen nga vetë Hebrenjtë. Kur erdhi fjala për librin e Danielit, ata përdorën versionin e Theodotit më tepër se Septuagintën.¹¹

Në fillimin e viteve 200, Origeni merret me mospërputhjet midis teksteve hebraike dhe greke në veprën e tij *Hexapla*. Siç do ta shohim, disa nga mospërputhjet mund të jenë burim i pasigurisë. Sidoqoftë, marrëveshja midis Tekstit Masoretik Hebraik dhe kopjeve në gjuhë të ndryshme është e jashtëzakonshme. Ashtu si me Testamentin e Ri, edhe leximet e varianteve janë të parëndësishme.

Pamja
#3-22

Pamja
#3-23

E. MOSPËRPUTHJET NUMERIKE.

Pamja
#3-24

Mospërputhjet midis teksteve hebraike dhe atyre në gjuhë të tjera janë të pakta dhe shumë larg. Numri i vogël i leximeve të varianteve në Testamentin e Vjetër pothuajse gjithmonë ka të bëjë me vlerat numerike. (Edhe atëherë, vetëm një përqindje e vogël e numrave preken.) Shumë nga paqartësitë gjenden në gjenealogjinë e Kapitullit 5 të Zanafillës, në të cilën moshat në të cilat u bënë baballarë disa prej burrave ndryshojnë nga saktësisht njëqind vjet midis Tekstit Masoretik dhe Septuagintës.

Shkronjat në Hebraisht, Aramaisht dhe Greqisht kanë një vlerë numerike: aleph dhe alfa kanë një vlerë prej një, Beyth dhe beta dy, etj. Kështu, fjalët kishin një vlerë numerike e cila mund të merret duke shtuar vlerat e shkronjave. Sidoqoftë, dorëshkrimet më të hershme në hebraishten e lashtë nuk përmbajnë zanore. Pikat e zanoreve u shtuan më vonë për të ndihmuar me shqiptimin. Në varësi të pikave të zanores që zgjidhte një kopjues, vlera numerike e tekstit do të ndryshonte.

Rreth 500 PK hebraishtja e lashtë kishte dalë jashtë përdorimit të zakonshëm. Aramaishtja ishte bërë aq e përhapur sa që konsiderohej e domosdoshme të përktheheshin Shkrimet në atë gjuhë. (Alfabeti i njëjtë, fjalor i ndryshëm.) Përkthyesit që shkonin nga hebraishtja e lashtë në aramaisht, greqisht dhe hebraishten më moderne duhej të vendosnin se cilat zanore i përkisnin versionit origjinal. Meqenëse përkthyesit punonin në kohë dhe vende të ndryshme, nuk kishte asnjë mundësi që ata të këshilloheshin me njëri-tjetrin. Ata duket se nuk janë pajtuar në lidhje me zanoret e dhura në disa pasazhe. Çdo skrib që vinte më vonë thjesht do të kopjonte atë që kishin vendosur si të saktë përkthyesit e versionit të tyre.

Pavarësisht nga fakti që ekzistojnë disa variante, asnjë i vetëm nuk ndikon në çdo doktrinë të besimit hebre ose të krishterë. Gjenealogjitë e Zanafillës në Septuagint shtojnë disa qindra vjet më shumë sesa Teksti Masoretik. Edhe çfarë? Edhe nëse do të shtonim mijëra dhe jo qindra vjet në gjenealogjinë e Zanafillës 5, ne akoma përfundojmë se mosha e njerëzimit do të matet në mijëra vjet, jo me miliona, dhe se një njeri i vërtetë me emrin Adam solli mëkatën dhe vdekjen në Botë.

Pamja
#3-25

Jezusi është autoriteti final për të krishterët. Në rast mosmarrëveshjeje midis Tekstit Massoretik Hebraik të përdorur në kohën e Tij në krahasim me ndonjë gjuhë tjetër, duhet të kujtojmë se çfarë tha ai:

“Sepse me të vërtetë ju them: Derisa qielli dhe toka të kalojnë, asnjë jotë a asnjë pikë e ligjit nuk do të kalojë, para se të bëhet gjithçka.” (Mateu 5:18)

Një jotë e vogël ishte shkronja më e vogël në gjuhën hebraike (*yodh*), dhe një pikë (*kerai*a greke) ishte një goditje e vogël stilolapsi e përdorur për të dalluar një shkronjë hebraike nga një tjetër. Këto terma nuk kanë asnjë lidhje me ndonjë gjuhë përveç hebraishtes. Ky autor beson se Jezusi po garantonte ruajtjen e tekstit hebraik. Në rast mosmarrëveshjeje, ne do ta konsiderojmë tekstin hebraik si autoritar.

Edhe duke përfshirë numrin e vogël të varianteve numerike, ekziston vetëm një sasi e vogël ndryshimesh midis dorëshkrimeve. Pothuajse asgjë tjetër përveç numrave - emrat, vendet, ngjarjet historike, profecitë, etj - nuk janë prekur. Ne mund të përdorim dorëshkrimet që studiuesit i konsiderojnë më të mirët ose ato që i konsiderojnë më të këqija, dhe prapë do të arrijmë në të njëjtat konkluzione për atë që Zoti donte që ne ta dinim.

Në përgjithësi, provat e dorëshkrimit dhe kujdesi me të cilin skribët hebrenj kopjuan Shkrimet e Testamentit të Vjetër na tregojnë se Bibla që kemi sot është një regjistrim i besueshëm i asaj që u shkrua fillimisht mijëra vjet më parë. Torah u ruajt me kujdes të veçantë. Ju mund të mos besoni Biblën, por duhet të pranoni se narracioni nuk ka ndryshuar në ndonjë mënyrë domethënëse nga mënyra se si e shkruajti Moisiu.

KAPITULLI 4

A përmban Bibla gabime dhe kontradikta?

Është e lehtë për kritikët të thonë se Bibla përmban gabime dhe kontradikta, por deri tani është e pamundur që ata ta provojnë këtë. Për shembull, myslimanët pretendojnë se Bibla përmban mbi 100,000 gabime dhe kontradikta. Sidoqoftë, doktor Manise Ab Al Nouir i është përgjigjur secilit prej kundërshtimeve të tyre në librin e tij masiv arabisht *Oham Mashboha la Al Kitah Al Mokadas*. (Komunikimi personal, Dr. Adel Ramses.) Shumë libra në gjuhën angleze, siç janë *Manuali Biblik i Halley's* ¹², *Mospërputhjet e dyshuara të Biblës* ¹³ të John W. Haley, *Enciklopedia e Vështirësive të Biblës* ¹⁴ e Gleason Archer gjithashtu tregojnë se ka një përgjigje për çdo kundërshtim. Disa shembuj:

1. A EKZISTOJNË DY LLOGARI KONTRADIKTORE TË KRIJIMIT NË ZANAFILLË?

Disa teologë liberalë ndjekin “Hipotezën JEPD” që thotë se Zanafilla nuk është vepër e Moisiut, por përkundrazi ajo u përpilua nga disa burime shekuj pas vdekjes së tij. Kjo do të nënkuptonte se çdo referencë për “ligjin e Moisiut” ose “librin e ligjit” në librat e Jozueut, Gjyqtarëve, Mbretërve ose Kronikave i referohej diçkaje që nuk ekzistonte akoma. Kështu, këto libra do të ishin kryesisht fiktivë.

Ata që duan të mësojnë gabimet e hipotezës JEPD mund të konsultojnë *Enciklopedinë e Archer për Vështirësitë e Biblës*. Këtu do të shqyrtojmë vetëm një nga argumentet e përdorura në mbështetje të këtij pozicioni: pretendimi se Zanafilla përmban dy llogari kontradiktore të krijimit.

- Kapitulli Një i Zanafillës na jep një përmbledhje të gjerë të javës së krijimit, me “Perëndinë” (Hebraisht *Elohim*) që është Krijuesi. Ajo na tregon se çfarë bëri ai në atë ditë: Dita 1, dritë; Dita 2, ndarja e ujërave sipër nga ujërat poshtë kupës qiellore; Dita e 3, toka e thatë dhe bimësia; Dita 4, ndriçuesit e vendosur në qiej; Dita 5, krijesat e detit dhe zogjtë; Dita e 6, kafshët tokësore dhe më në fund njerëzit.
- Kapitulli i dytë përqendrohet në krijimin e njeriut, me “Zotin Perëndi” (hebraisht *Yahweh Elohim*) që kryen punën. Ky tregim thotë (v. 5-9) se ende nuk kishte shkurre ose bimë “të fushës” derisa Zoti Perëndi formoi njeri dhe mbolli një kopsht në të cilin do ta vendoste. Na tregon (v. 18-22) se

“Pastaj Zoti Perëndi tha: “Nuk është mirë që njeriu të jetë vetëm; unë do t'i bëj një ndihmë që i përshtatet.” Dhe Zoti Perëndi formoi nga dheu tërë kafshët e fushës dhe tërë zogjtë e qiellit dhe i çoi te njeriu për të parë si do t'i quante; dhe ashtu si njeriu t'i quante qeniet e gjalla, ai do të ishte emri i tyre. Dhe njeriu u vuri emra tërë bagëtisë, zogjve të qiellit dhe çdo kafshe të fushave; por për njeriun nuk u gjend asnjë ndihmë e përshtatshme për të. Atëherë Zoti Perëndi e futi në një gjumë të thellë njeriun, të cilin e zuri gjumi; dhe mori një nga brinjët e tij dhe e mbylli mishin në atë vend. Pastaj Zoti Perëndi me brinjën që i kishte hequr njeriut formoi një grua dhe e çoi te njeriu.”

Tregimi i dytë duket se nënkupton që njeriu është krijuar para bimëve dhe kafshëve - një kundërshtim i sekuencës së ngjarjeve të Kapitullit të Parë. Sidoqoftë, kontradikta e dukshme zgjidhet lehtësisht me një studim të vogël. Zoti i krijoi bimët në Ditën 3. Ai nuk kishte pse të krijonte ndonjë lloj të ri pasi e krijoi Adamin në Ditën 6. Ai thjesht mbolli lloje ekzistuese të mëparshme në një kopsht. Deri në atë kohë nuk kishte pasur bimë ose barishte “të fushës” (hebraisht *sade* ose e *saday*). Kjo shprehje ka të bëjë me kultivimin. Bimët ekzistonin, por ato ende nuk ishin rritur në një mjedis bujqësor.

Gjithashtu nuk ka kundërshtim midis rendit në të cilin u krijuan kafshët dhe njerëzit. Kapitulli i parë na jep një sekuencë strikte të ngjarjeve, por Kapitulli i dytë jo. Një lexim i mirëfilltë fjalë për fjalë i Zanafillës 2: 18 - 19 është si vijon:

“Pastaj Zoti Perëndi tha: ‘Nuk është mirë që njeriu të jetë vetëm; unë do t'i bëj një ndihmë

që i përshtatet.' Dhe Zoti Perëndi formoi nga dheu tërë kafshët e fushës dhe tërë zogjtë e qiellit dhe i çoi te njeriu për të parë si do t'i quante; dhe ashtu si njeriu t'i quante qeniet e gjalla [Hebraisht nephesh - shpirt ose jetë], ai do të ishte emri i tyre.." ¹⁵

Vini re se pasazhi lexon “dhe tha ... dhe formoi ... dhe i çoi,” jo “atëherë tha ... pastaj formoi ... pastaj i çoi.” Pastaj do të tregonte një sekuencë të caktuar të ngjarjeve, por dhe nuk ka.

Supozoni se keni ndërtuar një motorr në qershor, një makinë në korrik dhe një shtëpi në gusht dhe më pas përshkruani se si i bëtë të gjitha bashkë. Megjithëse një dëgjues i panjohur me rendin e ngjarjeve mund të nxirrte përfundime të gabuara, nuk do të ishit i pasaktë nëse thonit “Unë ndërtova një shtëpi dhe ndërtova një automobil dhe një motor dhe i vendosa tek rrugica ime.” Po ashtu, Hebraishtja e Zanafilla 2: 18-19 nuk tregon një sekuencë të qartë kohore. Ne duhet t'i referohemi kapitullit të parë për rendin e ngjarjeve.

Ne gjithashtu duhet të kuptojmë se gjuha hebraike nuk bën atë lloj dallimi të qartë midis kohëve të foljeve siç e bën anglishtja. Për shembull, në anglisht mund ta përdorim kohën e shkuar për të thënë “Zoti formoi” dhe kohën e kryer të plotë për të thënë “Zoti kishte formuar.” Në hebraisht, nuk ka kohë folje në të kryerën e plotë që dallohet, por ka kohë të kryer dhe të shkuar, ku secila mund të marrë nënkuptimin e të kryerës së plotë në varësi të kontekstit. ¹⁵ Kështu, do të ishte plotësisht e arsyeshme të përkthenim vargun 18 për të thënë që Zoti “kishte formuar” çdo kafshë të fushës dhe çdo zog të ajrit dhe i çoi te Adami. Kontradikta e dukshme midis Kapitujve Një dhe Dy të Zanafillës nuk është aspak kundërshtim.

2. TOKA QËNDRONTE PEZULL MBI HIÇ.

Kulturat e tjera në të gjithë botën besuan se toka mbahej në pjesën e pasme të një breshke të madhe, elefanti, etj., Por Bibla thoshte se “e mban tokën pezull mbi hiç.” (Jobi 26:7).

3. FORMA E TOKËS.

Kulturat e tjera besonin se toka ishte e rrafshët; për shekuj para se të gjithë të kuptonin se, Bibla thoshte se ishte e rrumbullakët (Isaia 40:22).

4. LËVIZJA E DIELLIT.

Psalmi 19: 6 na thotë se “Ai del nga një skaj i qiejve dhe rrotullimi e tij arrin deri në skajin tjetër; asgjë nuk mund t'i fshihet nxehtësisë së tij” - me fjalë të tjera, dielli lëviz përtej qiellit.

Meqenëse dukuritë e lindjes së diellit dhe perëndimit të diellit ndodhin sepse toka rrotullohet dhe jo sepse dielli lëviz rreth tij, disa pretendojnë se ky është një gabim në Bibël. Por vini re se Bibla nuk thotë se dielli lëviz rreth tokës, vetëm se lëviz nëpër qiell. Astronomët kanë zbuluar se i gjithë sistemi diellor - përfshirë diellin - është në një orbitë të gjatë nëpër galaktikë. Dielli lëviz përgjatë qiejve. Thjesht u deshën shkencëtarëve disa mijëra vjet për të vazhduar më tej.

Besimi se toka është qendra e universit NUK gjendet në Bibël. Ai u propozua nga filozofi pagan grek Aristoteli qindra vjet para Krishtit. Kisha Katolike mesjetare nuk po e ndiqte Biblën për të dënuar Galileon. Po ndiqte fjalën e një pagani.

5. RROTULLIMI I TOKËS.

Libri më i vjetër i Biblës, Jobi, na tregon në 38:14 se toka “ndërron trajtë si argjila nën vulë” - domethënë ajo rrotullohet. Të gjithë menduan se toka qëndronte në vend ndërsa trupat qiellorë rrotulloheshin rreth saj.

6. CIKLI HIDROLOGJIK.

Bibla përshkroi modelet e erës dhe ciklin hidrologjik shekuj përpara se dikush tjetër të dinte rreth tyre (Predikuesit 1: 6-7, Amos 5: 8).

7. SHTIGJET E DETEVE.

Në mes të 1800 marinari besimtar i Biblës Matthew F. Maury vuri re se Ps. 8: 8 përmendi “Shtigjet e detit.” Ai i kërkoi ato dhe zbuloi se vërtet ekzistojnë rryma të parashikueshme të oqeanit. Puna e tij ishte e dobishme për ngritjen e shkencës së oqeanografisë.

8. UJI NË HAPËSIRË.

Vitet e fundit, sondat në hapësirë kanë zbuluar praninë e ujit në Hënë, në planetët e tjerë dhe në hapësirë. Kjo nuk duhet të jetë befasi për të krishterët, pasi Bibla thotë: “Lëvdojeni, ju qiej të qiejve, dhe ju ujëra përmbi qiejt.” (Psal. 148:4). Sigurisht që atje ka ujë. Bibla e tha shumë kohë

Pamja
#4-2

Pamja
#4-3

përpara se shkencëtarët të dinin për të.

9. A ËSHTË E RËNDËSISHME NËSE NJERËZIT ERDHËN NGA ADAMI OSE MAJMUNIT?

Pamja
#4-4

Evolucioni varet nga mbijetesa e më të përshtatshmit dhe nga vdekja e më pak të përshtatshmit. Në mënyrë që disa paraardhës majmunë të evoluojnë në njerëz, atëherë, do të duhej të kishte një proces vdekjeje dhe mundi gjatë miliona viteve që çon në evolucionin e krijesave gjithnjë e më të përshtatshme nga eliminimi i të dobëtve. Ky proces i luftës dhe vdekjes përfundimisht çoi te njeriu. Lufta dhe vdekja shkaktuan njeriun.

Pamja
#4-5

Bibla, nga ana tjetër, thotë se vetëm pasi Adami mëkatoi që vdekja hyri në botë (Rom. 5:12). Njeriu shkaktoi luftë dhe vdekje.

Ekzistenca e Adamit është më shumë se çështje për diskutim filozofik. Letra e Parë për Korintasve na tregon qartë se ekzistenca e Adamit është thelbësore për të kuptuar se kush është Jezusi dhe pse Ai duhej të vdiste.

“Sepse, ashtu si erdhi vdekja me anë të një njeriu, kështu erdhi dhe ringjallja e të vdekurve me anë të një njeriu. Sepse, ashtu sikurse në Adamin të gjithë vdesin, kështu të gjithë do të ngjallen në Krishtin.” (1 Kor 15:21-22, 45)

Nëse nuk do të kishte Adam të parë, për çfarë ju duhet një Adam i Fundit? Në atë rast, Jezusi vdiq për shkak të diçkaje që nuk ndodhi kurrë. Çfarë lloj Shpëtimtari do të ishte Ai nëse vdiq për shkak të një miti?

10. SI MUNDËT NJË PERËNDI I MIRË TË LEJOJË VUAJTJEN NË BOTË?

Evolucioni thotë që vuajtja dhe vdekja kanë qenë këtu që kur jeta e pare evoluoi nga kimikatet miliarda vite më parë. Vuajtja është pjesë natyrale e ekzistencës.

Pamja
#4-6

Bibla, nga ana tjetër, thotë se vetëm pasi Adami mëkatoi, vuajtja dhe vdekja hynë në botë. Ato janë faji i njerëzve, jo I Zotit. Ai na dha vullnet të lirë dhe zgjedhjet që ne bëjmë shkaktajnë vuajtje. Sidoqoftë, Bibla thotë gjithashtu se vuajtja dhe vdekja do të mbarojnë një ditë kur Zoti të krijojë qiej të rinj dhe një tokë të re, në të cilën nuk do të ketë më vdekje dhe vuajtje.

11. A E KRIJOJI PERËNDIA TË KEQEN?

Pamja
#4-7

Kritikët e Biblës thonë që nëse ka një Perëndi, Ai nuk mund të jetë I mirë sepse Isaia 45:7 thotë, “Unë formoj dritën dhe krijoj terrin, sjell mirëqenien dhe krijoj fatkeqësinë. Unë, Zoti, i bëj të gjitha këto gjëra.”

Sidoqoftë, ekzistojnë dy fjalë të ndryshme në Hebraisht të përkthyer “e keqe.” Njëra prej tyre, *ra'ah* (Strong numri 7451), do të thotë fatkeqësi. Tjetra, “*rish 'a*” (Strong's # 7564) do të thotë e keqe morale. Isaia 45:7 përdor fjalën e pare dhe jo të dytën. Po, Perëndia ndonjëherë shkaktonte fatkeqësinë - por Ai nuk krijon të keqen morale.

12. A TREGOJNË FOSILET QË NJERËZIT ERDHËN NGA MAJMUNI?

Ideja që njerëzit evoluon nga majmunët paraqitet si fakt në shkollat në mbarë botën. Evolucionistët shpesh thonë se ekzistojnë “male” të provave fosile që mbështesin idenë. Kjo nuk është e vertete.

Pamja
#4-8

Megjithëse janë shkruar shumë vëllime për këtë temë, nuk është qëllimi ynë këtu të merremi me evolucionin e supozuar të diçkaje, përveç njerëzve. Njerëzit klasifikohen si anëtarë të Rendit të Primatëve, së bashku me prosimianët (lemurët, lorisët, dhe tarsierët), majmunët me bisht dhe majmunët pa bisht. (Njëri tip ka bisht dhe tjetri jo.)

Pamja
#4-9

Nëse dikush pretendon se kemi evoluuar si anëtarë të Rendit të Primatëve, duhet të pyesim se nga çfarë supozohet se ky urdhër ka evoluuar. Përgjigja është se askush nuk e di. Kandidati i vetëm për paraardhësit e primatëve është miushi i pemëve (treeshrew) i njohur si Tupaia. Ai shfaqet në të dhënat fosile papritmas dhe plotësisht i formuar me asgjë që e lidh atë me ndonjë primat. Është propozuar si paraardh vetëm sepse nuk ka asgjë tjetër për të ofruar në vendin e vet.

Primatët e rendit më të “ulët” janë prosimianët, që përfshijnë lemurët, lorisët, dhe tarsierët. Edhe ata shfaqen në fosile plotësisht të formuar me asgjë të përbashkët. Nga gjetja e fosilit të pare në time si *Smilodectes* dhe *Notharctus* deri tani, nuk ka asnjë prove të evolucionit.

Majmunët gjithashtu paraqiten në të dhënat fosile papritmas dhe plotësisht të formuara.

Shumë majmunë fosile janë zhdukur, por disa kanë mbetur të pandryshuar deri në ditët e sotme. Nuk ka tranzicione të njohura fosile që çojnë deri te majmunët (gorillat, shimpanzetë, orangutanët dhe gibbonët). Secili prej tyre paraqitet në të dhënat fosile papritur dhe plotësisht të formuar dhe nuk shfaq ndonjë evolucion deri në të tashmen.

Shumë fosile janë propozuar si kalime kryesore që formojnë një lloj majmuni të panjohur te njerëzit. Këta kanë emra si *Australopithecus*, *Dryopithecus*, *Ramapithecus*, dhe shumë të tjerë. Megjithatë, secili prej tyre që I mbaron emri me “-pithecus” (latinisht për “majmun”) është njohur vetëm I tillë -një majmun.

Ka gjithashtu një numër fosilesh njerëzore. *Homo erectus* duket të ketë qënë njeri që dukej pak ndryshe nga tipi European, por të gjithë fosilet e *H. erectus* janë në përmasat e rracës njerëzore. Ata thjesht kanë qënë një grup etnik dhe dukeshin ndrysha nga sa jemi mësuar të të shohim midis Europeanëve. Ndryshe, Neandertalët dhe Cro-Magnons janë njohur si njerëz të vërtetë.

Si përmbledhje: Çdo fosil që supozohet të jetë një kalim midis majmunëve dhe njerëzve është gjetur ose fosil majmuni ose njeriu. Nuk ka fosile të njeriut-majmun.

13. SIMUND TË VINTE NJË TRUP NJERËZOR NGA PLUHURI I TOKËS?

Pamja
#4-10

Një aspekt specifik i krijimit që shumë kundërshtojnë është thënia se Zoti formoi trupin e njeriut nga pluhuri i tokës. Kjo ishte rrënjësisht e ndryshme nga idetë e Grekëve dhe Romakëve të Lashtë, të cilët besonin se çdo objekt tokësor bëhej nga një përzierje e tokës, ajrit, zjarrit dhe ujit. (Trupat qiellorë besojnë se ishin të përbërë nga një element i pestë, ose *quintessence*.) Tani ne e dimë se trupi i njeriut është i përbërë nga karboni, hidrogjeni, azoti, oksigjeni, squfuri, fosfori, kalciumi, hekuri, molibdeni, mangani, dhe shumë minerale të tjera. Dhe nga se është i përbërë pluhuri i tokës? Karboni, hidrogjeni, azoti, oksigjeni, squfuri, fosfori, kalciumi, hekuri, molibden, mangani, dhe shumë minerale të tjera gjurmë. Çdo gjë që Zoti kishte nevojë për të krijuar një trup njerëzor ishte e pranishme në tokë.

Bimët janë në fund të zinxhirit ushqimor. Ata nxjerrin elemente nga toka, atëherë ne i marrim ato elemente duke ngrënë bimët ose kafshët që hëngrën bimët. Në krijimin e trupit të parë njerëzor, Zoti thjesht anashkaloi bimët.

14. PSE ZOTI FILLOI ME NJË MASHKULL DHE JO ME NJË FEMËR?

Pamja
#4-11

Meshkujt kanë të dy kromozome X dhe Y, por gratë kanë dy kopje të X dhe asnjë prej Y. Do të ishte teorikisht e mundur të klonosh një femër nga një mashkull duke përdorur dy kopje të kromozomit të tij X, por nuk do të ishte e mundur të klonosh një mashkull nga një femër sepse asnjë kromozom Y nuk do të ishte në dispozicion.

15. A KANË BURRAT MË PAK BRINJË SESA GRATË?

Ky është një konceptim i gabuar i zakonshëm, ndoshta i filluar nga ata që donin të talleshin me të krishterët e mirë, por injorant. Jo, burrat nuk kanë një brinjë më pak se gratë.

Zoti bëri një lloj operacioni të mrekullueshëm dhe operacion klonues mbi Adamin, duke përdorur materiale nga njëra prej brinjëve të tij për të ndërtuar Evën. Supozoni se do të kishte përdorur një gisht në vend të kësaj. A do të kishin lindur djemtë e Adamit me një gisht mangut, ndërsa vajzat e tij i kishin të gjitha gishtat? Sigurisht që jo. ADN-ja e Adamit nuk u prek nga operacioni.

Pse brinjë? Është e vetmja kockë e njohur te njerëzit që do të rritet përsëri.

16. A KA PROVA SHKENCORE QË TË GJITHË NJERËZIT ERDHEN NGA NJË NJERI?

Pamja
#4-12

Për dallim nga femrat, meshkujt kanë kromozome X dhe Y. Meqenëse kromozomi Y nuk gjendet tek femra, ai trashëgohet vetëm nga babai. Një segment i cili përfshin 729 çifte bazë u konstatua se ishte identik tek burrat nga e gjithë bota - d.m.th., nuk ka asnjë ndërhyrje apo zëvendësim.¹⁷ Statistikisht, kjo është dëshmi se të gjithë meshkujt e gjallë njerëzorë vinin nga një mashkull origjinal, i quajtur “Kromozom Y-Adam.”

17. SIMUND TË FLASË NJË GJARPËR?

Në dallim prej shumë fabulave dhe legjendave, Bibla nuk përmend në rutinë kafshët që flasin.

Pamja
#4-13

Ajo përmban vetëm dy tregime të tilla: gjarpri në Eden, dhe gomari i Balaamit (Numrat 23: 28-30), si dhe një incident në të cilin një tufë derrash u pushtuan nga demonët (Mk. 5: 11-13). Në secilin rast, është e qartë se diçka e jashtëzakonshme - një mrekulli - ndodhi. Në Eden, Luciferi në një farë mënyre mori në dorë trupin e një gjarpri (*nachash* hebraisht, një gjë që fërshëllen) dhe e përdori për të folur me Evën. Ne nuk e kemi idenë se çfarë procesi përdori ai, por ishte thjesht një ngjarje e mbinatyrshe. Në të njëjtën mënyrë, Bibla na thotë se Vetë Zoti i dha mundësi gomarit të Balaamit të fliste.

18. PSE NUK U BEFASUA EVA KUR NJË GJARPËR I FOLI ASAJ?

Kush thotë se nuk ishte? Meqenëse ajo dhe Adami nuk kishin njohuri për të keqen, ajo nuk do ta kuptonte që diçka nuk ishte në rregull. Ajo nuk e dinte se çfarë ishte “e gabuar.” Kështu që kur një kafshë i foli asaj, ajo mbase ishte e befasuar, por nuk pa arsye të mos i përgjigjej. Ajo nuk kishte përvojë të mëparshme për ta paralajmëruar atë se diçka nuk ishte në rregull.

19. KU E MORI KAINI GRUAN E TIJ?

Një nga pyetjet më të zakonshme që u përdorën për të diskredituar Zanafillën është “*Ku e mori Kaini gruan e tij?*” Në fund të fundit, nëse Adami dhe Eva ishin prindër të të gjithë njerëzve (Zan. 4:17), si mund të ketë pasur gra që ai të martohet? Përgjigja është se ai mori gruan e tij në të njëjtin vend ku si çdo burrë: nga grupi i grave në dispozicion. Sidoqoftë, në kohën e tij grupi ishte shumë më i vogël. Bibla emëron vetëm tre nga djemtë e Adamit dhe Evës, por na tregon se ata kishin djem dhe vajza të tjera (Zan. 4: 4). Tradita hebraike thotë se ata kishin mbi tre duzina. Kështu, Kaini u martua ose me motrën e tij ose mbesën e tij. (Fatkeqësisht, ajo nuk kishte shumë burra për të zgjedhur.)

Disa mund të kundërshtojnë se Zoti nuk lejon vëllezërit dhe motrat të martohen. Kjo është e vërtetë, por ndalimi nuk hyri në fuqi deri në kohën e Moisiut, shumë më shumë se një mijë vjet më vonë. Deri atëherë, lejohej martesat midis të afërmeve të afërt. Edhe Abrahami, njeriu i madh i besimit, u martua me gjysmë-motrën e tij, Sarën. Është e rrezikshme që të afërmit e afërt të martohen në ditët e sotme sepse një numër i madh mutacionesh të dëmshme janë grumbulluar në grupin e gjeneve njerëzore gjatë shekujve. Një fëmijë i lindur nga të afërm të afërt ka shumë më shumë të ngjarë të ketë ndonjë defekt gjenetik sesa nëse prindërit e tij nuk janë të afërm. Sidoqoftë, në fillim nuk pati mutacione fare në grupin e gjeneve. Kështu, ishte e sigurt për Kainin dhe motrën ose mbesën e tij që të kishin fëmijë së bashku.

20. PSE PERËNDIA HODHI POSHTË SAKRIFICËN E TË KORRAVE TË KAINIT?

Zanafilla 4: 3 - 5 na tregon:

“Me kalimin e kohës, nga frutat e tokës Kaini i solli Zotit një ofertë; por Abeli i solli edhe ai nga të parëlindurit e kopesë së vet dhe yndyrën e tyre. Dhe Zoti e çmoi Abelin dhe ofertën e tij, por nuk e çmoi Kainin dhe ofertën e tij. Dhe kështu Kaini u pezmatua shumë dhe fytyra e tij mori një pamje të dëshpëruar.”

Disa komentues kanë thënë që vetëm sakrificat e kafshëve ishin të pranueshme. Sidoqoftë, libri i Levitikut më vonë jep udhëzime të hollësishme në lidhje me ofertën e të korrave, kështu që ato duhet të kishin qenë të pranueshme.

Kjo nuk është një kontradiktë. Abeli solli të parëlindurit e kopesë së tij, duke besuar tek Zoti se do t'i merrte sërish më vonë. Kaini, nga ana tjetër, solli ofertën e tij “me kalimin e kohës” - domethënë në fund të korrjes. Ai priti derisa të ishte i sigurt se do të kishte mbetur të korra të mjaftueshme para se të jepte ofertën e tij. Problemi ishte me qëndrimin e Kainit, jo me sakrificën e tij.

21. NËSE KAFSHËT NUK ISHIN MENDUAR TË VRISNIN NJËRI-TJETRIN, PSE GJARPËRINJTË KANË HELM DHE GRABITQARËT DHËMBË TË MPREHTË?

Zanafilla 1:30 thotë se kafshët duhet të hanë vetëm bimë. Pse, pra, Zoti u dha gjarpërinjve një mekanizëm vrasjeje? Përgjigja bëhet e qartë kur marrim parasysh se cili është helmi i gjarpërinjve (dhe shumë kafshëve të tjera): enzimën tretëse. Enzimën ose i bashkojnë molekulat ose përndryshe i ndajnë ato. Efektet e helmit nga gjarpri ndodhin sepse enzimën menjëherë fillojnë të ndajnë indin në të cilin injektohen. Nëse një gjarpër do të kafshonte një pjesë të frutave

Pamja
#4-14

Pamja
#4-15

Pamja
#4-16

dhe do të injektonte helm në të, procesi i tretjes do të fillonte edhe para se ta gëlltiste. Vrasja është vetëm një funksion dytësor i helmit.

Dhëmbë të mprehtë..

Shumë kafshë kanë dhëmbë të mprehtë. Kur shohim krijesa të tilla, supozojmë se ata janë mishngrënës. Kjo nuk është domosdoshmërisht e vërtetë. Për shembull, panda ka dhëmbë të mprehtë, por ha bambu. Nëse heqim furnizimin e tij me ushqim, ai do të hajë çdo gjë në dispozicion, përfshirë mishin. Po kështu, lakuriqi i natës i frutave ka dhëmbë shumë të mprehtë, por preferon të hajë fruta sa herë që të jetë e mundur.

Kjo mund të jetë ajo që ndodhi gjatë dhe pas përmytjes. Kjo ngjarje bëri që një numër i madh bimësh të zhdukeshin. Shumë nga kafshët me dhëmbë të mprehtë që hanë tani mish mund të kenë ngrënë bimë para përmytjes, por duhej të ndryshonin dietën e tyre kur burimi i tyre i mëparshëm i ushqimit u bë i padisponueshëm. Ne e dimë se kafshët në Arkë, të paktën, nuk hëngrën njëri-tjetrin. Ata hynë në arkë dy nga çdo lloj dhe dolën dy nga çdo lloj. Të gjithë ata, përfshirë mishngrënësit, duhet të kenë qenë në gjendje të mbijetojnë me bimë të paktën derisa furnizimi me ushqim në Arkë të ketë mbaruar.

22. A ISHIN KAFSHËT DUKE NGRËNË NJËRI-TJETRIN PËR MILIONA VJET PARA SE TË VININ NJERËZIT?

Evolucionistët besojnë se organizmat me një qelizë të vetme filluan më shumë se 3.5 miliardë vjet më parë, që jeta shumëqelizore filloi mbi 600 milion vjet më parë, se kafshët dolën nga uji mbi tokë rreth 400 milion vjet më parë, dhe se njerëzit evoluan vetëm brenda milionit të viteve të fundit. Në një pikë midis dy periudhave të fundit, kafshët e tokës filluan të hanin njëri-tjetrin.

Bibla tregon se jeta nuk ka qenë këtu për miliona vjet. Duhet të kemi parasysh gjithashtu:

- Ne mund të ishim të sigurt se çfarë kafshët hëngrën vetëm nëse do i shihnim ata të hanin ose të analizonim përmbajtjen e tyre në stomak.
- Shumë fosile kafshësh të mëdha kanë struktura anatomike që besojmë se tregojnë se ato ishin të përshtatshme për një dietë vegjetariane. Vetëm disa dinosaurë besohet se kanë qenë mishngrënës.
- Bibla nuk thotë se kafshët nuk hëngrën kurrë njëri-tjetrin, vetëm se në fund të javës së krijimit, ata do të hanin vetëm bimë (Zan. 1: 29 - 30). Sidoqoftë, deri në kohën e përmytjes së Noeut, “Por toka ishte e prishur para Perëndisë dhe plot e përplot me dhunë.” (Zanafilla 6:11).

Kafshët dhe njerëzit filluan të vdesin vetëm pasi Adami mëkatoi (Rom. 5:12 - 21) Nëse do të vdisnin më parë, edhe Testamenti i Vjetër dhe ai i Ri janë gabim dhe ne të krishterët jemi në telashe. Pali na thotë (1 Kor. 15:21 - 22, 45) se “**Adami i fundit,**” Jezusi, erdhi për të sjellë drejtësi dhe ringjallje sepse Adami i parë solli mëkat dhe vdekje. Por nëse kafshët po hanin njëri-tjetrin para Adamit, atëherë vdekjen NUK e solli Adami në botë; ishte këtu miliona vjet para se të mbërrinte ai. Atëherë çfarë kuptimi ka, pra, jeta dhe vdekja e Adamit të Fundit, Jezusit? Nëse ndonjë gjë që zotëronte frymën e jetës vdiq para Adamit, Ungjilli është një mashtrim mizor. Jezusi bëhet ose një i çmendur ose mashtruesi më i keq që bota ka njohur ndonjëherë. Nëse Adami i parë nuk solli mëkat dhe vdekje, për çfarë ju duhet një Adami i Fundit?

23. A PËRMENDEN NË BIBËL DINOSAURËT OSE ZVARRANILËT E TJERË TË MËDHENJ?

Jobi pranohet gjerësisht si libri më i vjetër i Biblës. Studiuesit konservatorë besojnë se ngjarjet që ai përshkruan ndodhën vetëm disa qindra vjet pas përmytjes. Ai përshkruan një krijesë të panjohur për shkencën:

“Shiko behemothin që e kam bërë njëlloj si ti; ai ha barin si kau. Ja, forca e tij qëndron në ijë dhe fuqia e tij në muskujt e barkut të vet. E lëkund bishtin e tij si një cedër; nervat e kofshëve të tij janë të thurura mirë. Kockat e tij janë si tuba prej bronzi; kockat e tij janë si shufra hekuri. Ai është e para nga veprat e Perëndisë; vetëm ai që e bëri mund t'i afrohet atij me shpatën e vet. malet prodhojnë ushqim për të dhe aty tërë kafshët e fushave dëfrehen, ai shtrihet nën bimët e lotusit, në vende të fshehura në kallamishte

Pamja
#4-17

Pamja
#4-18

dhe në moçale. Bimët e lotusit e mbulojnë me hijen e tyre, shëlgjet e përroit e rrethojnë. Lumi mund të dalë nga shtrati i vet, por ai nuk ka frikë; është i sigurt nga vetja e tij, edhe sikur Jordani të sulej kundër gojës së tij. Kush, pra, mund ta zërë nga sytë, apo t'i shpojë flegrat e hundës me grremça?" (Jobi 40:15 - 24).

Kjo ishte një kafshë gjysmë-ujore me përmasa të mëdha që kishte një bisht si një pemë kedri. Megjithëse disa përipiqen ta barazojnë këtë me një elefant, asnjë kafshë e gjallë e njohur nuk ka bisht të kësaj madhësie. Të vetmit për të cilët jemi në dijeni ishin disa nga dinosaurët sauropod.

Përveç kësaj kafshe, Versioni i King James, i përkthyer katërqind vjet më parë, përmend "njëbriresha." Përdorimi i kësaj fjale mund të jetë e çuditshme për lexuesin modern. Sidoqoftë, në kohën kur teksti Hebraisht u përkthye në Septuagint, përkthyesit përdorën fjalën greke "monocera." Kjo nuk tregon një kalë fluturues me krahë dhe një bri. Do të thotë thjesht një kafshë me një bri të vetëm. Mund të ketë qenë një rinoceront, ose mbase mund të ketë qenë edhe një zvarranik ceratopsian me një bri të tillë si një *monoklonius*

24. SI MUND TË BESOJMË NË NJË PËRMBYTJE NË TË GJITHË BOTËN KUR KAQ SHUMË E MOHOJNË ATË?

Pothuajse 2000 vjet më parë Pjetri na paralajmëroi që në ditët e fundit tallësit do të mohojnë se ka patur ndonjëherë ndonjë përmbytje në të gjithë botën.

"... Së pari duhet të dini këtë, se në ditët e fundit do të vijnë disa përqeshës, të cilët do të ecin sipas dëshirave të veta, dhe do të thonë: "Ku është premtimi i ardhjes së tij? Sepse, që kur etërit fjetën, të gjitha gjërat mbetën në po atë gjendje si në fillim të krijimit." Sepse ata me dashje harruan se nëpërmjet fjalës së Perëndisë qiejt vinin në ekzistencë shumë kohë më parë, dhe se toka doli nga uji dhe u sajua nëpërmjet ujit, për shkak të të cilit bota e atëhershme u mbulua nga uji dhe humbi..." 2 Pjetrit 3:3-6.

Ky është një përskrim i përsosur i një deklaratë gjeologjike të besimit të quajtur *uniformitarianizëm*, e cila thotë se proceset gjeologjike ndodhin me ritme të ngadalta, graduale, uniforme në miliona apo miliarda vjet. Meqenëse përmbytjet globale nuk ndodhin rregullisht, nuk mund të ketë pasur një të tillë në të kaluarën.

Nëse besoni se jemi në ditët e fundit, ky besim i mbajtur gjerësisht nuk duhet të ju befasojë. Mund të gjurmohet në fund të viteve 1600, kur Nicolas Steno njoftoi "Ligjin e Supozimit" të tij. Ai tha se (1) shtresat sedimentare formojnë një e nga një, dhe se (2) ato në fund janë më të vjetrat. Ky "Ligj" është baza e të besuarit se shtresat e tokës ndërtojnë një pjesë të vogël në një kohë dhe se më të ultat janë gjithmonë më të vjetrat. Problemi është se është falsifikuar.

- Në natyrë, Mali i Shën Helenës tregoi se qindra mijëra shtresa mund të ndërtohen brenda disa ditësh.
- Në laborator, eksperimentet e Guy Berthault në Shkollën e Minierave në Kolorado¹⁸ treguan se nëse ekziston një rrymë rrjedhëse, shtresat e poshtme NUK mund të jenë më të vjetrat.

"Ligji" i Stenos funksionon vetëm kur nuk ka rrymë - sigurisht jo rasti në ndonjë lloj përmbytjeje.

25. PSE JO NJË PËRMBYTJE LOKALE?

- Pse të ndërtojmë një arkë? Noeu dhe kafshët thjesht mund të ishin larguar.
- Çdo kontinent në të gjithë botën ka shtresa të trasha shkëmbi sedimentar, jo vetëm zona e Mesopotamisë.
- Ka guacka deti edhe në majë të maleve më të larta në Himalaja dhe Ande.
- Kulturat në të gjithë botën që kishin pak ose aspak kontakt me njëri-tjetrin kanë legjendat e një përmbytjeje të madhe që mbuloi tokën. Ose legjendat e përmbytjes janë të gjitha thjesht një rastësi mahnitëse, ose përndryshe ka disa baza për ta në fakt.

26. NËSE ZOTI KRIJOI DINOSAURËT GJATË JAVËS SË KRIJIMIT, PSE NOEU NUK I MORI NË ARKË?

- Edhe dinosaurët më të mëdhenj çelëshin nga vezë jo shumë më të mëdha se një top futboll. Do t'ju duheshin shumë vite të rriten në përmasa të mëdha.
- Edhe ne, me inteligjencën tonë të kufizuar, do ta dinim se nuk do të ishte zgjuarsia të merrnim dinosaurët e rritur në arkë. Perëndia do të sillte të rinj.

Pamja
#4-19

Pamja
#4-20

Pamja
#4-21

Pamja
#4-22

Pamja
#4-23

- Struktura kockore e dinosaurëve na tregon se ata ishin zvarranikë. Meqenëse pothuajse të gjithë zvarranikët e njohur jetojnë më mirë në klimat e ngrohta sesa të ftohtat, logjikisht mund të konkludojmë se dinosaurët pas përmbytjes vetëm do të kishin lulëzuar në klimat e ngrohta.
- Pothuajse të gjitha legjendat e dragonjve nga e gjithë bota janë nga zona me klimë të ngrohtë.
- Vendi me numrin më të madh të legjendave të dragoit (Kina) është gjithashtu vendi me numrin më të madh të fosileve të dinosaurëve.
- Kohët e fundit në dhjetë vitet e fundit, ka pasur raporte për krijesa të ngjashme me dinosaurët në zona të thella të Afrikës.
- Ekzistojnë gjithashtu gdhendje dhe foto në të gjithë botën që datojnë brenda kohërave historike - të bëra nga njerëzit - duke treguar kafshë që duken shumë si konceptet tona të dinosaurëve.

Në qoftë se mendja e një personi nuk është krijuar paraprakisht, ai ose ajo do të duhet të pranojë se është e mundur që disa dinosaurë mund t'i kenë mbijetuar Përmbytjes në Arkë dhe se pasardhësit e tyre kanë mbijetuar në zona të largëta.

27. SI MUND TË ISHIN TË GJITHA KAFSHËT TË VENDOSURA NË ARKË?

Noeu nuk zgjodhi cilat kafshë të shkonin në arkë. Përkundrazi, Zoti i drejtoi ato (Zanafilla 7: 9).

- Vetëm kafshët që banojnë në tokë shkuan në bord.
- Meqenëse jo shumë kafshë tokësore janë të mëdha, madhësia mesatare e kafshëve në Arkë ka të ngjarë të jetë më e vogël se delet.
- Do të duheshin vetëm rreth 10,000 çifte kafshësh me madhësinë e deleve për të marrë parasysh çdo lloj kafshe të njohur në tokë.
- Arka ishte varka më e madhe e ndërtuar ndonjëherë deri në vitet 1800. Ne nuk e dimë saktësisht se sa l gjatë ishte një kubit, por vlera më e ulët e vlerësuar është rreth 18 inç. Kjo do të thoshte që Arka ishte të paktën 450 feet e gjatë, 75 feet e gjerë dhe 45 feet e lartë (rreth 150, me 25 dhe 15 metra). Kishte gjithashtu tre kuverta brenda. Bazuar në këto dimensionet, ajo kishte një kapacitet mbajtës ekuivalent me rreth 522 vagonë hekurudhash.

Një çift i çdo lloji të njohur kafshësh që marrin frymë nga ajri do ta mbushnin Arkën në vetëm rreth një të tretën e kapacitetit të saj mbajtës.

28. SI MUND TË SHNDËRROHET NJË TRUP NJERËZOR (GRUAJA E LOTIT) NË KRIPË?

Zanafilla 19:24 - 26 na thotë,

“Atëherë Zoti bëri që nga qielli të binte sqfur dhe zjarr mbi Sodomën dhe Gomorrën, nga ana e Zotit. Kështu ai shkatërroi ato qytete, tërë fushën, tërë banorët e qytetit e gjithçka që mbinte mbi tokë. Por gruaja e Lotit solli kryet për të parë prapa dhe u bë një statujë prej kripe.”

Kur mendojmë për kripën, zakonisht mendojmë për atë që vendosim në ushqimin tonë, klorur natriumi. Sidoqoftë, fjala hebraike këtu e përkthyer “kripë” është *melah*. Nuk do të thotë kripë tryeze. Përkundrazi, thjesht tregon “pluhur.” Nëse një trupi njerëzor do t'i hiqje menjëherë tërë ujin, çfarë do të mbetej? Një grumbull pluhuri.

29. A PËRMBAN ZANAFILLA 30 NJË GABIM NË BIOLOGJI?

Zanafilla 29 - 30 na tregoni se vjehri i Jakobit, Labano, e kishte mashtruar atë shumë herë, kështu që Jakobi vendosi të marrë kafshët më të mira për veten e tij.

“Dhe Jakobi mori disa purteka të njoma plepi, bajameje dhe rrap; u bëri disa zhvoshkje, duke zbuluar të bardhën e purtekave. Pastaj i vendosi purtekat që kishte zhvoshkur që të shikoheshin nga dhentë në koritë, domethënë në vendet ku kopetë vinin për të pirë ujë; dhe kafshët vinin në afsh kur vinin për të pirë. Kështu kafshët vinin në afsh përpara purtekave dhe pillnin qengja vija-vija, lara-lara dhe pika-pika... Por ndodhte që sa herë kafshët e fuqishme të kopesë vinin në afsh, Jakobi i vinte purtekat në koritë para deleve, në mënyrë që këto të hynin në afsh afër purtekave...” (Gen. 30: 37 - 41)

Karakteristikat fizike të kafshëve përcaktohen nga ADN-ja, jo nga ato që prindërit e tyre shohin

Pamja
#4-24

Pamja
#4-25

Pamja
#4-26

gjatë çiftëzimit. Jakobi nuk ishte në dijeni të këtij fakti, kështu që ai veproi në injorancë ndërsa i tregoi Zotit cilat kafshë dëshironte. Sidoqoftë, Zoti kishte vendosur që ta bekonte (Zan. 28) dhe e bëri këtë pavarësisht gabimit të Jakobit. Jakobi u begatua jo për shkak të kuptimit të gabuar të tij të mbarështimit, por për shkak të ndërhyrjes së mrekullueshme nga Zoti. Kjo nuk ishte një ngjarje e zakonshme mbarështimi, një rast kur Perëndia u fut për të mposhtur ligjet e natyrës. (Zan. 26:12 shënon një situatë të ngjashme, kur babai i Jakobit, Isaku kishte një të mbjellë të bollshme përkundër faktit se kishte zi buke).

30. SI MUND TË KISHTE DHJETË DJEM, DJALI I VOGËL I JAKOBIT, BENIAMINI, KUR AI ERDHI NË EGJIPT?

Pamja
#4-27

Zanafilla 46:21 thotë se Beniamini, djali më i vogël i Jakobit, kishte dhjetë djem kur hyri në Egjipt me babanë e tij. Si është e mundur kjo?

Jozefi lindi gjashtë vjet para se babai i tij ta kthente familjen nga vendi i Labanos në Kanaan. Ndërsa familja ishte në rrugën për në Bethel, Jakobi u takua me Esaun (Zan. 33). Pastaj disa nga djemtë e Jakobit vranë meshkujt e Sikemit pasi motra e tyre u dhunua (Zan. 34). Atëherë familja udhëtoi për në Bethel, e ndjekur nga vdekja e Raketës dhe pastaj e Isakut. Edhe nëse lejojmë dy vjet për këto ngjarje, Jozefi ishte diçka më pak se dhjetë vjeç kur Rakela vdiq duke lindur Beniamin (Zan. 35:16). Kështu, Beniamini ishte ndoshta jo më shumë se dhjetë vjet më i ri se Jozefi.

Jozefi ishte tridhjetë vjeç kur qëndroi para Faraonit (Zanafilla 41:46), kështu që ai ishte të paktën tridhjetë e shtatë para se të vinin vitet e urisë. Kishin kaluar dy vjet uri përpara se Jozefi të bëhej i njohur me vëllezërit e tij (Zanafilla 45:6). Jozefi ishte tani rreth dyzet vjeç. Benjamin ishte ndoshta rreth tridhjetë vjeç në atë kohë. Kjo ishte mjaft kohë që ai të kishte dhjetë djem, veçanërisht pasi burrat në atë kohë shpesh kishin gra të shumta dhe konkubina.

31. PSE EKZISTOJNË GJENEALOGJI TË NDRYSHME TË BENIAMINIT TEK ZANAFILLA DHE NUMRAT?

Pamja
#4-28

Zanafilla 46:21 rendit dhjetë djem të Beniaminit që hynë në Egjipt: Belahu, Bekeri, Ashbeli, Gerau, Naamani, Ehi, Roshi, Mupimi, Hupimi dhe Ardi. Num. 26:38 është e ndryshme sepse merret me një regjistrim të popullsisë 400 vjet më vonë, kur izraelitët erdhën **jashtë** Egjiptit.

Bela, Ashbel, Ahiram, Shufami (Mupimi) dhe Hufami (Hupimi) janë emëruar në listën e dytë; të zhdukur janë Ardi, Naamani, Bekeri, Gerau dhe Roshi. Ku shkuan?

Djali më i vjetër i Beniaminit, Bela, më vonë pati tre djem me të njëjtët emra si tre nga vëllezërit e tij, Ardi, Naamani dhe Gerau. Ndoshta këta tre vëllezër vdiqën të rinj, kështu që ai i emëroi tre prej djemve të tij pas tyre. (A nuk e ka bërë ndonjëherë familja juaj kurrë këtë?) Bekeri dhe Roshi nuk përmenden askund tjetër në Bibël. Ata mund të kenë vdekur pa lënë pasardhës meshkuj. Nëse po, familjet e tyre ishin zhytur në pjesë të tjera të fisit të Beniaminit.

Gjenealogjitë e ndryshme nuk janë kontradikta. Ata thjesht tregojnë strukturën e fisit të Beniaminit në periudha të ndryshme.

32. SA NJERËZ HYNË NË EGJIPT ME JAKOBIN?

Pamja
#4-29

- Zanafilla 46:26 thotë se “Njerëzit që erdhën me Jakobin në Egjipt, pasardhës të tij, pa llogaritur gratë e bijve të Jakobit, ishin gjithsej gjashtëdhjetë e gjashtë veta.”
- Vargu tjetër thotë se “Tërë njerëzit e familjes së Jakobit, që erdhën në Egjipt, ishin gjithsej shtatëdhjetë veta.” (Zan. 46:27)
- Sidoqoftë, Veprat 7:14 thotë: “Atëherë Jozefi dërgoi ta thërresin atin e tij Jakobin dhe gjithë farefisën e tij, gjithsej shtatëdhjetë e pesë shpirtra.”

Pra, cila është, 66, 70, apo 75? Të gjitha sa më sipër. Numri i parë është numri i pasardhësve të Jakobit që hynë në Egjipt bashkë me të. Nuk ishin 66 duke mos përfshirë Jakobin, Jozefin dhe dy djemtë e Jozefit, të cilët tashmë ishin aty. Numri i dytë, 70, përfshin ato katër. E treta, 75, gjithashtu përfshinte disa nuse.

33. A E KUNDËRSHTON BIBLA VETEN PËR SA KOHË ISHIN IZRAELITËT NË EGJIPT?

Numri i viteve që Izraeli ishte në Egjipt para Eksodit shpesh tregohet si një kontraditë. Shumë

njerëz mendojnë se koha ishte ose 400 ose 430 vjet, sepse kjo është ajo që u është thënë. Sidoqoftë, koha në Egjipt nuk ishte asnjë nga këto numra.

Pamja
#4-30

Tek Zanafilla 15: 13-14, Zoti i tha Abrahamit,

“Atëherë Zoti i tha Abramit: Dije me siguri që pasardhësit e tu do të qëndrojnë si të huaj në një vend që nuk do të jetë i tyre, dhe do të jenë skllavër dhe njerëz të shtypur për katërqind vjet. Por unë do të gjykoj kombin shërbyesit e të cilit do të kenë qenë; pas kësaj, ata do të dalin me pasuri të mëdha...” (përsëritur në Veprat 7: 6-7 tek gurët e Stefanit)

Kjo do të thotë, se për gjithsej 400 vjet “fara” e Abrahamit do të banonte në një ose më shumë vende të huaja në të cilat ata nuk kishin tokë. Për të paktën një pjesë të kohës ata do t'i shërbenin kombit ku ata jetuan dhe u prekën prej tij. Në gjeneratën e katërt, ata do të ktheheshin "këtu" - në pjesën e Kanaanit ku u dha premtimi.

Tek Galatasve 3:16 Pali tregon se fjala “farë” është njëjës dhe i bën një zbatim shpirtëror Krishtit. Sidoqoftë, fakti që fjala është njëjës nënkupton se do të duhej vetëm një nga pasardhësit e Abrahamit për të filluar kohën e profecisë. Kjo ndodhi kur “fara” e parë e Abrahamit, Jozefi, hyri në Egjipt kur ishte 17 vjeç. Pjesa tjetër e familjes hyri rreth 22 vjet më vonë, por koha po kalonte. 400 vjet mbaruan në gjeneratën e katërt kur fara e Abrahamit u kthye në të njëjtin vend ku u dha premtimi - Beersheba në Kanaan.

Pamja
#4-31

Nuk ka asnjë mënyrë që izraelitët të mund të ishin në Egjipt për 400 vjet me radhë. Mos harroni se profecia thoshte se ata do të ktheheshin në Kanaan në gjeneratën e katërt. Ne mund të përdorim familjen e Levit për të parë se sa kohë mund të kishte. Levi jetoi mjaft vite para se të hynte në Egjipt, por djali i tij Kehath lindi jo shumë kohë para se të hynte në atë vend. Ai ishte brezi i parë. Ai jetoi gjithsej 133 vjet (Eksodi 6:18). Djali i tij Amrami (brezi i dytë) jetoi 137 vjet (Eksodi 6:20). Djali i Amramit, Moisiu (brezi i tretë) lindi 80 vjet para se izraelitët të niseshin në Eksod. (Ligji I Përtërirë 34: 7). Bijtë e tij Gershom dhe Eliezer ishin në brezin e katërt, ai që hyri në Kanaan. Nuk kishte breza të anashkaluar.

Pamja
#4-32

Supozoni se Kehath ka lindur ndërsa ishin duke hyrë në Egjipt dhe më pas kishte djalin e tij Amram në vitin e fundit të jetës së tij (mosha 133). Nëse Amrami do të lindte djalin e tij Moisiun në vitin e fundit të jetës së tij (mosha 137), kjo do të kishte shtuar 137 vjet. Atëherë Moisiu i nxori izraelitët nga Egjipti kur ishte 80 vjeç. Kjo do të shtonte jo më shumë se $133 + 137 + 80 = 350$ vjet. Nëse këta të tre kishin lindur disa vjet para se të vdisnin baballarët e tyre, izraelitët mund të kishin qenë në Egjipt afër 300 vjet.

Skllavëria e izraelitëve nuk filloi derisa vdiq Jozefi dhe i tërë brezi i tij (Eksodi 6: 8). Ajo mbaroi me Eksodin, 40 vjet para se të hynin në Kanaan. Siç pamë më parë, familja e Jakobit hyri në Egjipt kur Jozefi ishte rreth 40 vjeç. Meqenëse ai jetoi në 110 (Zan. 50:26), ne mund të zbresim të paktën 70 vjet nga 300 më lart. Kështu, koha e skllavërisë ishte diçka më pak se 240 vjet.

Për ta përmbledhur: 400 vjet i referoheshin kohës që kur i pari i stërnipërve të Abrahamit, Jozefi, u bë i huaj në Egjipt deri sa izraelitët hynë në Tokën e Premtuar 40 vjet pas largimit nga Egjipti.

Periudha 430 vjeçare të përmendura tek Eksodi. 12:40 nuk është e njëjtë me atë që përmendet tek Eksodi. 12:41, por kjo e fundit është ajo që përmendet tek Galatasit 3:17. Dy periudhat 430 vjeçare dhe periudha 400 vjeçare mbivendosen por nuk janë të njëjta.

34. NISJA E MOISIUT NGA EGJIPTI.

Pamja
#4-33

Disa i referohen Eksodit 2:14 një kontradiktë në Bibël. Aty thuhet se Moisiu u largua nga Egjipti sepse kishte frikë, në krahasim me Hebrenjve 11:27, i cili thotë se ai nuk kishte frikë nga zemërimi i mbretit. Cila është zgjidhja? Ai u largua dy herë. Hera e parë ishte më vete, pasi ai iku për jetën e tij; e dyta ishte nën drejtimin e Zotit të Plotfuqishëm pasi ai i tha me guxim Faraonit: “Lëri popullin tim të shkojë.”

35. DHJETË URDHËRIMET.

Pamja
#4-34

Dhjetë Urdhërimet janë renditur dy herë në Bibël, në Kapitullin e 20 të Eksodit dhe Kapitulli 5 tek Ligji i Përtërirë. Disa kritikë pretendojnë se për shkak se të dy pjesët ndryshojnë disi në formulimet e tyre (më së shumti në Urdhrin e Katërt), ato kundërshtojnë njëra-tjetrën. Ata që bëjnë një kërkesë të tillë nuk tregojnë dituri por dembelizëm.

Eksodi 20 regjistron terrorin e izraelitëve ndërsa Zoti po fliste Dhjetë Urdhërimet, kohë në të cilën ata i kërkuan Moisiut të ishte një ndërmjetës midis tyre dhe Zotit. Pastaj Moisiu mori dhe transmetoi një numër udhëzimesh të tjera, të cilat ai më pas i shkruajti (Eksodi 24: 4). Më tej ai u ngjiti në malin Sinai për dyzet ditë dhe mori udhëzime të hollësishme se si të ndërtohet tabernakulli dhe si të zbatohet adhurimi. Ndërsa ishte gati të kthehej në kampin e izraelitëve, Perëndia i dha dy pllaka prej guri, mbi të cilat ishin shkruar urdhërimet (Eksodi 31:18). Kur pa njerëzit që adhurorin viçin e artë, ai theu pllakat në zemërim (Eksodi 32:19). Më vonë, Zoti e bëri që ai të rishkruante Urdhërimet në pllaka të reja (Eksodi 34:27-28). Dyzet vjet më vonë (Ligji I Përtërirë 5) ai përgatiti njerëzit për vdekjen e tij të afërt duke i kujtuar urdhërimet.

Eksodi jep fjalët e sakta nga pllakat e gurit, ndërsa në Ligjin e përtërirë Moisiu u kujtonte izraelitëve Urdhërimet katër dekada më vonë. Ai nuk po i lexonte fjalët nga pllakat, por po i përdorte si një tekst për të predikuar. Si çdo predikues i mirë, ai i shpjegoi dhe i shpjegoi siç mendonte se ishte e nevojshme. Ndryshimi në formulim nuk është aspak kontradiktor.

36. A E KUNDËRSHTON BIBLA VETEN ME DËNIMIM ME VDEKJE?

Pamja
#4-35

Eks. 20:13 thotë: “Nuk do të vrisni.” Megjithatë Ligji i Moisiut kërkon dënimin me vdekje për disa vepra penale (p.sh., Eksodi 31:14). A është kjo një kontradiktë?

- Fjala e përkthyer “vras,” *rasah*, tregon vrasjen pa arsye. Shumë përkthime e bëjnë atë si “vrasje.”
- Gjuha angleze ka ndryshuar që nga koha e përkthimit të Verisonit King James. Tani ne themi “ju” si njëjës dhe shumës, por në atë kohë, “thou” u përdor për njëjës (ti) dhe “you” për shumës (ju). Mbreti James e shqipton në mënyrë të saktë përemrin si “ti.” Eksodi 20:13 tregon që individët nuk janë të autorizuar të marrin një jetë pa shkak të drejtë. Nuk po i referohet qeverisë që ekzekuton kriminelët.

Qeveria izraelite ishte një teokraci. Gjatë gjithë Testamentit të Vjetër, Mbreti, Perëndia, autorizonte qeverinë ose individët të marrin një jetë në rrethana të caktuara:

- Në dënimin për disa krime të caktuara, pasi të akuzuarit i zhvillohej një gjyq para pleqve të vendit .
- Në mbrojtje të vetvetes ose të atyre për të cilët ishte përgjegjës.
- Në kohë lufte kur mbroni kombin.

Vrasja nuk lejohej kurrë, por vrasje ndonjëherë kishte.

37. E KUNDËRSHTON BIBLA VETEN PËR SHABATIN? (PSE TË KRISHTERËT NUK PUSHOJNË TË SHTUNËN?)

Pamja
#4-36

Nuk ka asnjë përmendje të Shabatit tek Zanafilla. Është parë për herë të parë tek Eksodi 16:23 - 29 kur Zoti e vendosi për izraelitët. Ishte një koncept i ri për ta. Ajo u bë e detyrueshme vetëm në kohën e Dhjetë Urdhërimeve (Eksodi 20: 8). Nehemia 9:13-14 rithekson se ishte në kohën e dhënies së Ligjit që Perëndia së pari bëri të njohur urdhërimin për të mbajtur shabatit. Ata që përpiqen të vendosin drejtësinë e tyre duke jetuar nën këtë pjesë të Ligjit, janë të detyruar të mbajnë Ligjin E PLOTË - mbi 600 urdhërime (Galatasve 3:10; Jakobi 2:10 - 11).

Të krishterët nuk janë në skllavëri për të vëzhguar çdo ditë specifike të pushimit:

Njëri e çmon një ditë më shumë se tjetrën, tjetri i çmon të gjitha ditët njëjloj; gjithsecili të jetë plotësisht i bindur në mendjen e vet. që e çmon ditën, për Zotin e çmon; ai që nuk e çmon ditën, për Zotin nuk e çmon; kush ha, për Zotin ha sepse i falet nderit Perëndisë; dhe kush nuk ha, për Zotin nuk ha dhe i falet nderit Perëndisë. (Romakëve 14:5 – 6)

Ne të cilët kanë besuar në Krishtin kanë hyrë tashmë në prehjen tonë (Heb. 4: 6-10).

38. A I NGATËRRON BIBLA LAKURIQËT E NATËS ME ZOGJTË?

Vargjet 13-19 të kapitullit 11 të Levitikut ndalojnë izraelitët të hanë disa “shpendë,” përfshirë

Pamja
#4-37

lakuriqët. Lakuriqët nuk janë sigurisht zogj. A është ky një gabim?

Mos harroni se versioni King James ishte përkthyer rreth 400 vjet më parë, duke përdorur gjuhën e ditës së saj. Sidoqoftë, fjala hebraike e përkthyer “shpendë” në të vërtetë ka një kuptim më të gjerë të “gjërave fluturuese.” Edhe kritiku më i zëshëm i Biblës nuk mund të mohojë që lakuriqët me të vërtetë fluturojnë.

39. A BËRI NJË GABIM MOISIU NË LLOGARITJENE NUMRIT TË KËMBËVE NË INSEKTE?

Pamja
#4-38

Tek Levitiku 11:20 - 33, izraelitët morën udhëzime për disa krijesa që nuk duheshin ngrënë. Nuk ka asnjë mospërputhje për llojin e kafshëve të ndaluara në vargjet 26 - 30. Sidoqoftë, disa kritikë thonë se vargjet 20 - 23 tregojnë se Moisiu mendonte se insektet kishin katër këmbë dhe jo gjashtë.

“Do të keni neveri për çdo insekt me krahë, që ecën me katër këmbë. Por nga të gjitha insektet me krahë, që ecin me katër këmbë, mund të hani ato që i kanë kofshët mbi këmbë për të kërcyer në tokë. Nga këta mund të hani çdo lloj karkaleci, çdo lloj bulku dhe çdo lloj akridi. Çdo lloj tjetër insekti me krahë, që ka katër këmbë, do të jetë i neveritshëm për ju.” (Lev. 11:20-23 KJV)

Kritika pasqyron injorancën dhe jo analizën kritike.

Disa përkthime të tilla si Mbreti James e bëjnë temën në vargun 20 si “shpendë,” por të tjerë thonë “insekte fluturuese” ose “insekte me krahë.” Shumica e atyre që kritikojnë këtë pasazh tregojnë se zogjtë - shpendët - nuk i përdorin krahë për të ecur dhe që insektet kanë gjashtë këmbë dhe jo katër. Një ekzaminim i tekstit hebraik ¹⁹ zgjidh problemin .

- Së pari, siç u cek më lart, fjala e përkthyer “zogj” në Mbretin James është një term i gjerë për gjërat fluturuese.
- Së dyti, fjala “të gjitha” nuk është pjesë e shprehjes hebraike e përkthyer “të katër.” Fjala “të gjitha” u shtua nga interpretuesit. Shprehja nënkupton krijesa që ecin në katër gjymtyrë, por nuk përjashton ato që posedojnë më shumë.
- Së treti, përkthyesit futën fjalën “insekte” të përdorura në disa përkthime. Një fjalë për përkthim fjalësh të tekstit hebraik ^{20,21} do të lexonte diçka si,

Pamja
#4-39

“Çdo gjë që fluturon duke ecur në katër këmbë është e neveritshme për ju. Vetëm këtë mund të hani nga gjërat që zvarriten që kanë katër këmbë, të cilat i kanë këmbët mbi këmbët tyre për të kërcyer në tokë. Mund të hani këto prej tyre: çdo lloj karkaleci, çdo lloj bulku dhe çdo lloj akridi. Por çdo fluturues [gjë] që zvarritet që i ka katër këmbë, është e neveritshme” (Lev. 11:20 - 23, përkthimi i autorit).

Teksti hebraik ndalon të hani krijesa që kanë katër gjymtyrë dhe përdorin krahët e tyre si për të fluturuar ashtu edhe për zvarritje. A ekzistojnë krijesa të tilla me katër gjymtyrë? Sigurisht! Përveç lakuriqëve (të cilët përdorin krahët e tyre për të ndihmuar lëvizjen përgjatë tokës), kafshë të tilla si ketrat fluturues dhe gliderat e sheqerit do t'i përshtaten përshtatimit. Dhe në qoftë se ndonjë zvarranik fluturues (p.sh., pterodactyls) mbijetoi brenda njeriut kujtesës, edhe ata ndalohen si ushqim.

Për t'u siguruar që nuk do të kishte konfuzion në lidhje me insektet, Zoti i trajtoi ata veçmas nga jo-insektet. Ai lejonte në mënyrë të qartë ngrënien e karkalecave, bulkut, d.m.th., çdo gjë që kishte jo vetëm katër këmbë të përdorura për të ecur, por edhe dy ekstra të përdorura për kërcime. Nuk ka asnjë gabim në lidhje me numrin e këmbëve. Insektet kanë gjashtë këmbë, por ato që përdorin dy prej tyre për kërcim përveç ecjes lejohen posaçërisht si ushqim.

40. A JANË LEPUJT RIPËRTYPËS?

Pamja
#4-40

Levitiku 11: 5 i ndalon izraelitët të hanë lepuj (lepuj) dhe thotë se ata janë ripërtypës. Disa thonë se lepujt NUK janë ripërtypës. Problemi është se skeptikët po aplikojnë terminologjinë moderne për diçka që është shkruar mijëra vjet më parë. Ndërsa përdorimi modern i “ripërtypjes” është diçka që merret në njërin nga stomakët e një lopë, dhie, etj., Dhe që kthehet në gojë për përlypje të mëtejshme, Bibla nuk jep një përkufizim kaq të qartë. Në fakt, të vetmet herë që përdoret fjala hebraike e përkthyer ripërtypje, *gera*, janë në kontekstin e listimit të kafshëve të papranueshme

për t'u ngrënë.

Në një farë mënyre, një lepur bën diçka të ngjashme me ushqimin që përtyp. Fecet e tij mund të jetë në formën e sferave të buta ose të forta. Kur kalon sferat e butë, menjëherë i ha dhe i tret ato për herë të dytë. Efekti neto është që kafsha përtyp ushqimin e saj dy herë - më tepër se sa thjesht ripërtypje. ²²

41. NDARJA E DETIT TË KUQ.

Shumë besojnë se ndarja e Detit të Kuq (Eksodi 14:21) është një mit. Sidoqoftë, një simulim kompjuterik i vitit 1992 i botuar në *Buletin e Shoqërisë Meteorologjike Amerikane* ²³ tregoi se një erë e qëndrueshme verilindore me rreth 40 mph në një periudhë prej rreth 10 orësh, në të vërtetë mund të ndante ujërat në skajin verior të Detit të Kuq.

Meqenëse Bibla thotë se ujërat qëndronin në grumbull nga të dy anët, kjo nuk është as metoda që Zoti përdori për të ndarë Detin e Kuq dhe as vendi ku kaluan izraelitët. Sidoqoftë, kjo tregon se ndarja e Detit të Kuq është fizikisht e mundur dhe jo vetëm një mit.

Disa grupe ndër vite kanë raportuar zbulimin e rrotave të mundshme të qerreve të ngulitura brenda depozitave të koraleve në fund të Gjirit të Akabës, krahu verilindor i Detit të Kuq. Sidoqoftë, zonat në studim i përkasin kombeve arabe, të cilat drejtohen nga myslimanët. Ata kanë një interes të ngarkuar për të mos konfirmuar Biblën, kështu që është e vështirë të verifikohen këto raporte.

42. MURET E JERIKOSË.

Bibla na thotë (Jozueu 6) se muret e Jerikosë u rrëzuan, kur Jozueu drejtoi izraelitët kundër tij. Normalisht, ne do të prisnim që një mur i qytetit të shkrmoqej në vend se të binte në tokë. Sidoqoftë, arkeologu Dr. John Garstang dhe ekipi i tij gërmuan Jerikon midis 1929 dhe 1936. Ata dëshmuar se rrënojat e mureve treguan se ato binin pikërisht ashtu siç thoshte Bibla, rrafsh dhe në drejtim nga jashtë, në mënyrë që pushtuesit të mund të kalonin me lehtësi mbi to. ²⁴

43. DITA E GJATË E JOZUEUT.

Për shumë njerëz, fragmenti i vetëm më i vështirë i Biblës për t'u besuar është tregimi tek Jozueu 10: 12-13 ku Jozueu urdhëroi diellin të ndalte. Pothuajse të gjithë skeptikët besojnë se ky është një mit.

Në vitin 1950 Immanuel Velikovsky botoi një libër me titull *Worlds në Collision (Fjalë në Përplasje)* i cili provokoi shumë polemika. Megjithëse ai nuk besonte se Bibla ishte frymëzuar në mënyrë hyjnore, Velikovsky tregoi se shumë nga ngjarjet çudibërëse qiellore të regjistruara në Testamentin e Vjetër u përshkruan gjithashtu nga kultura të tjera në të gjithë botën. Kjo do të ishte e vështirë të shpjegohet nëse nuk ka ndonjë bazë në fakt. Në Kapitullin 1 të librit të tij ai raportoi se shumë civilizime të tjera kishin regjistruar një ditë të gjatë jashtëzakonisht të gjatë ose, për ato në anën tjetër të botës, një natë jashtëzakonisht të gjatë. ²⁵ Nëse ky ishte një mit, nuk do të thuhej në të gjithë botën.

E vetmja mënyrë që dielli do të dukej të qëndronte akoma në qiell do të ishte nëse toka do të ndalonte të kthehej. Atëherë si nuk ka patur tsunamë masivë dhe shqetësime të tjera globale nëse kjo do të ndodhte? Vini re se në vargun 12 Jozueu u lut që dielli të ndalonte në qiej, por v. 13 thotë se “dhe nuk u nxitua të perëndojë pothuajse një ditë të tërë.” Mos ngutja mund të nënkuptojë që ajo ishte ende në lëvizje, por me një shpejtësi më të ngadaltë. Ndoshta toka nuk u ndal plotësisht, por përkundrazi u ngadalësua aq sa të dukej sikur dielli po ndalonte. (Sido që të jetë, ishte një mrekulli.) Nëse është kështu, ngadalësimi nuk do të shkaktonte katastrofat që do të kishte një ndalesë e plotë.

44. SI MUND TË PËRFSHIHET RUTHI, NJË MOABITE, NË KOMBIN E IZRAELIT?

Libri i Ruthit na tregon historinë e Ruthit, një grua moabite, e cila u bë një nga paraardhësit e mbretit David dhe më vonë të Jezusit. Sidoqoftë, sipas Ligjit të Përtërirë 23: 3,

“Amoniti dhe moabiti nuk do të hyjnë në asamblenë e Zotit, asnjë nga pasardhësit e tyre, as edhe në brezin e dhjetë, nuk kanë për të hyrë kurrë në asamblenë e Zotit.”

I vetmi përjashtim i regjistruar ishte pas një beteje me Midianitët (Num. 31), kur Moisiu i lejoi izraelitët të mbanin gjallë disa vajza të reja të virgjëra moabite. Asnjë ngjarje e ngjashme

nuk ndodhi në qindra vjet pas pushtimit fillestar. Për më tepër, Ruthi ishte një e ve, dhe jo e virgjër. Ndalimi i moabitëve për t'u bashkuar me Izraelin u lëshua rreth vitit 1450 para Krishtit dhe vazhdoi gjatë jetës së Ruthit (gjatë kohës së gjyqtarëve). Libri i Nehemiah tregon se ai ishte në fuqi për të paktën një mijë vjet, kur Nehemiah (rreth 450 para Krishtit) rrahu disa burra izraelitë dhe i bëri ata të heqin qafe gratë e tyre moabite (Neh. 13:23 - 30). Sidoqoftë, Libri i Ruthit na tregon se Ruthi jo vetëm që u numërua me izraelitët, por vetëm tre breza më vonë pasardhësi i saj David u bë mbret dhe sigurisht hyri në asamblenë e Izraelit. A e kundërshtoi Zoti ligjin e Tij në çështjen e saj duke lejuar që një Moabite të bashkohej me Izraelin?

Mënyra më e mirë për t'u përgjigjur kësaj pyetjeje është me një pyetje. Kush jetoi në vendin e Moabit? Përgjigja është një pyetje tjetër: Kur? Para se Moisiu dhe Jozueu të çonin Izraelin në Tokën e Premtuar, Moabi ishte pushtuar nga moabitë etnikë. Pas pushtimit të anës lindore të Jordanit, ai ishte pushtuar kryesisht nga izraelitët nga fiset e Rubenit, Gadit dhe gjysmës së fisit të Manasehut (Num. 32, 34; LiP. 3, 29; Jozueu. 1, 4 et al.). Ashtu si kushdo që jeton në Teksas quhet një Texan, izraelitët që jetuan në tokën e Moabit njiheshin si Moabitë.

Konfuzioni për kombësinë e Ruth vjen nga shtesa e një përkthyesi . Kur ajo citohet t'i thotë vjehrrës së saj Naomit

“Mos ngul këmbë me mua që unë të të braktis dhe të mos të ndjek më, sepse kudo që të shkosh ti, do të shkoj edhe unë, dhe kudo që të rrih ti, do të rri edhe unë; populli yt do të jetë populli im, Perëndia yt do të jetë edhe Perëndia im” (Ruthi 1:16),

Vini re se fjalët “do të jetë” janë pjerrtas. Kjo do të thotë se ata nuk ishin në tekstin Hebraisht. Naomi sapo i ishte lutur Ruth të ndiqte shembullin e kunatës së saj dhe të kthehej përsëri te njerëzit dhe perënditë e saj. Ajo që Ruth në të vërtetë tha si përgjigje ishte “populli yt populli im dhe Perëndia yt Perëndia im.” Ajo nuk po thoshte që ajo më vonë do të bashkohej me Izraelin dhe Perëndinë e saj; në vend të kësaj, ajo tashmë ishte një Izraelite që kishte jetuar në vendin e Moabit. Kështu që ajo dhe pasardhësit e saj kishin çdo të drejtë të numëroheshin në asamblenë e Izraelit.

45. VLERA E PI.

Shumë kritikë tregojnë që ata besojnë se është një gabim matematikor në 2 Kronikave 4: 2.

“Bëri, gjithashtu, një det prej metali të derdhur në formë rrethi, që nga njëri cep në cepin tjetër ishte dhjetë kubit; lartësia e tij ishte pesë kubit dhe rrethi i tij tridhjetë kubit.”

Kushdo që ka studiuar ndonjëherë gjeometrinë, e di se raporti i perimetrit të një rrethi në diametrin e tij është rreth 3.14, i përfaqësuar zakonisht nga shkronja greke *pi*. Kritikët thonë se nëse diametri ishte 10 kubitë, perimetri duhej të ishte 31.4. Prandaj, Bibla duhet të jetë e gabuar.

Gjithçka që duhet të bëni është të lexoni tre vargje më tej për të parë se sa qesharak është argumenti i skeptikëve. Vargu 5 thotë ai kishte trashësinë e një pëllëmbë. Nëse marrim një kubit rreth 18 inç, diametri i dhënë do të ishte rreth 180 inç. Kjo çon në një perimetër prej rreth 565 inç, ndërsa do të kërkonte një diametër prej rreth 172 inç për të dhënë perimetrin e dhënë prej 540 inç (30 kubitë). Dallimi në dy diametrat është rreth tetë inç, ose një brez në secilën anë të pellgut. Diametri i dhënë ishte matja e jashtme; perimetri ishte matja e brendshme. Dallimi ishte trashësia. Duket sikur Perëndia ishte në rregull mbi të gjitha.

46. SA STALLA KUAJSH KISHTE SALOMONI?

1 Mbretërve 4:26 thotë,

“Salomoni kishte gjithashtu dyzet mijë stalla kuajsh për qerret e tij dhe dymbëdhjetë mijë kalorës,” ndërsa 2 Kronikave 9:25 thotë, “Salomoni kishte katër mijë stalla për kuajt dhe për qerret dhe dymbëdhjetë mijë kalorës, që i shpërndau në qytetet për qerret dhe në Jerusalem pranë tij.”

Cila është e saktë - katër mijë, ose dyzet mijë? Të dyja! 1 Mbretërit i referohen stalla vetëm për kuajt, ndërsa 2 Kronikat i referohen stalla si për kuajt ashtu edhe për qerret. Një stalla për kuajt dhe karrocet do të ishte automatikisht më e madhe se një vetëm për kuajt, kështu që do të jetë në gjendje të përfshijë një numër stallash më të vogla të dedikuara vetëm për kuajt, si një zyrë që përfshin shumë zyra më të vogla.²⁶

47. EZEKIELI 4:9 BUKA.

Pamja
#4-45

Në Ezekiel 4: 9 lexojmë se Zoti e urdhëroi profetin Ezekiel të mos hante asgjë tjetër përveç një lloji të veçantë bukë për treqind e nëntëdhjetë ditë. Ne mund të pyesim veten se si një njeri mund të marrë të gjithë ushqimin e tij të nevojshëm vetëm nga buka. Sidoqoftë, shumë dyqane ushqimore shëndetësore mbajnë “Bukën Ezekiel 4: 9,” që pason saktësisht recetën. Rezulton se buka e përbërë nga përbërësit e specifikuar në Bibël

“është 84.3% aq efikase sa burimi më i lartë i proteinave të njohura, që përmban të gjitha 8 aminoacidet thelbësore! Për më tepër, ka 18 amino acide të pranishëm në këtë bukë të pazakontë.” (Nga një copë bukë e Ezekiel 4: 9)

Perëndia e dinte në lidhje me të ushqyerit mijëra vjet më parë se ta zhvillonim ne.

48. A ËSHTË KARAKTERI I ZOTIT I NDRYSHËM NË DHIATËN E VJETËR DHE TË RE?

Pamja
#4-46

Testamenti i Vjetër përqendrohet kryesisht në ligj me një theks më të vogël në hirin. Shembuj hiri: Zoti kurseu jetën e Kainit pasi ai vrau Abelin dhe falja e Davidit pas mëkatit të tij me Bathshebën. Testamenti i Ri paraqet kryesisht hir me më pak theks në ligj. Shembuj të ligjit: vdekja e Ananias dhe Safirës në Veprat 5, dhe verbimi e Elimasit tek Veprat Kapitulli 13.

Pavarësisht theksimeve të ndryshme, nuk ka asnjë kundërshtim. Që nga fillimi deri në fund, Bibla portretizon Perëndinë si një Zot të drejtësisë ndaj atyre që e kundërshtojnë Atë dhe mëshiron ata që e duan. Për shkak të karakterit të Tij të shenjtë dhe të drejtë, Ai kërkon që mëkati të gjykohej dhe të ndëshkohet. (Shpesh me vdekje.) Për shkak të dashurisë së Tij Ai premtoi dhe dërgoi një Shpëtimtar, Birin e Tij, për të përmbushur kërkesat e drejtësisë duke vdekur për të paguar mëkatet tona. Ata që refuzojnë sakrificën e Jezu Krishtit dënohet nga vetë zgjedhja e tyre për të kaluar përjetësinë në një vend mundimi të përgatitur për djallin dhe engjëjt e tij.

49. HYJNIA E KRISHTIT.

Bibla na thotë ne që Jezus Krishti ishte edhe Perëndi edhe njeri. Kjo është e pakuptueshme për mendjen e njeriut. Fe të ndryshme përpiqen të merren me këtë vështirësi në mënyra të ndryshme.

- Islami e mohon fare që Perëndia ka një Bir. Ata nuk e kuptojnë që “biri” nuk tregon ngjizjen në një mënyrë biologjike. Ne mund të shprehim konceptin se Jezusi është Biri i Perëndisë në kuptimin që një djalë ndan natyrën e babait të tij dhe ka autoritetin e plotë si përfaqësues i tij.

Myslimanët besojnë se Jezusi ishte një profet i madh, por ai nuk ka asnjë lidhje me shpëtimin tonë. Çdo person duhet të përpiqet vetë të bëjë më të mirën që të kënaqë Allahun me anë të veprave të mira, por kurrë nuk mund të jetë I sigurtë që ai apo ajo kanë bërë mjaftueshëm.

Nuk ka asnjë mënyrë për tu siguruar për të qenit I falur në Islam. Gjithçka është “sipas vullnetit të Allahut.”

- Një sere fesh që shpallin se janë të krishterë mohojnë që Jezusi është prezenca e dukshme e Perëndisë së Plotfuqishëm. Dëshmitarët e Jehovahit besojnë që Ai është Kryeengjëlli Mikael, që u dërgua në tokë nga Jehovah. Mormonët besojnë që Ai është Perëndi më I vogël dhe është aktualisht vëllai I Luciferit.

Çfarë thotë Bibla?

- Fjala Greke e përkthyer “Perëndi” në Dhjatën e Re është θεος (theos). Ndonjëherë përdoret për t’iu referuar një autoriteti, si tek Gjoni 10:34. Megjithatë, kurdo që është përdorur në anglisht me nyjen “the” (në greqisht, `Ο Θεος, ose Perëndia), I referohet gjithmonë Perëndisë së Plotfuqishëm.

Tek Mateu 1:23 ne shohim që Jezusi përmbush profecinë tek Isaia 7:14. Mateu shton shënimin shpjegues që Emanuel do të thotë “Perëndia me ne.” Ai nuk përdor thjesht θεος, por specifikisht identifikon Jezusin si `Ο Θεος -- titulli I përdorur për Perëndia I Plotfuqishëm.

Pamja
#4-47

- Tek Veprat 20:28, Pali udhëzon drejtuesit të “të kullotni kishën e Perëndisë, të cilën ai e ka fituar me gjakun e vet.” Ai përdor nyjen shqese “θεος,” duke treguar që Gjaku që Jezus derdhi ishte gjaku i Perëndisë.
- Jezusi na tregoi ne origjinën e tij. Gjoni 16:27-30 thotë tre here që Ai “erdhi nga” Ati. Fjala Greke e përkthyer si “erdhi nga” është *exelthon*, që do të thotë “të dales nga.” Jezusi “doli nga” Ati. Ai ishte i lindur dhe jo i krijuar.
- Dëshmitarët e Jehovahit bëjnë një dallim midis Jezusit, “Perëndisë së Fuqishëm”, dhe Jehovahit, “Perëndisë së Plotfuqishëm.” Isaia 9:6 identifikon Jezusin nga titulli. Por Jeremia 32:18, duke përdorur saktësisht të njëjtat fjalë hebraike, thotë që Jehovah, është “Perëndia i Fuqishëm.” Titulli identik i referohet si Jezusit edhe Jehovahit. Ata janë një dhe njësoj.
- Isaia 43:10, vargu nga ka ardhur emri i “Dëshmitarëve të Jehovahit,” thotë
 “Dëshmitarët e mi jeni ju, thotë Zoti (Jehova), ju dhe shërbëtorët që kam zgjedhur, me qëllim që ju të më njihni dhe të keni besim tek unë, si dhe të merrni vesh që unë jam.
Para meje asnjë Perëndi nuk u formua dhe pas meje nuk do të ketë asnjë tjetër.”
 Versioni i Kullës së Rojës i përkthimit të Biblës e përkthen Gjonin 1:1 si “dhe Fjala ishte një Perëndi,” duke pranuar që Jezusi është “një perëndi.” Meqë Isa. 43:10 thotë që ka vetëm një Perëndi të vërtetë, kjo vendos mundësinë që Ai është çdo gjë tjetër dhe jo Perëndia.
- 2 Korintasve 13:5 I udhëzon ata që shpallin se janë të krishterë të
 “Hetoni veten tuaj a jeni në besim; provoni veten tuaj! Apo nuk e njihni veten tuaj se Jezu Krishti është në ju? *Veç në qofshi të paprovuar?*”
 Dëshmitarët e Jehovahit nuk shpallin që Jezus Krishti jeton në ta, prandaj sipas këtij vargu ata duhet të jenë të paprovuar. Në mënyrë që të shmangin këtë përfundim, Përkthimi Bota e Re me qëllim shton fjalët që vargu të thotë “Jezus Krishti në bashkësi me ju” dhe jo “Jezus Krishti në ju” ashtu si teksti grek thotë. Por vini re se pasazhi thotë se Jezu Krishti duhet të jetë personalisht në ne. Vetëm Perëndia mund të ishte në më shumë se një vend në të njëjtën kohë. Nëse Jezusi mund të banojë në miliarda besimtarë në të njëjtën kohë, Ai duhet të jetë Perëndi.
- Tek Zbulesa 1:8 dhe 21:6 Jehovahi identifikon Vetën si Alfa dhe Omega, fillimi dhe mbarimi. Tek 22:12 Ai e quan veten Alfa dhe Omega, fillimi dhe mbarimi, e para (greqisht *protos*) dhe e fundit (*eschatos*). Sa “të parë” mund të jenë? Vetëm një. Sa “të fundit”? Vetëm një. Sërisht kur Jezusi identifikon Vetën e tij tek Zbulesa 1:18 si i Pari dhe i Fundit (*protos* dhe *eschatos*), Dëshmitarët duhet të thonë që janë dy “të parë dhe të fundit” - Jehovahi dhe Jezusi.
- Dëshmitarët kalojnë nëpër procese të tilla të shtrembëruara të mendimit sepse nuk mund ta kuptojnë se si Jezusi mund të ishte Jehova. Nëse Ai është, Jehovahi duhej ta dërgonte Jehovahin në tokë. Megjithatë, Zakaria 2:8-11 e thotë saktësisht çfarë ndodhi. Kuptimi do të ishte i pagabueshëm.
 “Sepse kështu thotë **Jehova** i ushtrive: “Lavdia e tij më ka dërguar te kombet që ju kanë plaçkitur, sepse ai që ju prek, prek beben e syrit të tij. Ja, unë do ta tund dorën time kundër tyre dhe ata do të bëhen pre e vetë shërbëtorëve të tyre; atëherë do të pranoni që **më ka dërguar Jehova i ushtrive**. Lësho klithma gëzimi, gëzohu, o bijë e Sionit, sepse ja, unë do të vij, të banoj midis teje,” thotë **Jehova**. Atë ditë shumë kombe do të bashkohen me Jehovan dhe do të bëhen populli im, dhe unë do të banoj midis teje; atëherë do të pranosh që **Jehova i ushtrive më ka dërguar te ti.**”
 Kush është folësi? Jehovah. Kush e dërgoi Atë? Jehovah. Përmes kuptimit tonë njeërzore nuk mund ta rrokim një gjë të tillë, përfundimi është i pashmangshëm: Jehova dërgoi Jehovan. Jezusi dhe Jehova janë një.

50. GJENEALOGJIA E JEZUSIT.

Gjenealogjia e Jezuit tregohet dy herë, në Kapitullin 1 të ungjillit të Mateut dhe në Llukën 3: 23-38. Kritikët kënaqen të theksojnë se të dy janë të ndryshëm. Ata konkludojnë, pra, se kjo

është një kontradiktë e ashpër. Kjo është pa kuptim. Të krishterët e hershëm, të cilët shpesh jepnin jetën për shkak të besimit të tyre në Shkrime, ishin mirë të vetëdijshëm për ndryshimin. U kuptua që në fillim që Mateu dha gjenealogjinë juridike të Jezusit përmes babait të tij të kujdesshëm Jozefit, ndërsa Lluka regjistroi prejardhjen e Tij përmes Marisë. Si Lk. 3:23 na tregon, Jezusin e pandehnin se ishte bir i Jozefit. Fjalët “se ishte biri” përgjatë pjesës tjetër të fragmentit nuk janë të paraqitura në greqisht, por u shtuan nga përkthyesit për hir të qartësisë. Ndoshta do të ishte më e qartë t’i linte ato dhe të lexonim thjesht fjalën greke për fjalën: “bir, siç supozohej nga Jozefi, nga Eli, nga Matthati, nga Levi, nga Melku” dhe kështu me radhë. Jezusi nuk ishte pasardhës biologjik nga Jozefi - emri i vetëm në listë “që supozohej” të ishte paraardhës - por ai ishte pasardhës nga Eli, Matthati, Levi dhe pjesa tjetër e të parëve të Marisë.

(Ata me prejardhje katolike mund të kenë dëgjuar që prindërit e Marisë quheshin Joakim dhe Anna. Kjo nuk është në Bibël por është një traditë që vjen nga Justin Martir, i cili u ekzekutua nga Roma rreth 165 pas Krishtit për besimin e tij.)

Dy gjenealogjitë biblike lidhen si më poshtë:

- Luka rendit linjën e pasardhësve nga Adami te Abrahami. Mateu nuk thotë asgjë për këtë periudhë kohore.
- Mateu rendit katërmbëdhjetë individë nga Abrahami tek Davidi; Luka përfshin një më shumë. Mos-vënia nga ana e Mateut ishte ndoshta e qëllimshme. Nuk është gabim. Nëse do të ishit pasardhës I një mbreti të Anglisë që jetoi treqind vjet më parë, nuk do të ishte në asnjë mënyrë e pasaktë ta thoje kështu pa përmendur brezat e tjerë midis këtij mbreti dhe vetvetes.
- Luka identifikon dyzet e një burra në rradhën midis Davidit dhe Jezusit. Mateu përmend vetëm njëzet e gjashtë. Ndërsa nuk kishte dyshim se kishte të tjerë në mes, nuk është në asnjë mënyrë e gabuar t’i heqësh ato. Emrat në të dy listat ndryshojnë sepse Mateu jep linjën e Jozefit që erdhi nga djali i Davidit, Solomoni, ndërsa Lluka jep prejardhjen e Marisë përmes Nathanit, një nga djemtë e tjerë të Davidit.

51. TUNDIMI I KRISHTIT.

Pamja
#4-49

Mateu 4:1-4 dhe Lluka 4:1-4 të dy thonë që Satanai së pari tundoi Jezusin që t’i shndërronte gurët në bukë. Lluka më pas thotë që djalli e çoi në një mal të lartë dhe pastaj thotë që Ai u dërgua në tempull, ndërsa Mateu rendit dy ngjarjet në sekuencën e kundërt.

Nuk ka mospërputhje. Ndërsa fjalët që Mateu përdori (*tote* dhe *palin*) duket se tregojnë një sekuencë kohore, Lluka përdor lidhëzat e thjeshta *kai* dhe *de* ("dhe"), të cilat nuk tregojnë një rend të veçantë. Në mënyrë të ngjashme, dikush mund të thotë: “Unë mbolla trëndafila, zambakë dhe karafila,” por kjo nuk tregon domosdoshmërisht rendin e mbjelljes. Lluka thjesht na tregon se çfarë ndodhi pa na treguar sekuencën.

52. KUR E PASTROI JEZUSI TEMPULLIN?

Pamja
#4-50

Mateu 21:12 - 13 dhe Marku 11:15 - 17 regjistrojnë Jezusin duke dëbuar tregtarët dhe këmbyesit e parave jashtë tempullit, rreth një javë para *fundit* të jetës së Tij. Gjoni 2:13 - 17 regjistron Jezusin duke dëbuar tregtarët dhe këmbyesit e parave jashtë tempullit pranë *fillimit* të shërbesës së Tij, rreth tre vjet më parë. Pra, cila është e saktë? Të dyja. Jezusi pastroi tempullin afër fillimit të shërbesës së Tij, por sistemi i korrupsionit u fut përsëri dhe Ai e bëri atë përsëri afër fundit.

53. A U DHA PREDIKIMI NË MAL, APO NË FUSHË?

Pamja
#4-51

Në Mateun 5-7, Jezusi jep “Predikimin në Mal.” Ai përmban shumë fragmente të dashura, duke përfshirë Lumturitë dhe “Lutjen e Zotit.” Në Lukën 6, Jezusi qëndron në *fushë* për të dhënë një predikim. Disa pjesë janë të ngjashme, por të tjerët janë të ndryshme.

Nuk ka asnjë kundërshtim. A mendoni vërtet se Jezui predikoi vetëm një predikim në mbi tre vjet shërbim? Këto janë dy predikime veç e veç.

54. NJË APO DY DEMONIAKË?

Pamja
#4-52

Një kontradiktë e supozuar në Bibël është tregimi i njeriut që u zotërua nga një legjion demonësh. Në Mateun 8: 28-34 lexojmë se kishte dy burra në vendin e Gadarenes; në Marku 5: 1-20 dhe Lluka 8:26-37 ne lexojmë për një njeri në vendin e Gerasenes. Cila nga këto histori është e saktë? Të dyja.

Supozoni se keni shkuar në Shtëpinë e Bardhë dhe keni takuar Presidentin e Shteteve të Bashkuara dhe Kryetarin e Gjykatës Supreme. Më vonë mund tu tregoni disa të njohurve për takimin tuaj me Presidentin, ndërsa mund t'u tregoni të tjerëve për takimin e Kreut të Drejtësisë. Cili tregim është e vërtetë? Të dy. Po kështu, nëse do të ishin dy burra, është plotësisht e saktë që Marku dhe Lluka të përqendrohen në vetëm njërin prej tyre.

Zona ku ndodhi kjo ishte në rajonin e Gadaras, afër një fshati të thirrur nga disa Gerasa dhe nga të tjerët Gergesa. Ishte e saktë të thuash që incidenti ndodhi në vendin e Gerasenes, Gadarenes ose Gergesenes. Nuk ka asnjë kundërshtim.

55. A SHËROI JEZUSI NJË TË VERBËR APO DY, DUKE HYRË APO DUKE DALË NGA JERIKO?

Pamja
#4-53

Mateu 20:29-34 regjistron se Jezui shëroi dy të verbër ndërsa po largohej nga Jeriko. Marku 10:46-52 përmend vetëm një të verbër (Bartimeus). Lluka 18:35 - 43 përmend dy të verbër, por thotë se incidenti ndodhi ndërsa Jezusi po *vinte pranë* në Jeriko. Cila llogari është e saktë?

- Kishte dy burra, por Marku përqëndrohet në vetëm njërin prej tyre. Ky nuk është një gabim.
- Kishte dy Jeriko! Jeriko e Testamentit të Vjetër ishte një fshat i vogël i përbërë kryesisht nga gjermadha. Rreth dy milje larg Herodi kishte ndërtuar një Jeriko të ri. Mateu dhe Marku përdorin kufirin e Testamentit të Vjetër, ndërsa Lluka përdor Herodianin.

Nuk ka kundërshtim midis tre pasazheve.

56. QËLLIMI I VDEKJES SË JEZUSIT.

Pamja
#4-54

Bibla e bën të qartë që çdo person i vetëm është një mëkatar: “Nuk ka asnjë të drejtë, as edhe një ...” (Romakëve 3:10). Për shkak të mëkatit tonë, ne nuk jemi të denjë të qëndrojmë në praninë e Zotit (Habakuku 1:13). Pagesa që meritojmë për shkak të mëkatit tonë është vdekja (Rom. 3:23). Nuk ka asgjë që mund të bëjmë për të fituar falje (Efes. 2:8-9).

Zoti nuk na la në këtë gjendje të pashpresë, sidoqoftë. Ai dërgoi Birin e Tij pa mëkat Jezusin që të paguante dënimin për mëkatet tona duke vdekur si zëvendësues për secilin nga ne mëkatarët. Nëse kthehemi nga rrugët tona drejt Atij dhe kërkojmë falje, Zoti na beson me drejtësinë që me të drejtë i përket Birit të Tij Jezus.

“Sepse atë, që nuk njihnte mëkat, e bëri mëkat për ne, që ne të bëhemi drejtësia e Perëndisë në të.” (2 Kor 5:21)

Isaia kapitulli 53 shpjegon saktësisht pse vdiq Jezusi. Nuk ishte për mëkatet e Tij, por që ne të mund të faleshim nga tonat.

“Megjithatë ai mbante sëmundjet tona dhe kishte marrë përsipër dhembjet tona; por ne e konsideronim të goditur, të rrahur nga Perëndia dhe të përulur. Por ai u tejshpua për shkak të shkeljeve tona, u shtyp për paudhësitë tona; ndëshkimi për të cilin kemi paqen është mbi të, dhe për shkak të vurratave të tij ne jemi shëruar.” (Isaia 53:4-5)

57. KUR E HËNGRI JEZUSI DARKËN E FUNDIT DHE KUR VDIC AI? ²⁷

Pamja
#4-55

Disa kisha kanë një traditë që Jezusi vdiq në kohën e saktë kur qengjat e Pashkës po thereshin Sidoqoftë, në tre nga ungjijtë lexojmë se Ai kishte vaktin e Pashkës me dishepujt e Tij. Nëse Ai e bëri, atëherë qengjat duhet të jenë therur tashmë para vdekjes së Tij.

Bibla nuk është në kundërshtim me veten. Konflikti i dukshëm nuk është brenda vetë Shkrimeve, por me traditën. Tek Mateun 26, Marku 14 dhe Lluka 22 kemi lexuar se Jezusi i dërgoi dishepujt e Tij për të përgatitur Pashkën në ditën e parë të Bukës së Ndorme. Kjo ishte një festë tetë ditëshe që datonte nga Eksodi. Së pari, të gjithë qengjat u flijuan në mbrëmjen e ditës së 14 të muajit Nisan, siç specifikohet në Eksodi 12:6. Pastaj u poqën dhe u konsumuan në darkën e mbrëmjes. Pas kësaj, festa vazhdoi edhe për shtatë ditë të tjera, gjatë së cilës populli hebre nuk mund të hante asgjë me maja në të.

Në përpjekjen për të barazuar kohën e vdekjes së Jezusit me kohën kur u flijuan qengjat, disa thonë se Darka e Fundit nuk duhet të ketë qenë një vakt Pashke, por vetëm një vakt i veçantë njëzet e katër orë para se të gjithë të vëzhgonin Pashkën e vërtetë. Sidoqoftë, Marku 14:12 dhe Lluka 22:7 shprehen me ngulm se dishepujt pyetën se ku duhet të përgatitnin Pashkën në të

njëjtën ditë kur qengjat u therën. Tregimi i Mateut pajtohet që Ai hëngri Darkën e Fundit me dishepujt në të njëjtën mbrëmje. Mos harroni, sidoqoftë, se Jezusi ndoqi kalendarin hebre, jo tonin.

Dita hebraike filloi në perëndimin e diellit, jo në mesnatë. Gjoni 13:30 thotë një fjalë duke thënë “ishte natë” ndërsa po mbaronin vaktin e Pashkës. Kjo do të thoshte se nga këndvështrimi hebre, vakti ishte ngrënë në fillim të ditës. Jezusi u kryqëzua pastaj rreth agimit, që ishte akoma në të njëjtën ditë. Pra, në sistemin hebre të mbajtjes së kohës, qengjat u therën një ditë, pastaj Pashka dhe kryqëzimi u bë ditën tjetër, megjithëse jo në të njëjtën kohë.

Tradita që Jezusi vdiq në të njëjtën kohë kur qengjat e Pashkës u therën është për shkak të një keqkuptimi të disa pasazheve në ungjillin e Gjoni.

- Gjoni 19:31 thotë se udhëheqësit hebrenj kërkuan që trupat të hiqeshin sepse ishte “përgatitja” (*paraskeue* Greqisht) për të Shtunën. Shumë gabimisht mendojnë se kjo do të thotë se kishte disa përgatitje të veçanta për Pashkën. Nuk ka asnjë lidhje me Pashkën. Ashtu siç e shtuna jonë ishte e njohur për popullin hebre si Shabati, e Premtja ishte e njohur si Paraskeue. Kjo ndodhte çdo javë, jo vetëm në Pashkën. (Shih Markun 15:42.) E tëra që mund të mbledhim nga fragmenti është se ishte pasdite e Premte.
- Gjoni 18:28 na thotë se udhëheqësit hebrenj nuk hynë në sallën e gjykimit të Pilatit sepse nuk donin të ndoteshin dhe kështu nuk mundën të hanin Pashkën. Kështu, shumë arrijnë në përfundimin se ata ende nuk kishin ngrënë vaktin e Pashkës.

Nëse ky fragment do t’i referohej vetë vaktit të Pashkës, nuk do të kishte shqetësim për ndotjen e mundshme. Levitiku 11 thoshte se papastërtia rituale zgjat vetëm deri në mbrëmje dhe mund të hiqej duke u larë me ujë. Meqenëse darka e Pashkës ndodhi pas perëndimit të diellit, çdo njeri i papastër për ritualin thjesht mund të lahej para se ta hante.

Konfuzioni lind sepse Gjoni përdor fjalën “Pashkë” më lirshëm sesa Mateu, Marku dhe Luka. Mund të nënkuptojë ditën specifike kur qengjat u therën, por, siç konfirmohet nga Lk. 22:1, mund të referohet gjithashtu për të gjithë festën e tetë ditëve të bukës së ndorme.

(Si ekuivalent modern, termi “Mardi Gras” zakonisht përdoret për t’iu referuar gjithë sezonit të karnavalit në New Orleans, megjithëse Mardi Gras është në të vërtetë një ditë specifike. Vizitorët shpesh thonë se ata do të festojnë Mardi Gras edhe pse dita mund të jetë një javë larg.)

Çdo vakt gjatë festës së tetë ditëve të bukës pa maja mund të quhet “duke ngrënë Pashkën.” Udhëheqësit hebrenj, duke qenë plotësisht të vetëdijshëm se mund të pastroheshin para çdo vakti të natës, do të ishin të shqetësuar përkundrazi për vaktin e të Premtes . Nëse do të ndoteshin, nuk do të kishte asnjë mënyrë për t’u pastruar në kohë për atë vakt.

Megjithëse tradita se Jezusi vdiq në kohën kur qengjat e Pashkës u therën duket e kënaqshme nga ana fetare, Bibla nuk e mbështet atë. Qengjat duhej të thereshin përpara se Ai të mund të kishte Darkën e Fundit. Ato u therën në 14 Nisan. Perëndimi i diellit shënoi fillimin e 15 Nisan, kur Ai hëngri vaktin e Pashkës në Darkën e Fundit. Ai vdiq pasditen tjetër, një ditë të plotë pas therjes së qengjave.

58. A U NGRIT JEZUSI “PAS TRE DITËSH” APO “DITËN E TRETË”?

Nëse Jezusi u kryqëzua të Premten (dita e përgatitjes, greqisht *paraskeue*) dhe u ngrit të Dielën (ditën e parë të javës), si mund të konsiderohet kjo “tre ditë dhe tre netë”? A bie në kundërshtim me ringjalljen e tij “ditën e tretë”?

Dita hebraike shkonte nga perëndimi në perëndim. Çdo pjesë e kësaj kohe konsiderohej pjesë e një “dite dhe nate.”

- Meqenëse Jezusi u kryqëzua të Premten disa orë para perëndimit të diellit, Ai vdiq gjatë një pjese të “ditës dhe natës” së parë që kishte filluar të enjten në perëndimin e diellit.
- Ai vazhdoi në varr nga perëndimi i diellit të Premten deri në perëndimin e diellit të shtunën - e *dyta* “ditë e natë.”

- Ai vazhdoi në varr nga perëndimi i diellit të Shtunën deri në ditën e diel të Dielës - rreth dymbëdhjetë orë, por gjithsesi pjesë e një “dite dhe nate” të *tretë*. Nga llogaritja e Romës, kjo ishte qartë “ditën e tretë.”

Metoda hebraike për të përshkruar kalimin e kohës në varr është e ndryshme nga metoda romake. Kontradikta e dukshme është çështje e metodave të ndryshme të llogaritjes së kohës në të dy kulturat.

59. SI VDIQ JUDA?

Pamja
#4-57

Mateu 27:3 - 10 thotë se Juda vari veten. Veprat 1:16 - 20 thotë se ai ra kokëposhtë dhe plasi, kështu që të gjitha zorrët e tij dolën jashtë. Këto dy deklarata janë të lehta për tu pajtuar.

Juda nuk mund të ishte varur pasi ai kishte vdekur tashmë. Një skenar i mundshëm është:

- Ai vari veten.
- Trupi i tij qëndroi varur në litar për disa ditë.
- Ndërkohë, filloi dekompozimi në mënyrë që trupi indaj tij ishte fryrë.
- Më në fund, u prish ose litari ose dega nga e cila ai vari veten . Në këtë kohë kufoma e tij e fryrë ra dhe u plas.

60. PARAQITJET PAS RINGJALLJES SË JEZUSIT - MËNGJESIN E HERSHËM.

Pamja
#4-58

Sekuenca e ngjarjeve pas kryqëzimit mund të jetë konfuzuese, pasi është shkruar nga katër këndvështrime. Lindin shumë pyetje: *Kush shkoi te varri dhe kur shkoi, kur dhe ku dhe kujt iu shfaq Jezusi*, etj. Nëse bashkojmë detajet nga të katër ungjijtë, mund t'u përgjigjemi të gjitha këtyre pyetjeve.

- Mateu, Marku dhe Gjoni të gjithë thonë se Maria Magdalena shkoi te varri. Mateu dhe Marku përmendin gjithashtu se të paktën një grua tjetër ishte aty. Mosarritja e Gjonit për të përmendur një grua tjetër nuk do të thotë që Maria ishte vetëm.
- Mateu, Marku dhe Luka të gjithë thonë se engjëlli (engjëjt) foli me cilëndo grua ishte atje.
- Të gjithë, veç Markut, thonë se gratë nxituan t'i sillnin lajmin dishepujve. (Marku vëren se ato nuk folën me askënd gjatë rrugës.)
- Maria Magdalena përmendet se ishte tek varri të paktën dy herë. Ajo duket se është ndarë nga gratë e tjera. Mbase ajo nxitoi më përpara, arriti së pari Pjetrin dhe Gjonin, pastaj vrapoi përsëri te varri me ta.
- Marku thotë se Maria ishte personi i parë të cilit iu shfaq Jezusi (Gjoni 20:11-18). Kjo ndoshta ndodhi pasi Pjetri dhe Gjoni kishin lënë varrin dhe u kthyen te dishepujt e tjerë. Ajo duket se ka ngelur te varri. Në fillim ajo nuk e njohu Jezusin, ndoshta sepse nuk ishte në gjendje ta shihte qartë përmes lotëve të saj. Tingulli i zërit të Tij nuk la dyshim se kush ishte.
- Pas pak, Jezusi iu shfaq grave të tjera gjithashtu (Mateu 28:9). Ose ato nuk kishin arritur akoma te dishepujt e tjerë, ose përndryshe ato gjithashtu u kthyen te varri, por morën më shumë kohë se Maria Magdalena. Gratë bënë një udhëtim të dytë te dishepujt dhe u thanë atyre se varri jo vetëm ishte bosh, por edhe ato kishin parë Zotin. Dishepujt nuk u besuan atyre.

61. PARAQITJET E MËVONSHME PAS RINGJALLJES SË JEZUSIT.

Pamja
#4-59

- Marku dhe Luka raportojnë dy dishepujt që u ndeshën me Jezusin në rrugën për Emmaus atë pasdite.
- Kur u zhduk, të dy dishepujt u kthyen përsëri në Jeruzalem (rreth shtatë milje). Ai priste që ata të arrinin te pjesa tjetër e dishepujve para se të bënte shfaqjen e Tij atje. (*Paraqitja e parë te dishepujt.*)
- Në mbledhjen e lutjes së natës të së hënës një javë më vonë, Jezui u shfaq dhe siguroi Thomain. (*Paraqitja e dytë te dishepujt.*)
- Dishepujt shkuan në Galile ashtu siç kishte udhëzuar Jezusi. Ndërsa ishin duke pritur ata shkuan në peshkim, por u ndërprejnë nga pamja e Tij. (*Paraqitja e tretë te dishepujt - Gjoni 21:14.*)
- Dishepujt u ngjiten në një mal në Galile (Mt. 28:16), me siguri atje ku morën Porosinë e

- Madhe. Kjo mund të jetë aty ku 500 dëshmitarë e panë atë në të njëjtën kohë (1 Kor. 15:6).
- Dishepujt u kthyen në Jeruzalem, ku panë Jezusin për herë të fundit, në ngjitjen e Tij nga mali i Ullinjve (Veprat 1:1-12).

Pavarësisht konfuzionit që vjen nga mbledhja e katër raporteve, nuk ka kundërshtime në përshkrimin e ngjarjeve.

62. KONVERTIMI I PALIT.

Pamja
#4-60

Në tregimin e versionit të King James për konvertimin e Apostullit Pal tek Veprat 9:7, ne shohim se burrat që ishin me të në rrugën e Damaskut dëgjuan një zë. Tek Veprat 22:9, Pali thotë se ata nuk e dëgjuan zërin. Cili ishte?

Problemi largohet kur studiojmë gramatikën greke. Në radhë të parë, Luka përdor frazën “*akouontes men tes phones*” (transliteruar në alfabetin anglez), në të cilën objekti “zë” (“*phones*”) është në rasën gjinore. Kjo nënkupton dëgjimin pa e kuptuar. Në dëshminë e Palit në 22:9 ai thotë, “*ten de phonen ouk ekousan,*” në të cilën “zëri” (“*phonen*”) është në rasën kallëzore. Kjo e lidh dëgjimin me mirëkuptim. Kështu, Veprat 9:7 na thotë se burrat e dëgjuan zërin pa kuptuar, ndërsa Veprat 22:9 thonë se ata nuk e dëgjuan zërin me kuptim. Të dyja nënkuptojnë të njëjtën gjë.

63. SI MUNDET PALI TË MOS E NJIHTE SE KUSH ISHTE KRYEPRIFTI?

Visual
#4-61

Kur Pali po trajnohej si një farise i ri (Veprat 22:3), ai e njëhte mirë kryepriiftin që ta përfaqësonte atë në një mision në Damask për të përndjekur të krishterët. Megjithatë në Veprat 23: 5, Pali tha që nuk e dinte kush ishte kryepriifti. A ishte gabim?

Pali ishte dërguar në Damask rreth 34 M.K. nga një person që ishte kryepriift në atë kohë. Ky ishte ndoshta i njëjti Kajafas që e kishte parë që Jezusi ishte kryqëzuar.

Ngjarjet e Veprave 22 ndodhën deri rreth 25 vjet më vonë. Në atë kohë, Kajafa ishte larguar me kohë dhe kryepriifti ishte një njeri me emrin Anania. Nuk ka asnjë tregues që Anania ishte në të vërtetë i pranishëm në turmë në arrestimin e Palit. Kur ai dhe pjesa tjetër e priftërinjve u paraqitën para komandantit ushtarak ditën tjetër nuk ishte një rast ceremonial, kështu që ai kishte veshur të njëjtën rrobë siç ishin priftërinjtë e tjerë. Meqenëse Pali nuk e kishte parë kurrë më parë, ai nuk do ta dinte që ishte kryepriifti.

Po në lidhje me deklaratën e Palit në Veprat 22:5 që “sikurse jep dëshmi për mua kryepriifti”? Ai mund të ketë supozuar se kryepriifti i tanishëm mund të shikojë tek regjistrimet e Kajafas dhe kështu të dëshmojë për të.

Këto janë vetëm disa shembuj të të ashtuquajturave gabime në Bibël që nuk janë aspak kontradikta ose gabime. Pasi kërkuan gabimet në Bibël për gati dy mijë vjet, kritikët nuk kanë provuar ende asnjë të vetme. Çdo kundërshtim i tillë për Biblën ka një përgjigje.

PËRFUNDIM

Pamja
#C-1

Meqenëse secili prej nesh do të vdesë, është e rëndësishme që të kemi një marrëdhënie me Perëndinë. Ne nuk mund të vijmë tek Ai në çfarëdo mënyre që duam, sidoqoftë; ne mund ta njohim Atë vetëm nëse Ai na e zbulon veten.

Nga të gjitha fetë në botë, ekzistojnë vetëm tre libra që posaçërisht pretendojnë se janë zbulesa që Zoti na ka dhënë. Ne kemi parë që Bibla mbështetet nga prova mbizotëruese profetike që konfirmojnë se është përtej aftësive njerëzore dhe se ka një prova të jashtëzakonshme që mbështetin besueshmërinë e dorëshkrimeve biblike. Edhe pse u përpoqën sa mundën, asnjë skeptik nuk ka qenë në gjendje të tregojë një gabim të vetëm të konfirmuar në Bibël.

Besimi se Bibla është Fjala e Zotit dhe se është ruajtur me saktësi nuk është i mjaftueshëm. Djalli e di se Bibla erdhi nga Zoti, por nuk i bën mirë. Secili nga ne duhet të shkojë përtej njohjes intelektuale se në të vërtetë ka të bëjë me librin e Perëndisë. Ne duhet t'i dorëzojmë jetën tonë Jezus Krishtit. Siç thotë Bibla tek Romakëve 10: 9,

“.. sepse, po të rrëfesh me gojën tënde Zotin Jezus, dhe po të besosh në zemrën tënde se Perëndia e ngjalli prej së vdekurish, do të shpëtohesh.”

Ne kemi dëshminë e dëshmitarëve okularë (1 Kor. 15: 6) nga mbi 500 njerëz që e panë Jezusin pasi Ai u ringjall nga të vdekurit dhe ishin të gatshëm të vdisnin sesa ta mohonin Atë. A besoni vërtet se Ai u ringjall nga të vdekurit, është gjallë tani, dhe nuk do të vdesë më?

Çfarë do të thotë të “rrëfesh” Atë si Zot? Fjala rrëfim nënkupton që ju po thoni të vërtetën kur thoni se Ai është Zoti juaj. Nëse Ai është, kjo do të thotë që ju i keni dhënë Atij autoritet absolut gjatë jetës tuaj. Ju duhet të jeni të gatshëm t'i bindeni Atij edhe nëse kjo ju kushton jetën tuaj.

Lutja ime është që ju të keni ndërmarrë hapin për ta bërë Jezusin Zotin tuaj, duke i dhënë Atij jetën tuaj dhe që me të vërtetë të besoni se Ai është ringjallur nga të vdekurit. Nëse nuk e keni bërë ende, bëjeni këtë pa vonesë!

Shpresoj gjithashtu që ky libër të ketë qenë i dobishëm për të forcuar besimin tuaj në besueshmërinë absolute të Fjalës së Zotit, Biblës.

REFERENCAT

- 1 Stoner, Peter. 1944 - revised 2005. *Science Speaks, Scientific Proof of the Accuracy of Prophecy and the Bible*. Online edition at <http://sciencespeaks.dstoner.net/index.html>.
- 2 Strobel, L. 1998. *The Case for Christ*. Grand Rapids, MI: Zondervan Pub. House. p. 64
- 3 "Codex Sinaiticus Discovered." Undated. Retrieved from www.historychannel.com.au/this-day-in-history/codex-sinaiticus-discovered
- 4 Biblical Archaeology Society staff. 2017. "What's Missing from Codex Sinaiticus, the Oldest New Testament?" Retrieved from <https://www.biblicalarchaeology.org/daily/biblical-topics/bible-versions-and-translations/absent-from-codex-sinaiticus-oldest-new-testament>
- 5 "What are Codex Sinaiticus and Codex Vaticanus?" GotQuestions.org. Undated. <https://www.gotquestions.org/Codex-Sinaiticus-Vaticanus.html>
- 6 Halley, H. H. 1965. *Halley's Bible Handbook*, 24th Edition. Grand Rapids, Mich.: Zondervan Pub. House. P. 58
- 7 Halley, *op. cit.* P. 44 - 57
- 8 Jeffrey, G. 1996. *The Signature of God*. Toronto, Ontario: Frontier Research. P. 97 - 98
- 9 McDowell, J. 1986. *Evidence That Demands A Verdict*, Volume 1. San Bernardino, CA: Here's Life Pub. P. 53 - 55
- 10 Jeffrey, *op. cit.* P. 14
- 11 Brenton, Lancelot. 1844. Introduction to *The Septuagint Version of the Old Testament, according to the Vatican Text, Translated into English*. London: Samuel Bagster. Available online at <http://www.bible-researcher.com/brenton1.html> .
- 12 Halley, *op. cit.*
- 13 Haley, J. 1992. *Alleged Discrepancies of the Bible*. Pittsburgh, PA: Whitaker House
- 14 Archer, G. L. 1982. *Encyclopedia of Bible Difficulties*. Grand Rapids, Mich.: Zondervan Publishing House.
- 15 Green, J. P. 1986. *The Interlinear Bible*. Hendrickson Publishers, Peabody, Mass. 01961-3473.
- 16 Archer, *op. cit.* P. 61 - 62
- 17 Dorit, R., Akashi, H. and Gilbert, W. 1995. Absence of polymorphism at the ZFY locus on the human Y chromosome. *Science* 268:1183-1185.
- 18 Bertheault, G. "Drama in the Rocks" parts 1 - 4, available on www.youtube.com
- 19 WordSearch *Bible Explorer 4* software, available at www.bible-explorer.com .
- 20 Green, *op. cit.*
- 21 WordSearch *Bible Explorer* software
- 22 Lyons, E. 2009. Did the Bible Writers Commit Biological Blunders? www.apologeticspress.org/apcontent.aspx?category=6&article=2731.
- 23 Nof, D. and Paldor, N. 1992. Are There Oceanographic Explanations for the Israelites' Crossing of the Red Sea? *Bulletin of the American Meteorological Society*. March 1.
- 24 Halley, *op. cit.*, P. 159-161
- 25 Velikovskiy, I. 1950. *Worlds in Collision*. Garden City, NY:Doubleday & Co.
- 26 "Did Solomon Have '40,000' or '4,000' Stalls in 1 Kings 4:26?" King James Version Today, <http://www.kjvtoday.com/home/40000-or-4000-in-1-kings-426>.
- 27 Andrews, S. J. 1862. *The Life of our Lord Upon the Earth; Considered in its Historical, Chronological, and Geographical Relations*. New York: Charles Scribner.